

పాఠ దేవీ పాఠము.

మహాదేవి పాఠము.

శ్రీమద్భగవద్గీత.

ఈ పుస్తకము దాదా పిరునదియెనిమిదిపత్రికములవారము. మీసములు దట్టముగానుండి నవనాగరకులకు వలసినట్టివంకరలన్నియుఁ దిరిగి యాతనిగుండ్రానిమోమున కందము గలుగఁజేయుచుండెను. తాను మంచినత్వశరీరియు, స్వతస్సిద్ధముగా నందగాఁడును, సహజధైర్యవంతుఁడునట తన నావికునిమాటల వినక మామిడితోట ముగ్ధునిన్న మార్గమునంబడి, యాస్త్రీవెంట త్వరితగమనమున చనుచుండెను. నావికుఁడు నావలోనే నీరికొఱకు నందేహముతో నాగియుండెను.

ఈమామిడితోట మిగుల దట్టముగను, భయంకరముగను నుండెను. చిన్నయడవినింటి యా పెద్దతోటలోఁ గేవలము జంతుభయములేకున్నను తేళ్ళు, జెఱ్ఱలు మొదలగువానిభయముమాత్రము లేకపోలేదు. యంత్రపుబొమ్మవలె మాటలాడక నిలుచుండ ద్రోవయైచందప్పక, యామెవెంటనంటి చాలదూరము పోయిపోయి, కొంతసేపటి కీతఁడు నిద్దురమేల్కొంచినవానివలె నామెను బిలిచి, “ఎంతదూర మిటులబోవలెను. నిర్జనప్రదేశమగు

సీతలమున మన కెంతయు భయముగలుగవలసివచ్చెను. ఇట్టి దారుణారణ్యమార్గమున ప్రస్తుతము మీవెంట రాగలుగుచున్నానని, తరువాత నేను మరలివచ్చుటలో నాకు తోడ్పడవలసి భయముజెందుచున్నాను. ” అనెను.

శ్రీ—“మీ భయముడనక్కరలేదు. మరలించుమదూరము పోతిమేని మంచిమార్గము కాననచ్చును. ఆమార్గమున మరలించుమదూరము పోతిమేని యిట్లుచేరిగలుగుదుము. కావున తాము విసుకురెందకుండు. ఇంతశ్రమ మీ కిచ్చినందుకు ఓమింపు.”

ఆమెయనిమాటలచే బద్ధుడై, “తెగిరిలేదు. ఆలాగుననే కానిండు. తిరిగివచ్చుమార్గము నాలోచించుచున్నానని మరలెమియు లేదు. ” అనెను.

“మరలిపోవుటలో మీ కెంతమాత్రము నిబ్బందియుండును. త్వరితగా మనము యింటికిపోవుటకు కొంచెము సిద్ధమైనను, యామార్గమున బోవుచున్నామేగాని, యిదికాక యింకొక మార్గము కొంచెముదూరముగా నుండును. అయినను ఆత్రోవ ను మిమ్ములను తిరుగిడలలో తోడ్పిచ్చి పంపగలను. ”

“సరే ఆలాగునేకానిండు.”

“మంచిదబోయి! ఓమించుండి, మీకు చాలానరకు శ్రమయిచ్చుచున్నాను. సన్న రక్షించువారు మీరుకాక ఇంకెవరు. ఇట్టిఅపస్మయమున మీరిక్కడకు రాకుండునయెడల నాకుం కెవరుదిక్కు? నేను మీకు ప్రతిష్ఠాకారిము నేయవలెనన్న ను నాచేతిలో లేదు.

ఇట్లుల వీరరువురును నడచినడచి తుంగకొక చిన్నమామిడితోట సమీపించిరి. ఆతోటమధ్య నొక రాజభవనము గలదు. ఈభవనమునకు ముందు వలయాకారముగానుండిన పలుకులురంగుల పూలచెట్లయందమువణనాతీతము. ఆస్త్రీ తోటనుసమీపించి, ప్రవేశించి, లోపలిభవననోపానముల నెక్కి చానడ్డిపై నిలిచి, “వీధితలుపు తెరచియేయున్నది. లోపల నెవరో యున్నారు. వారుండినతలుపు తెరచియేయుండును. వీధిరులగదరును నిద్రించుచున్నట్లులనున్నది.” అనుచు నానుండిరి తలుపుఁదోరినను. అన్నటులచే యాతలుపు ‘బద్’ అనుస్వరముతోఁ దెలువఁబడెను. ఆలోపలిచానిడియం దొకమూల మిరుకుమిరుకుమను నొకచిన్నదీప మారిపోవసీద్ధముగా నుండెను. ఆస్త్రీ యాతలుపు దెఱచుటలో దన సిగ్గముపైనున్న ముసుంగు వేరుకొనిపోవ, నాగుమ్మముకడ నిలిచియుండిన ముసపురుషున కామమోము, పోడశిశుకళాపూర్ణమునై, త్రిదగిన్నోహనమునై, మెఱుపుమెఱసినటులయ్యెను. తక్షణమే యామెయు మగుడి ముసుంగికి, ముసుంగునెవముచనో, కాక యాదీపమున నాభూరిములేమినో గాని నీపముమాత్ర మారిపోయినది.

తక్షణమే యామెయు ద్వరితగతి నందుచుండెను. ఆమె కాలిచివ్వుమీసినీ, యాధ్వని ననుసరించి, యాపురుషునిను సమీపవలసినదేగాని, యామె కానవచ్చుటకయినను దగినంతమాత్రము నెలుఁగేలేకయుండెను. ఆస్త్రీ వెంటఁబడిన యాతడును గొంతదవ్వరిగి, “మీరు లోనికివెళ్లి యాయన యేడ్చితిలోనున్నారో దెలియజేయువరకు నేనిచటనే యుండును.” అనుచు నట నొగెను.

“లేదు బాబూ. మీరున్నూ లోపలికిరండి. నేను లోపలికిబోయి తిరుగ వచ్చువరకు వేళ చాలయకాను. మీరిట నొక్క రెంతసేపనియుందురు. కావున మీరును నావెంట దయ చేయును” అనుచు నామె ముందువడువ వెనుక నీతఁడును, గాఢాంధకారమున నడుచుచుఁ బోవుచుండెను. వీరిరువురును మొదటిచావడిదాటి, రెండవచావడిని బ్రవేశించిరి. ఆచావడి యందును నీచుమండలేదు. గడ్డిమొలగువానిచే నీచావడి నింపఁబడియుండెను.

ఇరువురును నాచావడింగూడ దాటిరి. అనంతరము మూడవచావడియుఁ జాలనజకు మలినమాగానే యుండెను. ఈ గదికి నుత్తరభాగమున సోపానము యుండెను.

“మీరిచ్చటనే యుండుడు. నేను మెట్లెక్కి మేడమీదనున్నదీపము దెచ్చి మిమ్ములను మేడమీదకు నీసుకపోవుదును దయచేసి మీరిచ్చటనే యుండుడు” అనుచు నామె మెట్లెక్కుచుండెను. పురుషుఁడును నల్లెయని యావీక్షణిగదిలో నవహరింపఁబడి యామెపోవుదిక్కుచే కాలిచప్పుడు ననుసరించి బరికించుచు నిలిచియుండెను. ఆగదిలో వెలుతురులేకుండుట యటంక, గబ్బిలములకంపు, నెలుకలయల్లరులు మిక్కుటముగానుండెను. కావున నాదుర్వాసనాప్రాబల్యముచే నీతఁ డూపిరిదీయుటకయిన మిక్కిలి యననకాశముగాఁదలంచి బయలునకుఁ బోవలెనని, మొదట నేదేని కిటికీకలదేమో యని గోడనంతయుఁ దనకందినంతదనుక వెడకిచూడ నొకవైపు మూయఁబడియున్న కిటికీతలుపు తనచేతికిఁ దగులఁగానే యూతలుపును దీయఁబ్రయ

త్నించి, యది రాకుంటఁగాంచి, మరికొంచెము పరిశోధించి, తుద కాకిటికతలుపు బయటనే గడియవేసి యుండుట గ్రహించి, యటనే నిలిచి, యచనసరమగు నాయాసము చాలుకొఁజూలక, బయలుసకుఁబోవ వెనుకకుఁదిరిగి నాలుగంజలువేయుసరికి, మెట్లు మీఁదనుండి వెనుకకు చిన్న వెలుతురు గానవచ్చెను. తక్షణమే తానుచ్చటనే నిలిచి, వెనుకకుఁ దిరిగి చూచెను. అపుడాస్త్రీ సీరముపై నుండియున్న మఃసుఁగుతో, చేతి నొకచిన్న వెలుతురుగల యాంతరుదీపముతో మరలివచ్చుచుండెను.

“అయ్యా! తాము వేగిమఃగా నయచేయనలెను. నేనొతథయపషచున్నానో అంతయు నైనది. ఎంతసేపైనదో మూర్ఛనచ్చి కాని, చాలా గాఢమఃగానేయున్నది. ఒంటిమీద నావంతయు దెలివిలేదు. ఇంకేమిచేతును. త్వరితగా నయచేయుడు” అనుచు నీమె దీపము వెనుకకుఁజూపుచు, బిలిరి మేడ మెట్లెక్కుచుండ, నీతఁడెను, “ఈ అటలనా” అనుచు నామె వెనుకనే మేడనెక్కినది.

లోపల నొకమంచముపై నొకఁడు కదలకమెదలక నాపాదము స్తకము మొకదాప్పటికిఁగిప్పకొని పరుండియుండెను. ఈరోగి పరువునిఁగ దుప్పటిలేదు. తలగడత్రందపడియుండెను. ఈగదిలో నన్ననికొవ్వనత్తి కాలుచుండెను. ఈరోగి ప్రాయముననలునదిసంటలవార్తై యుండును. దృఢశరీరుఁడు. శరీరాలోగ్యమునకు లోపములేదు. ఇట్టిపురుషునిజూచి “వీరేనా యివ్వఁజేయచూడవలసినవారు.” అని యడిగెను.

“జౌను బాబూ. రక్షించండి, రక్షించండి”

“ ఫర్వా లేదు. తొందరపడకండి. నేను వీరినాడి పరీక్ష చేసి మరీచెప్తాను ” అని నాడిబరిగించి, మరలఁబరిగించి, “ ఇది యేమి! చిత్రమా! మోసమా!” అని యనుకొని యంతలోఁ దృష్టి నొందక, మరలఁబరిగించి, చూచి, చిరునవ్వునవ్వి, యీ రోగినిగూర్చి సంశయము పూర్తిగాఁ గలిగి కాఁబోలు, “ యేదో పన్నుగడమీద నన్నిక్కడ కీస్త్రీ తీసుకవచ్చినది. కాకున్న ప్రపంచములో నితనివితరోగ మితనికే తొలుదొలుతకలుగవలె ” అనియనుకొని పంపింపఁజేసెను.

స్త్రీ భగ్నిమశెందనదానివలె, “ బాబుగామా! చేతినాడి చూచినారుకదా! ఎగులనున్నది!”

పు—నాడిలో యేలోమున్నా లేదు. ఇతని క్షేత్రోగమును లేదు.

స్త్రీ—డాక్టరులందఱును మీలాగేచెప్పినారు.

పు—ఏలాగు?

స్త్రీ—నాడిలో రోగములేదని.

పు—సరేకాని. ఆదీనము మీరీలాగు తీసుకరింజి.

స్త్రీ—దీపమెందుకు రోగివచ్చును?

పు—నాడివలన రోగముతెలియవచ్చును, చెండనరీతిని చూడవలసియుండును.

ఇంతలో నామె సంశయముతో దీపమును దగ్గఱకు దీసికొనివచ్చెను. అవెలుతురులో నీతఁ డారోగియగుబొమ్మ లెత్తి లోపలికనుపాపలు బాగుండుటయు, రెప్పలలో రక్తము పూర్తిగానుండుటయు, జూచి, “ యీదగుల్పజీవన మేమిటో

చూడవలెను.” అనియనుకొని కనురెప్ప తెత్తియేయున్నాడుగనుక, తనవేర్చిలితో, నాతనిచోపలిగుడ్డు నంటుసరికి దళికుక్కున రోగి కనురెప్పలు మూసివేసెను. తక్షణమే, తనకదివఱకేకలిగియున్న సంశయము నృద్ధియై, “యేమియంతకము చేయచున్నారోకదా యాయీలుమగలు.” అని యనుకొని, యూహించించుచుండెను.

శ్రీ—“బాబూ! యేమి మీరే సంశయించుచున్నారు? కొనకు జీవితాశిలదా బాదా? అని వేడికోలుగా బలికెను.

“మీరంతమాత్రమును జంకినక్కరి లేదు. మనమిప్పుడొకపనిచేయవలెను. మీరు చెంబుతో కొంచెమునీళ్ళు తీసుకరండి. నీళ్ళు మొగముమీద జల్లి కొంతసేపు చల్లగా విసిరుచుండినచో నింకేమగుచో ముందుముందు కనిపెట్టదము.”

తక్షణమే బుర్రనూపుచు నామె యింకొకగదిలోనికి వెళ్లెను, ఆశ్రీ నీరు దే లోనికరిగిన ధైర్యదారునిపేషములకోసం.
“హే! హో, హో, హో యనుచు నణఁకుచు, స్వప్నానృతదాటినవిదన నినులేచి దగ్గిమజెందువానివలె నల్లిక్కులు కలయజూచి, తనయెదుట నున్నవానిని బరికించి, “తమరెవరు? తమపేరేమి?” అని యడుగ నాతడు “నాపేరు దేవేంద్రమిత్తల యనియందురు. నేను పోలీసుసబ్ యిన్స్పెక్టరును”

“ఏమిది! ఈపేరు చేన్నెఱుగు విసలేదే?” “ఎవరిలవిందురు? నానివాస మిచ్చటకాదు. కలకత్తా దక్షిణమున నున్న భవానీపూర్”

“నాకేకాని మీరిచ్చట కేలవచ్చిరి? మిమ్ముల నెవరుతీసుకవచ్చిరి?”

“నైద్యులకొరకు వెనకుచుండిన తమయిల్లాలిని చూచి, దాంతప్పిపోవునను భయముమీఱిన నన్ను కోరినందున నేను నాయములాగా, మీదేహస్థితి, మారోగచిత్రియంతయు చెప్పగా, వినివిని నేను నైద్యమరుగుదురు గనుక నేనే వచ్చితిని.

“నాదేహస్థితి, నారోగము, వాకిధయంతయు నాస్త్రి మీతోచెప్పినా?”

“జేను చెప్పెను. కనుకనే నేనిక్కడకు వచ్చితిని. కానిదో నేను మిమ్ములచూడనేల?”

“నాకు డాక్టరులమీద నమ్మకములేదని, ఆస్త్రి చెప్పలేదా?”

“జేను మాటలనందున మరిచితిని. ఆమె నాతోచెప్పెను.”

“అనుకొని వెలిసిన్ని యేలవచ్చినారు? చాలశ్రమపుచ్చుకొని వచ్చినారే. ఎంతవని యెంతవని. అసంపత్తిలేదని మీకాస్త్రికల్పించినది.”

“నాకేమీరు స్పృహతప్పియున్నారు కనుక వచ్చితిని. ఇప్పుడు మీరు మారోగమునకు తిరిగివచ్చినారుగనుక యికి నేను సెలవు పుచ్చుకొందును.” అనుచు నీతఁడు లేచినిలిచెను.

రోగి—అయ్యా క్షమింపును. డాక్టరువచ్చినపిదప నొకతూరి నాడిపరీక్ష చేయించుకొని వదలివేయుట మంచిదని తలంచుచున్నాను.

పు—అటుకా దగుకాదు. నాజిపగీత చేయుచుకొనిన తరువాత అందుకుతగిన యాపదనేన జేయకపోయినచో లాభమేమి?

రోగి—అయితే బౌషధనేవకూడ జేసినను.

పు—అటులనైనచో నేను చూచినది లగాయతు మీయందు నటనయే కానిపించుచున్నది. కావున నిది యేమి మంచిపని. ఇది మంత్రయు చూడ వేషముగానున్నదే!

రోగి—(కనులెఱ్ఱఁజేసి) “ఛీ! ఛీ! పిచ్చిమాటలాడకయ్యూ; తలమండుచున్నది” యనుచు దినకంఠచేతులతోను పిలగోకొనుచు, చివాలునలేచి సమీపముననున్న కోకిలీలోఁగూర్చుండి గీటుకోఁచ్ఛాసముగీయుచుండెను.

పు—(అగదిదాటి బయటకువచ్చి నిలిచి) “బహుశః ఈతడు మెదడుసంబంధమైన జబ్బుతో బాధపడుచున్నాడు కాబోలు; కానిచో ఒక్కనాటిగ నన్నిటూల కిసరుచు నేనొకచోట కేలబోవును.” అనుకొనుచు నటనే నిలిచి యుండ, నింత సేరుదేఁబోయిన యామె మగుడినచ్చుచు నీతనిజూచి, “ఇదేల నిలిచితి” అనియడుగ నాతఁడు కారణముజెప్పును, “ఇదేబాబూ! తొలినుండియు కలిగియుండినబాధ. మెదడుజ బ్రీయనకు మిక్కిలి విస్తారము. ఇందుకుతగిన యాలోచనజేయవలెను.” అనుచు నొంటిని రోగిదగ్గఱకుఁ బోయెను.

రోగి—“పేడనుమీ దేవేంద్రవిజయుడు. సరిగాపోల్చి చెప్పినావు.”

స్త్రీ—“మీదయయున్నంతకాలము మీపనులు పనికినే
యగుచుండును. ఇప్పుడేమిశెలవు?”

శెలవుకేమున్నది. త్వరగా పనికానిచ్చి యాసభవారి-
నాకు తక్షణమే తెలియజేయవలెను.

ఈమె వెంటనే బయటికివచ్చి, “మీకో కొంచము
మాటలాడవలయును. దయచేయును” అనుచు దేవేంద్రునితో
వేరొకగదిలోనికిబోయి కొంతకాలతడవు మిన్నకుండి, “తమరు
నన్నెన్నడు వెరిగియుండలేదు. నేనును తమ్ము నిదివరకెన్నడును
యెరుంగను. మీరు పరపురుషులు. అందునను సౌందర్యవంతు
లు. నేనును పరిశ్రమి. ఏదో నాకును, దేవుణ్ణిచ్చి మాప మింత
యోయంతయో కలదుకదా! అని యేమేమియోబ్రష్నెల నడు
గుచు, దన మందస్మితపదనారవింశము నొకవింతయొద్దొక్క
ముఖో ద్విప్యమై టకొంగు నొకించుక నవరించుకొనుచు,
నిండినచిహ్నము వీక్షి, దన మేలిముసుంగును పరిశీలికొనుటలో
నామె పజిపిన మోహనదృష్టులయొక్క శిశి క్షిప్తముగానివాడై
నడుచు?

ఆసుందరి యాపురుషునిగిన్నప్రశ్నలెట్టివి? ఇంచుకాతడెట్టి
ప్రత్యుత్తర మీయగలడు? సహజముకీలులుగాన, “అయ్యో!
అపకారమునకు వెంటనే అపకారమునునది నిక్కమైనది. ఇదియొ
కసంసారియింటి దనుకుంటినేగాని యిష్టటిసంగతిచూడ దీనిచ
ిత్ర మందిదికాదు. ఇది యొకదియ్యమనుకొనవలసినదే అయ్య
యో! కేనేకార్యముకొరకు నిలునెడలితిని. ఈ కేవలతీ, నీశ్చక్రికష
ముల నందుచున్నదాననోకదా. నీవిషయమెఱుంగి అరీందమచే

పంపబడిననే నీచిక్కున దగులుకొంటి. అక్కటక్కటా, పోరానిదోటుల కేగితిని, కనరానిదోటుల గాంచినాడ, కాని నీజాడ యీవంతయు గానరాదే హా! హా! శివరా” అని మనమునన నుకొనెను.

అంత నా క్షీణింపు నీహా ముఖాతో—“మీరు గుమాటలకు మనసునకోపించినచో మా? కాని యిందునాతిప్పే మీరు చెడి. స్త్రీజాతీవ్యాదయము లిటులనే చుట్టగిములయ్యు సనివార్యములై యుండును. మీరు నన్ను సిగ్గుచేనిదానినిగా భావింతురు. నేనేమిచేయగలను. నామనసు నానాస్వస్థములో పడిదు. నానాలుక చేనుచెప్పినటుల వినుటలేదు. నేనెంతమాట్లాడినను మీరు నామనసునెరిగి నన్ను మన్నించకున్నాను. అసంత దానిలచివచ్చినకాంతి యెల్లప్పుడూ నొరులకు చుల్కన’ యను సదినిజమే ఈకారణముననే మొనటినుండియు చేను చెడ్డదాన ననిపించుకొనుచున్నాను. మీరెవరాసేనిగానెంచక నన్ను మన్నించవలెను.” అనుటచేత దేవేంద్రబాబు మనసు మరింత చెడరిపోవుపండెను. ఆసుందరి యొక పెత్తనంగీసి, యందుండిన, యంజూరి, ఖిజూరి, కమలా, నారింజ, దాక్షిణ్యలోసగుపండ్లను, బొంబాయి, చార, అక్రూటు, జడి, వేరుశనగ మొదలగు పప్పులు పైకిదీసి యొక నెండిపట్లెరమున నునిచి, దేవేంద్రవిజయునింగూడఁ దిరుమని బలవంతముచేసెచేగాని దేవేంద్రవిజయుఁ జేమియునేయక మిన్నకుండెను. ఆసుందరి దేవేంద్రవిజయుని జూచుచు మాటిమాటికిఁ బయ్యెదనవరించుకొనుచు, దనమెడనున్న యలంకారిములఁ బలుమారు సరిచేసికొనుచు, మోహనదృష్టులఁ

బరపుచుండెనేగాని, యాతనిహృదయమునకుమాత్ర మేమియు నుపయోగము లేకుండెను. కొంచముతడవాగి దుర్వారమైనకా మేచ్చను వెలునరుష, నచ్చటనున్న యంజూరపండ్లగు త్తిలోనుండి యొకపండునుదీసి దేవేంద్రబాబునోటి కందియ్యబోయెను. పండునుండగు నాపురుషున కీట్టియనుచితమైనట్టియు, సభావ్యమైనట్టియు, సమానుష్ఠమైనట్టియు, కార్యమున కొడలెల్లఁ గోపాన్నిపర్చి, గినులవెంబడి నాయగ్నిశిఖలు బయల్పెడలుచుండెనన సేతువికనుల కెంపురంగు ప్రబ్బలించుచుండెను. కాని దుర్భర మోకోపకారణమున నాయునానాషకార్యములకు విస్మయముగలుగుటచే నాతఁడు మాటలాడలేరక, మిన్నకుండెను.

“ అరుమాత్రిమైనను పరిసయములేని పురుషునెవట, నొకగొప్పాస్థురా లిగులవ్యవహరించుటయెంతయు శోచనీయము గిన్నెదె. ఇదియంతయు మానుగిన్నెదె! ” యని దేవేంద్రబాబువలంపించుచు ఉటలుల నామ యండ్లయంబంటి పొన్నునుడు వెరుకికుఁదోచినైచి, తానును వెనుకకు తిగ్గెను. తక్షణమే యామె శోభిప్రసీడి, సిగ్గులేని యేమియోయనబోస, దేవేంద్రబాబుఁడు “ అమ్మా! మీనొకగొప్పాస్థుభార్యగ నున్నారాదా! నేను పరిపురుషుడను. మీకట్టియూహ పుట్టుట ధర్మము కాదు. నీతేక దూకులగుదును. మిమ్ముల నేను ఓమించవలసినదెవడు. మీనొకరిక నెవేచ్చనితప్పిదిముచకు నన్నేమిరుఱిమించనలెను. దయచేసి నన్నెకసెఱుగునిచ్చి నాయుంటికబంపివేయగోరుచున్నాను. ” అనెను. తక్షణమే యామె యాతనిఁజూడ నామెమఱియును నెట్టిలజ్జచిహ్నమైనఁ గానరాలేదు. సంశయభా

వ మిసుమంతయైన నుండలేదు. ఆమె దేవేంద్రవిజయునెడను లిచి బహువిధముల శృంగారరసము చిప్పిలఁ బలుకుచుండె.

ఆమాటలు వినినకోడనే దేవేంద్రవిజయునిరక్త ముడు గఁజొచ్చెను. కోపముచే గనులకరుణింప నొచ్చెను. బడలు నొకఁకఁ జొచ్చెను. “ఇట్టియనుచితకార్యములు చేయుటకు దేవేంద్రబాబు బుద్ధిహీనుడుకాదు. పోవొమ్ము.” అనుచుగొడువిగ్గిఁబఱసెను. అంతనామె “సన్నుతమింది యాదరించకయున్న నికది క్కెన్నరు.” అనుచు బాదములపైకొరిగెను. ఈతఁడు తప్పించుకొని, ప్రియత్నించి, తలుపునెద్దకుబోయి తలుపులాగిచూడ మీదిగడి యనేసియుండెను. కావున నాతిండటనిలిచి యామె కేదోకొంత యుపదేశమియఁబోవ నామె యాతినిమాటలువిసక తనమొలను న్న గుత్తఖడ్గము నొరవెఱికి యాతనిచాదములకిడి బడనైచి, “సన్నుతున్నించి, సన్నాదరించి, సన్నుంకొనఁపరిచిననో, కానివో నిదిగో నాకత్తి ఇదిగో నామెడ. సన్న సునామీస మగి చుంపేయును.” అనుచు సమన్వరించి యాతనిచేతులు పట్టుకొనెను. దేవేంద్రవిజయుఁ డామెచేతులు విడిపించుకొని, “సన్నుటకుము సిశాచి! మానవాకారముననున్న యోదయ్య మా దూరముగానుండుము. ఇట్టి దుష్ప్రవృత్తిలు మానుము.” అనుచు దసచేయి విడలించుకొని దండతొడితధుజంగంబుభా తి దీనోచ్చాసంబుజేసి తప్పించుకొని మరియొకమూలకేగెను.

మిమ్ములనే చేరు ప్రియించుచున్నాను. సన్నాదరిం పును. సన్నాదరింపును.” అనుచునీమె బ్రతిమాలుకొనుచు నా

తని నంటఁబోవుచుండ నాతఁడు తప్పించుకొని దూరదూరముపోవుచుండ నీమెయు నాతని నెంటాడించుచుండెను.

అతిదుగుటలో నీమెకురుల్వీడెను. పయ్యెద జారిపోయెను. మదనాగ్నిచే నామెశరీరము ముచ్చెమటలుపోసెను. పయ్యెద జారుటచేత పైబోదము బుర్రోడముల్పఁబడి యపరంపికాంతి తాముచు బొందుదు, కన్నులు మిఱుమిట్లుగొలుపుచుండెను. దేవేంద్రుఁడు ప్రియరాఘవనియపరానతారమోయన, “భీషశాచి! నన్నంటరాకుము! పొమ్ము!! పొమ్ము!!! తొలగిపొమ్ము—అనుదు మరల వెనుకకుఁద్రోసినేసెను. శోభిస్తునడి, సిగ్గుకంతయు నొందికి, కోరిధాతికేకమున నామె క్రిందినున్నకత్తిదీసి తటాలున నాతనిఁ బొడిచిచంపవెడలెను.

తక్షణమే దేవేంద్రవిజయుఁడు తప్పించుకొని, యామెచేయుపట్టునని కత్తిని లాగిని, యామెను వెనుకకుఁద్రోయి, “భీ! భీ! నీవు మిక్కిలి బుద్ధిమానుడవు. నీచావు నీవే చేసేది దెచ్చుకొనుచున్నావు. కానీ” యనియనుచు సొకతలుపుఁదెరిచి దోకలున బయటకుగంతి, యాతలుపుబయట గొట్టెమువేసెను. తక్కినతలుపులన్నియు బయటఁగూడి వేయఁబడియుండెను. తుదకు దేవేంద్రాగ్నిభాగదీలో ఘోరీయైయుండెను.

నాల్గువైపులును బంధంఁబడి గాలిలేని యాకారాగ్రహమున మిక్కిలి విన్నుఁడై దేవేంద్రవిజయుఁడు కతావ్యమాలోచించుచు చేయనలసినపనిని సిద్ధాంతీకరించలేకపోయి, “యికతలుపులు పగులఁగొట్టుటతప్ప యింకేమియు శ్రోవగానరా”దని యెంచి తనయావచ్చక్తిని వినీయోగించి కాళ్ళతో నాతలుపులు

పగులగొట్టుచుండెను. మిక్కిలి బలమైన యాతలుపు వీత నిశ్చింతంగానా? వృధాశ్రమచూటగాక యింకేమియు లాభము లేకపోయెను. కొంతసేపు తానుశ్రమపడియూరకుండు, గదిలో దుర్భరమయినదుర్వాసన గొట్టుచుండెను. ఎట్టొంటనో సహించుచు నూరకుండెను. కాని “జౌరా కాలమహిష!! ఉపకారిక నిటుల నపకారుము రాతనినడే” యనుకొనుచు నుండి యుండి తలుపును బగులగొట్టుటకు నన్నుచుండెను.

మరికొంతసేపటికి భరింపరానిపొగ యూగదిలోనికి వచ్చుచుండెను. అంతకుఁబూర్వమే కీచపుకాంతి వెల్గుచుండెను. ఇప్పుడు గదిలో పొగవృద్ధియైనకొలది కీచము మరింతతెల్లమయి యుండెను. దేవేంద్రవిజయున కూచి సలుపసంఘన, జపితాశివదళులొని “స్త్రీహాసమునసచ్చిన చిహ్నమిది. ఇది నన్ను చంపయత్నించి నన్నపథమమచే దెచ్చితనకోక్క దీర్ఘమయనుకొనము గనపర్చుచు నన్నిందుబెట్టి యిల్లుతగలబెట్టి యామాగమున ననుజంపచున్నది. కాని యింతతో సరి. నేనుపోవుచుండినపని నిమూలమై చెడిపోయినది. ఇంకేమిచేయుదును” అని యనుకొనుచు నింకొకనారి యాచచ్చక్తతోఁదలచుట దన్నుచుండెను. పైనుండి యొకయెలుంగు వినఁబడెను. అదియేదియన, “ఏల నృథాయాసము. చావునీకుత్పించు. నన్నామోడము నొందజేయుము. నన్నాదింపము. నీకు నకలసౌఖ్యములు కలవు”

కాని - అపిశాచమే—అదయ్యమే—కానిమ్మ చచ్చినచత్తుగాని నేనొడబడను.”

పొగయత్యధికమగుచున్నది. దేవేంద్రవిజయుచకది బహుమగ్ధరమై యూపిరి తిరుగుటలేదు. గుండెలలో భారమధికమగుచున్నది. కన్నులు మండుచున్నవి. దేహము పొంగిపోవుచున్నది. తల తిరిప్పదొడంగెను. కాళ్ళలో బలము సన్నగిలుచున్నది. నాలుక తడియారుచున్నది.

పాపము దేవేంద్రవిజయుచకు తీవితాశ సవాసనగాఁబోయెను. “చచ్చితిని—చచ్చితిని—ఎవ్వరును నాయముసేయరా! రక్షింపుడు” అనియటచుచు కేలవ్రాలెను. కొంచెమునే పొగి లేచి “అయ్యో!” యని పెద్దయజపఱచి తిరుగ కేలవ్రాలెను. తిరుగ లేచి నిలువనెంచెనేగాని బుద్ధిస్థిమితములేదు. జెఱపుమఱపులబుద్ధిలో దారువువలెపొంగిన దేహముతో కేలఁబడి తెలివితప్పచుండినసమయమున, మెకఁచూచానుబాహులు మిక్కిలి బలమైనవాఁడు, వలమైనగళముగలవాఁడు, విశాలమైన నక్షస్థలముగలవాఁడు, పెద్ద కనుగవవాఁడు, అందఁగా రూపము వాఁడు తటాలునఁ దలుపుఁదెఱచి లోనికరిగి పడియున్న దేవేంద్రవిజయునెత్తి, తనరొమ్మన నానుకొని పరుగిడెను. దేవేంద్రవిజయుఁడు తనగదిలోని కీనూతనపురుషుఁడు వచ్చుటమాత్రము చూచెను. తరువాత దేవేంద్రబాబునకు తెలివితేదు. కన్నులు మూతనడెను.

వాఁడేవీఁడు.

పదునెనిమిదవ ప్రకరణము.

వారెవరు.

దొంగలు తెలివిగాంచెను. తూరుపుదిక్కుదుగమ వహించెను. సూర్యుఁడు దయించెను. ఇండ్లమీఁదికి యెండ వచ్చుచుండెను. ఎండవేడిమియు సభిముకాఁజొచ్చెను.

ఒకమామిడితోటలో నొక రిసాలవృక్షముచెంత నొక మరొక యప్పుడే నిమగ్నతేచి కన్నులుమిలిమికోసుచు లోతునకుఁ బోయినకనుగనిత్రో, మిక్కిలిబడలిస దేహముతో, నిలిచి, “ఓహో! యేమిచిత్రిము. మరల నేను జన్మించినానని” యనుకొనుచు, నలువంకలఁ గలయంజూచి, “ఈతోట అరీందమ్బాబుగారి యింటిదిగ్గరిదిగాదా! నేను తిక్షణముపోయి నాగీసచరిత్ర సంతయు నాయనకు నివేదించనలెన”ని యనుకొని మెల్లమెల్లఁగ నడుగులిపిచు, సరీందమ్బాబుగారియింటికి బోయి, కచేరిచాపడి లో నొకవార్తాపత్రికఁజదుపుచుండిన, యరీందమ్బాబుగారిని సమీపించి, సమస్కరింప, నాతండును, రెండునిమిషము లెగాదిగఁ జూచి, “ఓహూ! మిత్తెర్ బాబుగారు!! ఇదేమిటి యీ వేషము. నేనతి కుశలముగనున్నదా? ఏమి! మీరు మిక్కిలి

ఖాయిలాగానున్నానే! ఓడప్రియాణముపక్షకగాబోలు!! ” అని యడుగుచు, గూరుచుండ నాననముంజూప, నీతండును గూర్చుండి, తాను, గడచినరాత్రి యోడప్రియాణమున బోయినవిషయమును, తనకుగానుపించి మేడకుగీసుకపోయినస్త్రీ చిత్రిచరిత్రయు, సంఘతరము తానెందిన భంగపాటయు, తెప్పి తువకు తన్నెవరో యెత్తుకపోయినసిమాత్రము చెప్పి, “ విడవనేమిచిగినదో, నాకు తెలియద ” నయు, “ సంఘతరము, మామిడిచెట్టుకొరవ సిదురమేల్కొంది చిన్నమునకువచ్చితిని ” అనియుచెప్పి, నీగద మ్మవినివిని, నవ్వి. “ చూచితీరా? దానిచాతుర్యమును, మీసలి పితేటలును, ” అని కొంచముపరీక్షించుచేయుచు, “ నాస్త్రీ పురుషులిద్దరు నెచకో, యిప్పుడైతడు పులిరొదా ” యని యడిగెను. తనయజమానుయె తన నేకక క్క ముచేయుచు నుండెనుదిన్నతనమునో, కాల, నిజముగా నాస్త్రీపురుషులెవరో తెలిసికొనజాలకయో యంతయు ప్రియ్య ప్రేమాయక మిచ్చు కుండెను.

అంతవఱే చిగునగవ్రుంగుచు, “ అయ్యయో యిదిను బలెనికొనజాలకున్నారా? ” యని మరొకప్పుడచుంటి మాటినలుకుకుండుటగాంచి, “ ఇప్పుడు నేనేవోగు తున్నాను భార పోయుచున్నానో, నిద్రాహరిములులేక చేయించునది ల దేనిగా దగుచున్నానో, అట్టి సమర్థుడు, మిక్కిలిచతురుడు, బలాభ్యుం నేయేల? హిందూదేశమునకలతికును; చేరుప్రేమలు గాంచి; బహుజన్మలూపాత్ముడై, నానావిధయోగ్యతాపత్రిముల నెంది, సకలమణిరాజతబంగారుపతకములచే నన్నా

నిండుజిగురు డిప్టెర్స్ అగిరిండుచుకూడ మోసముచేసి, నేరుప్రతి
ష్ఠులుభోజేసిక, ఘురుడుగు పూల్ సాహేబునుమా! ఆమాత్రమా
లోచించకపోతివి. చేత పెండుగుండ్ల బారంజీయు, కాల్చి చంపలే
కపోతివే—ధీ—ఎంతవనిచేసితివి—ఆనాడు మోగింద్రాబాబ
టాలచేసె, ఇప్పుడు మీరును ఇటులచేసి యాతనిచేమోసపో
యి, నచ్చితిరి, చాలు; ” ననుచు గొంచమునే పూరకంజీ, ని
ట్టకొమ్మనిగిడ్చి, “ వోసిండు గిరించినదానికి నగచిన కార్యము
లేదు. మర మీరుపురిమును భోజనముచేసి, యతనిమేడనుపోద
ము రంజి”నుచు నాతని నాగరిక భోజనమొసంగక, యగిరిండుచు,
మిగిల్చినాముతో భోజనముగావించుకొని, పూల్ సాహేబును
కెడకుకొనికొని యలుబ్దచేను.

(౪) సేకటనామర్మిష్టగ్రంథమాల.

సంఖ్య: 0-12-0 ex—(1) శ్రీ రాజామహేంద్రవరం

నము. (1) సత్సమమున శ్రీ శ్రీ సామ్రాట రాజుగారి ప్రియముగోరి పద్యరూపముగల పద్యములు. (2) అశ్లోకములు వ్రాసినవి. (3) పద్యరూపము. వాచును పద్యరూపమున వ్రాసినవి. (4) పద్యరూపము. వాచును పద్యరూపమున వ్రాసినవి. (5) పద్యరూపము. వాచును పద్యరూపమున వ్రాసినవి. (6) పద్యరూపము. వాచును పద్యరూపమున వ్రాసినవి. (7) పద్యరూపము. వాచును పద్యరూపమున వ్రాసినవి. (8) పద్యరూపము. వాచును పద్యరూపమున వ్రాసినవి.

“మా నేజరు, కవిత, పితాపురము.”

వాఁడేవీఁడు.

పందొమ్మిదవ ప్రకరణము.

ఏమిమాయ.

“అయితే మీనీయుత్తర మెక్కడదొరికినది?”

“అయ్యో! మీజేబులోనున్నయుత్తరము మీకే యెరుగలేకున్నారా?”

“నాజేబులోనుండేనా?”

“అవును మీరు స్నానముచేయుచుండగా మీకోణుజేబును వెదకితిని. అప్పుడది యందున్నది. కావున దీనిని చదివి చూడగా నింతవంతగానున్నది.”

“అహ! ఏమివంత!! నేను మతిలేక నెడలుదెలియక పడియున్నపుడొక యాయుత్తరము నాజేబులో నుంచెనుగాని నాకేమియు నెరుకలేదు”

“ఉత్తరమంతయు పూర్తిగా చదివితారా?”

“చదివినాను సంగతులకేమిగాని సంతకమెంతచాలాగా చేసినదో చూచినారా?”

“ఔను! అదే యాశ్చర్యము!!”

“మొదలునుండి తుదవరకును మిమ్ములను రమ్మనుమనియే కోరుచున్నది.

“ కావుననే నునమును పోవుచున్నాము ”

“ జమీలియా నన్ను గుర్తింపగలుగుటనుగూర్చియే నాకు నాశ్చర్యమగుచున్నది. ”

“ సకేకాని మిమ్ములను జమీలియా యెటులగుతాం పగలిగెను. మీరాత్మోనను నిన్నరాజే పోయెదరిని యెటుల దెలుసుకొనగలిగెను? ”

“ ఏమీ ! ఇంతింతవింతలు చేయగలిగినవాడి కీసంగతి యొకలక్ష్యమా? ఇంతియగాక నిన్నసాయంకాలమున నేను తమోో నేనతిని నెదకబోవువిషయముగూర్చి ముచ్చటించుచుండ నొకమోటుమాసిసి మాయింటికివచ్చి ననుగూర్చి “ మిత్రాభ్రాటుగా రోడ్ కెపుడు బోయెదను? ” అని యడిగినట. అందుకు, “ నేకరాత్రి యెనిమిదేనింటలకు బయలుదేరుచున్నాను ” అనుభిక్ష్యుత్తరమును విని యాతడును చెడలేనట. నాకాయంశములు భోజనమునేయుచుండ నాసంటచాను చెప్పెను. ఎవరో నాన్నహితులుగాబోలుననుకొని, నే నతివ. రూపనిచేయుటకు పోవుచున్న కారణమున మర్యాదవిషయములుగూర్చి ప్రిశ్నించక బయలుదేరితిని. ఈ యడిగినవాడు కనేక మీరుచెప్పిన జమీలియాసంబంధీకడమో? ”

“ ఓహో ! ఇంతస్వసహరిముడయైనా మీరింత మోసపోయినారో వాడేగారి—వాడు పూల్ నాహేలునకు కుడిచేయి.

సకే మీరాత్మోనను బోవుచున్నారని తెలిసియుండిన చాలు—అందుమీద మీరాక పెద్దజ్ఞాపర్లు—గనుక, రోగి—

యాషధము, అనుమాటలు చెవినిబడగానే, మీరు చెవికోసు
కొని బయలుదేరేమనుష్యులని, లోకవిదితమేకదా!

ఇదంతా మీపరోపకారపరాయణత్వముయొక్క ఫలిత
మే. పోనీలెండి! ఇంతకు రక్కసిచేతిలోనుండి, తప్పించుకొని
బ్రతికినటులబ్రతికినాచే.

సకేకాని మనచే రక్షణబొంది తన యమ్మమ్మగారి
యొంటియొద్ద నుఖముగానుండిన సేనతిమాటయే నన్ను బాధిం
చుచున్నది. ఇక్కడికి సేనతి దొరికెగాయని నంతరించుచుండ
మొన్ననచ్చి దారియొప్పుప్పుపెట్టి మొట్టమొదటి వినియుంటిని—ఎటు
లపోయెనో యామెను చెలియనట. సేనతని వెనకబోయిన
మీకాయీపోయి” అని యనుకొనుచు, వీరిరువురును సభాషిం
చుచు, మంచియండ గాయుగుండ నడిచినడిచి, దాదాఁ పినున
ది మైప్పర్యంతము బాబూదేవేంద్రినాథ్మిత్రి చెప్పిన గురు
తులచుబట్టి పోవ నచ్చట నొక జేతమామిడితోటలో వెకి పె
ద్దమేడ గాచనచ్చెను. వీరిరువురూ సమీపించి నడుచుచుండ,
నాతోననే తమకెదురుగనచ్చునుండి యొక పాంథునిజూచి,
“అయ్యా! ఈమేడయెనది?” అని యవగ నాతండును, “ఈ
మేడ జానకీబాబు” అని ప్రతిత్కరిమిచ్చెను.

“ఏజానకీబాబు? ఈతడెచ్చటనుండును?”

“మాజమిందారు జానకీబాబు—అయన యిప్పుడు
లేకు చనిపోయినారు—” అనుచు సేనాథుడు త్వోత్వోగ నడు
చుచుండెను.

“ఏమి! దేవేంద్రబాబూ! ఈజాకీబాబు రేవతితండ్రి యెయుండవా?

“కాబోలున” నుచు, దేవేంద్రవిజయరావును, నరేంద్ర మయినా, నటమయినా నుక చిన్నయడవివంటి శిశువులతోటలో బ్రేవేరించి, పోలీసుదారుము నకున నెదుట నొకపెన్సి చేత్రిసా ధనము గానవచ్చెను. ఏరామేషును నమీషించుచుండి, వీధివై వాక చిన్న గివాషుము శిశువులుంటు గాననచ్చుచుండెను. అరి—మిత్రాబాబూ! చూచినారా? అల్లరిగో త్రాయపాము!

శిశువులు!! అనుచు నాకటలోనుండి కురులొచ్చుచును చు, నెయ్యిముగా నెలిచియుండి కాననచ్చుచున్న యొకస్త్రీను దేరించి, యనెను. మియు, “నిక నామె కు గానరాకుండి, మనము లోలబ్రేవేరించి, యూమె ను పట్టుకోనలెను. కావున నీతోచును రమ్మ” నుచు నామెకు గానరాని, లుంకోకిమ్మామున బహుగుపరుగు న నిరువును, లోలబ్రేవేరించి, యూస్త్రీయుండుతా వుండు బోన లెటూల నామె చూచి, ప్రిక్కు నున్నగది లోకికి బహుగిడుచు పోయెను. వీరెరువులు వెంటబడిరి. కాని యూస్త్రీమాత్రము, పేరికి దొరికికండనే తప్పించు కొనుచు, నిరువదియైదుగదులలో ద్విస్వచుండెను. కొంతసేపకు, మిక్కిలీ యలయిక చేతితో, భీక, యొకస్త్రీని బట్టలు కరువురు పురుషులు వెంటబడిరిమట యనచూ సకిరమనియో కాని, దేవేంద్రబాబు, కొన్నిగదులు దాటినపిమ్మట, నాగిపోవ నరేంద్రమమాత్ర ముమెను,

నెంటాడించుచుండెను. అరీంద మలసిపోవుటచే నామె ను బట్టుకొనఁజాలకుండెను. చూచినగదులు చూడలేదు. నడిచినతోవల నడువలేదు. తుద కరీందమ్ తుపాకి నెత్తి యూమెను జంపఁదలంచియు, మరల, పట్టుకొన లేక, తుపాకిచేఁగాల్చి చంపినాడను, నపవాద మనంతర మువచ్చుచని యెంచికాఁబోలు, యెత్తినతుపాకిని దించి యూమెను నెంటాడుచుండెను. ఆమె వెనుకకుఁదిరిగి చూచుటలేదు. వీరిరువురు సమానముగా నలసిపోయిరి. తుదకాఁత్రో యొకచిన్నగదిలోఁ బ్రవేశించి, తటాలున గదితలుపు మూసివేసి లోపల గడియనేసికొనెను. అరీందమ్ బయటనే యుండిపోయెను. “అన్నా” యని యనుకొనుచు, నాతలుపును దనయావచ్చుక్కిని గాలిఁబోఁదన్నచు, మిక్కిలి యాయాసముజెందినను పట్టుదల విశువక తలుపును దన్నితన్ని, తుదకు తలుపునుదెఱచెను. లోపలిగడియ యూడిపోయెను.

“బాబూరే! బాబూ!! ఏమిచిత్తము—ఎక్కడకుపోయినదో? అరే!! మరెక్కడ ద్వారములేదే—” అని యాశ్చర్యపడుచు నాగదిసంతయుఁ బలుమారు వెదికి చూచుచుండెనేకాని యందెందును ద్వారముకాని, గవాక్షముకాని కానరానందున, సరీందము చేష్టలుదక్కి నిలిచియుండెను. కొంతతడవై నపిదప నాగదిలో నామె యిఁకలేదని నిరాశఁజెంది, మరిరెండుగదులు గూడ చూచెదనని యెంచి, పోవుచు, చూచుచు “లేదు,

ఎందుబోయెనో, ఇదిరొక్కటి—”యని యసకొనుచు, నాభాగముననున్న గదులన్నియుఁ జూచుచుండెను.

ఇంతలోఁ గొంతవఱకు నీతిని వెంటవచ్చి, విదవనాగియుండిన, దేవేంద్రమిత్ర యాకుండుకేలసని యెంచి, తానుచు మఱిరెండుగదులను జూచెను. అందొకగదినుండి బయటకువచ్చుచుండిన యొకపురుషుని బాబుచూచి, వచ్చుచున్న మహాకోపమును గొంతవఱకాఁపుకొని, పరిచయమున్నవానినలె, “ఓహో! బాగానున్నారా? దేహ మారోగ్యముగా నున్నదా?” యని కుశలప్రశ్న జేయ, “మీదయవలన, మీయూషధప్రభావమువలన, నిటుల”నని ప్రత్యుత్తర మిచ్చి, “ఏదో పెద్దపని లేదే తమనంటిపెద్దలు గారే,” యని యడిగెను.

“అరే చండాలుడా—నేనువచ్చినయాలోచన నిష్పక్షేతలుసుకోగలవు. నీకు బుద్ధిచెప్పి నిన్ను మంచితోవ్రలోక దెచ్చుటకే వచ్చిరాను.”

“సరేకాని, నాకుబుద్ధిచెప్పటకు మీరొక్కరేవచ్చినారా? యింకెవరు మీకుతోడుగాలేదా? అరీందమ్బోస్ రాలేదా?”

వెంటనే దేవేంద్రమిత్ర, మిగులకుపితుడై, తనకేబులోనున్న చేతుపాకి దీసి, యాపురుషుని గుఱిచూచుచు, “అరే! ఖపడ్చాకో!! పారిపోతివేని యీవిష్టత్తో నిన్నీనిముషమున జంపెదను. నిలచినస్థలమునుండి కదలితివా నీతిలపెంకె గరగొట్టెదనునుమా!” అనెను.

కదలకనిలిచి, “ఎమండో! దేవేంద్రవిజయభాబుగారు!
పూత్ సాహేబు పారుబోతుమనిషియనుకొంటిరా? యేమి? మీ
రునన్ను పై దుచేయుటకే వచ్చినట్లున్నది?”

“అవును”

“ఎప్పుడు”

“ఇప్పుడే”

నవ్వుచు, బూత్ సాహేబు, “మీరటుల దలంచి వచ్చినా
రుగనుక, బేడీలతో సిద్ధముగానేవచ్చినారుకాబోలు? అయితే
మీచేత బేడీలువేయించుకొనుటకు నేను కదలక, మెదలక, నిల
చియుండవలెగాబోలు!”

“అవును. అటులనే,”

“అయితే మీరటుల చేయలేకపోయినప్పుడో?”

“పట్టి బేడీలువేయలేకపోతే దూరమున నిలిచి, నిన్ను
తుపాకిచే గాల్చి చంపడమే!”

“అయితే మీయిష్టమువచ్చినటుల చేయుడు. ఇదిగో
నేను మీస్వాధీనుడనే నేన్నెక వెంట్రుకవాసి కదలను, మీరి
చ్చటనుండి వచ్చి నాకు బేడీలువేసి తాళాకు గొనిపోయి పూత్
సాహేబును పట్టితిమన్నకీతికై మీకేపోందుడు. అరీందీమ్ చే
తకానివాడు. పోలీసువారికల్ల మీకే స్పృహ! మీయంత
ప్రతిభావంతులును, శక్తిమంతులును, బుద్ధిమంతులును, యిక
లేరు. చాలాసేపు మిమ్ములను నాకొరకు కనిపెట్టుకొనియుండ
నీయను. రెండు త్విరగాట్టుకొని బేడీలువేసి మీపని మీరు నె
రవేర్చుకొనుడు,” అనుచు రెండుగదులువెనుకకుతగ్గి, తనగదిగు

మృముఖుడనిలువబడ, దేవేంద్రబాబు తనజేబీలలోనున్న బే
డిలను దీయుచు, రెండడుగులు ముందువేయుచుప్పటి కేదియో
యొక పెద్దధ్వనియయ్యెను. దేవేంద్రవిజయుడు మాయయయ్యె
ను. మఱికొనరాలేదు. పూజ సాహేబు కిలకిలనవ్వుచు బయట
కువచ్చెను.

—*—*—

శ్రీ వేంకటరామకృష్ణగ్రంథమాల.

ద్వితీయగుచ్ఛము రు 0-10-0 లు—(1) కోకిలకాకము.

ఇది కోకిలమును గాకమును గుఱించిన యొకచిత్రకథ. శత్రులు మిత్రులు
గూడఁ దలయూచిన పన్థములు, (2) కళితావిమర్శఖండనము. ఇందు గ
ష్టద్వైపాయననామధారముగ నొకమహాపండితునిచే జేయఁబడిన కుశంక లు
త్తరింపఁబడినవి. మఱియు నందును దిగుపతివేంకటేశ్వరుల గ్రంథములలోని గో
పము లనేకములు ప్రత్యుదాహరింపఁ బడినవి. (3) ముండనమండనము. పై
ఖండనమున కీచ్చిన యుక్తిగమిందు నిరాకరింపఁ బడినది. (4) శతప్రాసము.
1910 సంవత్సరము దసరా పండువులలో శ్రీపితాపురము రాజుగారి సమక్ష
మున 35 నిమేషములలో రచించిన 100 పాదములుగల చంపకమాలిక. భా
రతకథమంతయు నిందు సంగ్రహింపఁబడినది. (5) శతఘ్ని. తి॥ వేం॥ పాం
డవాశ్వమేధముపై (6) శృంగభంగము. (7) సత్యసందేశము. ఇవి రెండు ని
త్యగ్రంథములు.

రెండుగుచ్ఛములు నొకసారికోసువారికి వెల రు 1-0-0 మాత్రమే.

మానేజరు, కవిత్త, పితాపురము.

హః డేవీదు.

శ్రువదవ ప్రకరణము.

నూదిపోటు.

తనవిజయముఁ దెల్పుటకు జమీలియాయుండుగదిలోని క్క బోవ. పూల్ నా హేబునకు జమీలియా కాసరా లేదు. మరి కొన్ని గదులు వెదకుచుండి, నామె కాసరామి సంశయము వృద్ధియగుచుండెను. ఇంకొక గదిలోనికి బోయి వెదక నఁదేమి యుఁ గానరా లేదుగాని, తలుపులుమాత్రము బలవంతమఁగాఁ దన్ని తీసివేయఁగలనుండ, “సరే బాగానేయున్నదిరా?” యని య నుకొని నలుచుక్కులు చూచుచుండి, నెదుటి గదిలోనున్న య ర్చిందమ్, పూల్ నా హేబునుజూచి,

“చాలాదినములనుండి హుసూర్ దర్బారుము దొరికినం దున నేడైన నూదిపోదునని తలంచి వచ్చినాను,”

“ఓహో! వచ్చినారా? మీరురాకుండానా? ఈనాటికి తిరిగి దర్బారుము దొరికినది. మిమ్ములను విడిచియుండజాలక వి చారించుచుండ మీప్రియమిత్రుడు దేవేంద్రమిత్ర రొకనాడు కాసరాగానే యాయనద్వారా నాసంగతి తెలియజేసుకొంటిని. అతడు చెప్పినా?”

“చెప్పెను—ఎందుకు చెప్పెను ? మీరింతదయతో తెలియజేయ చెప్పకుంటయెట్లు ?”

“ ఓషానా ! అలాగునా ? అయితే నిరాశిష్యము తెలిసియేనచ్చినారు ? మిక్కిలి త్వరితగానే వచ్చినారు—నదీ—నన్న రాత్రియేకాదు—కాని మీరింతత్వరిగా రాగలుగుదుని మాత్రము నేను తలంపజాలకపోతిని. ఏమైతేనేమిగాని, మీరు వచ్చుట, మంచిపనియే చేసినారుకాని, మిత్తొకనుకూడ మీకు తోడుగడెచ్చుట మంచిపనిగాదు—మీరిప్పుడొచ్చి దీనుకరాకున్న, మరికొంతకాలము బ్రతికియుండునేమో ?”

“మీచేతులలోబడి చచ్చినాయేమి? దేవేంద్రవిజయుడు” నాక సంశయముగానున్నది చెప్పుడు.

“నేనేలచంపుదును—ఇంతకును అతనిచావు అతనేతెచ్చుకొనెనుగాని యింకొకరు తెచ్చిపదికాదు. నేనై వానిశరీరము ముట్టలేదు. పోని—అయినదేమో అయినదికాని మీవద్ద నిపుడేమైన నాయుధములున్నవా ?”

“ ఉన్న నేమి ? ఉండివున్న నేమి ?”

“అరహా—అందుకుకాదు—మీరు నిరాయుధులుగా నుండినవో నేను కొంచెమునెరుకకు పోయెదనని”

“ ఏమి—మీసాస్వస్థములో నాయుధములు లేవనియో మీరినుచున్నది—”

“నాకడ నాయుధమేముండిన నింతనేచా ! మీరీపాటికి యముని చూచుచుండరా ?”

“అరహా ! అటులనా ?”

“వెనుకకైదు లక్కరలేదు—

నన్ను మీరు పట్టుకొనుటకు మీ ప్రాణమునై ననుకోలు
పో సిద్ధముగావున్నారు, మిమ్ములను పట్టించుకొని, మిమ్ముల
ను క్షమించేయవలెననే పెద్దతల్లిగవుతో నున్నాను నేను. కావున
నిలదచుటగొల్పినాలో మా పనిముడతో—”

“మాటలతో ప్రయోజనములేదు. ఇదిగో నిన్నిపుడే
పట్టుకొనుచున్నాను—ఇప్పుడు సీతేమి—”

అనుచుండఁ బూర్వ నాహే బరిందమ్మమీఁది కురికెను.
ఇరువదవను బెరుగులాకి పెనుగులాకి, యొకయరిగంట యగున
అకు నెరుపును నలసిపోయె. కాని యరిందమ్మ పూర్వ నాహేబువీక
పైఁ జేయించెచి, వెనుకకు గెంటిబేసెను. ఆశోపునకి కొంచె
ముదామ్మనిలి, తనమొలనున్న యొక పెనుగులాకి నొని,
తనతల్లిమనిమరయు నూదిరిగిసి యరిందమ్మ కురికెను. అనూది
తన మొలనుండి తీయుట యరిందమ్మ చూడకపోలేదు. అది విష
సంబంధమైనదియు, దున్నాలమున, జావు నిక్కమనియు నెఱి
గి, తనమీఁది కెగిరిపడుచు, తననా నూదితోఁ బూనున సిద్ధముగా
పెచ్చిన పూర్వ నాహేబుచేతిలోనినూది లాగికొని, పూర్వ నాహే
బుముక్కుమీఁదను, లలాటముమీఁదను, దానితో రెండుమూఁ
డుచోట్ల పొడిచెను. తనచేతినుండి యెపు డానూది వెడలెనో
యెపుడే పూర్వ నాహేబు నిరాశఁజెందెను. ముక్కుమీఁదను, ల
లాటముమీఁదను నూదితో నరిందమ్మ రెండుమూఁడుదెబ్బలు
కొట్టినవిదప పూర్వ నాహేబునకు తలతిప్పుదొడఁగెను—శరీర

మచేతనమయ్యెను—మతి పోవుదుండెను—నోటినుండి చొంగలు గార్చుచుండెను—నేలవ్రాలెను.

అరీందమ్ తృప్తిబొందెనేకాని, పూల్ సాహేబు మనసిం చునేమోయనుభయ మీతనికి మెండుగంగలను.

కాల్వేతులకు బేడిలువేసి, సమీపముననున్న మంచుమా దగ్గఱకు లాగి దానియొక్క కోటికిని పూల్ సాహేబుచేతికిని గొలుసులుబిగించెను.

—ప్రికిరికి—

నూటీసు.

వ్యాసాభ్యుదయము—ఇందుఁ బరాశరాముని మత్స్యగర్భిని వరించుట సరిసముగను సమయోచితముగను వర్ణితమయినది. వెల 0—4—0

అపరిమితశ్రవణము—ఇందు, వేంకిట రామకృష్ణకవులకును నిరుపాది వేంకటకవులకును జరిగిన కలహవివర్తిము పూర్ణముగాఁగలదు. వెల 0—4—0

భోజనహారాజుచరిత్రము—(మొదటిభాగము) ఇందుఁ గావీదాసాది మహాకవులు భోజరాజు నొద్దకు నమ్మకయు, వారివారి సంభాషణములు, పద్యములు, రాజ బహుమానములు మిగుల మనోహరములుగా నుండును.

వెల 0—4—0

మదాలస—నీతిబోధకముగఁ దేని తెలుఁగన నివివరించిన యయి దంకముల నాటకము, పద్యములు గద్యములు హాస్యములు. వెల 0—8—0

కాశ్యాదనచరిత్రము—ఇది పాణిని మహాకవిగణమునకు వాగ్విదానియై యుండెన నుదయి యద్భుతచారిత్రము, మృగుమధుర మైన వచనము.

వెల 0—4—0

శృంగధంగము, సత్యసందేశము—ఇవి యితరగ్రంథములు. అంబులు చదువఁదగినవి. వెల 0—2—0

మేజేజు, కవిత సీతాపురం, గోదావిజిల్లా.

వాఁడేవీఁడు.

ఇరువదొకటవ పృథగణము.

త్రాించుపాము.

అరీందమున కిప్పటికి దేవేంద్రవిజయంగూర్చి జ్ఞాపకము వచ్చి నలుగడల వెదకిదొడంగెను. కాని యెన్నిగదలువెదకిన ను దేవేంద్రవిజయం డెందును గానరాలేదు. అనుమానము వృద్ధియై భయమధికమై పూర్వసాహేలుమాటలఁ దలఁచికొనినకొలఁది దేవేంద్రవిజయం డి-క సిలోకమున లేడిని దిగులుజెందియుఁ దిరిగిపథలములందే తిరుగుచు వెదకిగదలలే వెదకుచు, పిచ్చి వానివలె దిరుగుచుండెను. అట్లు తిరుగుచుండి నొకగదిలో నొక ప్రక్కనుండి “ఊ—ఊ—ఊ” యను మూలుగుధ్వని విన వచ్చెను.

“ఏమిది ! నిర్మామప్యమై ప యీథలమున, నేదెసనుండి కలుగుచున్న దీధ్వని?” యని శంకించి నాలుగుమూలలు తిరుగఁ దిరుగ, నొకప్రక్కనుండి యామూలుగు స్వచ్ఛముగ వినవచ్చుచుండ, నిది యేమయియుండునని యెంచి యొకడనున్న చిన్నగవాక్షము చూడ, నాతలు సావత్రివై పునఁగి మూయఁబడి తనకాలితో నెంతతెన్నినను, రాదయ్యెను. అతలువున కేదెస

బంధులుగాని, గడియగాని, యేమెన్న నెఱవలయునో తెలియజేయుటకు లేనయ్యె. అతలుపు తీగెలమరలలో నిర్మింపబడినది. కాని యరీందమయొక్క మోటుదెబ్బల కోర్వోజాలక యాకీటికి తలుపు పగిలి, యొకచెక్క క్రిందికి వేలాడుచుండెను. అది చూచి, యాతలుపును దనవైపున కధికప్రయత్నమున లాగిచూడఁ దలుపు పూర్తిగాఁ దెలువబడి మూలుగుధ్వని స్వచ్ఛముగా విసఁబడెను. అది యొకమాసనకంఠధ్వనిగ నెఱింగి యాగదిలో నొకమూలనుండిన యొకలాంతరు వెలిగించి దానిని లోపలికిదింపుచు “నీవెవర”నియడుగ నాకంఠధ్వనివిని—“అరీందమోబాబూ! మీరిక్కడ నున్నారా—చచ్చిపోవుచున్నాను మీ మొగముచూచి ప్రాణమువిడువనలెనని యున్నాను. రక్షింపుడు రక్షింపుడు—” అనెను.

తక్షణమే యరీందమో నాల్గుగుదులను వెదకి యొకగదిలో దొరకిన యొక పెద్దమోక్షవంశిత్రాటి నాతని కాభారముగా నాచీకటిస్థలమునకువదిలెను. భరింపరానిదుర్గంధము—చీకటి—అగాధము—ఆగదిమిక్కిలితోతుగల నూలునలె గానవచ్చెను.

“ఏమో దేవేంద్రబాబూ—తిరిగి మనమిద్దఱును బ్రదికి యొకరినొకరు కలుసుకొందుమని తలంచలేదు.”

“ప్రూల్ సాహేబు, విశ్వాచమునుమండ్రి—మానవమాత్రులగా దలంచకుము. ప్రస్తుతము నన్నరక్షించి పైకిలాగినచో నన్నియను బెళ్ళగలను నేను వీకనరికును కంపుబురిగుమ్మిలో పాదుకోబడినాను—”

దేవేంద్రీనాథుఁడు తాఁటిని బట్టుకొన నరీందన్ మెలమె
ల్లగఁ బైకిలాగుచుండెను “ పూల్ సాహేబుమాటకేమిగాని జు
మీలియా తాను సంతకముచేసినటుల, ‘తాచుపామే,’ ను
మా” అనుచుఁ జాలవఱకు పైకిలాగుచుండెను. కాని ఋరదలో
చాలబోతున కుతుకనఱకుఁ గూరుకపోయినవమనిషి నొకమనిషి,
యొంటరిగఁ ద్రాఁటిసాయమునఁ బైకిలాగఁ బ్రయత్నించుట యా
శ్చర్యకరము.

అరీందన్ చేతినుండి తప్పించుకొని గదిలోనుండిపోయి
గుప్తద్వారమునఁ బోయిపోయిన జుమీలియ, పూల్ సాహేబు
దేవేంద్రీనాథుఁడు పెనుగులాటఁ జూచి యానందించి, యనం
తరము మిత్రాభావం పాతాళమునకరుగుట నవలోకించి, పూ
ల్ సాహేబు తన గెలుపును దెలుపు నుద్దేశముతోఁ దనకొఱకు వె
దకును నరీందన్ మెలమెనుటఁబడి, యాతనితోఁ బోరాడి యాతనిచేఁ
బరాజితుఁడై బంధింపఁబడినయూనదంశములును జూచుచునే
యుండి యరీందన్ దేవేంద్రీవిజయునకు సాయమొనర్చుచుంటఁ
గనిపెట్టి, చేత నెత్తనిరంగుద్రాసకముగల సీసానొకదానిని బట్టు
కొని యరీందన్ మెలమెనుటఁబడి,

“ తాచుపామా ! నీపాలిటకాలనర్పమా !! ఇంక నాచే
తిలోనివాడనే. ఇట్ట దేవతాప్రార్థనము చేసుకొనుము—” అను
చుఁ గిలకిలనవ్వుచుఁ దనచేతనున్న సీసాముఁతఁ దీయుచుండెను.

“ ఈద్రాసకము దీని కెక్కడినుండి వచ్చినదొకదా? అ
పాయము తప్పించుకొన బ్రయత్నింతునన్నను చాలచిక్కుల
లో నున్నాను. నాప్రాణరక్షణకు చూచితినా దేవేంద్రీవిజ

యును తిరుగ నీకూపములో మునిగిపోవును. కాక యాతనిరక్షణకే చూచితిని, నాచావు నిక్కము. ఇందేమిచేతును” అనుచు వెనుకముందులరయుచుండ, “ఏమి, సిద్ధముగానున్నావా? ఊరకుంటి నేమి? మిత్రానాథ్ ప్రాణరక్షణ కేమిగాని, నీబిదును చూచుకో,—” అని బుర్రులీయించుకొను. “అవును నీనంతదాన వచ్చును. మొత్తముమీద పూర్తనా హేతునకు తగినదానవే—” అనుచు సరీందమ్ మిత్రాబాబును పైకలాగుచునేయుండెను. “మాటలనందడిలో నీమిత్రుని ప్రాణరక్షణ చూచుచున్నావు. ఈద్రావిడమునంగతి యెరుగకున్నావు. ఇదియే అగ్నిద్రావిడము. ఇదియొకచుక్క శరీరమున నెచ్చటపడినను వాడంతతోనది. నిన్నట్లు చంపెదను. కాని యిప్పుడే నను మించినది లేదు. నీవు నన్ను వేషుకొనుము. నీకు ప్రాణదానముచేసెదను. నన్ను బ్రతిమాలుకొనుము—”

“నిన్ను బ్రతిమాలుకొనునంత పనికివా డెవడును లేడు—” అనుచు గూపముచుండి మిత్రాబాబును జాలవలకు బయటికిలాగుచుండెను. బుర్రులీయ తక్షణమే నీసారోనుండి యొకచుక్క సరీందమ్మీద వేసెను. అరీందమ్మరించినదుస్తులు మిక్కిలి దళసర్పివైనవగుటచే దనకోటుమాత్రము కొంతవలె కాద్రావిడమువలన గాలిపోయెను.

“రుచితెలిసినదా? ఇంకనైన నన్ను వేషుకొందువా?”

“ఇకగాదు! ఆద్రావిడమునంతయు పోసినను అరీందమ్ ఒకనీచక్రీని ప్రాణదానముచేయుమని వేషుకొనడు—నమ్ముము” అనుచు దనప్రియత్నము తాజేయుచుండెను.

జుమీలియ తనకోపాసలము ద్వీగుశింప నాసీనా నెత్తి
యరీందమ్మీఁద పోయఁబోవుచుండ నామెవెనుకనుండి యొకఁడు
హటాత్తుగవచ్చి యామెచేతినున్న సీసా లాగుకొని చాలవజ్రకు
దాగినక చూమెఁబెట్టిపైఁబోసెను. తక్షణమే యామె గిలగిలఁ
గొల్పుకొని మె న వచ్చుబొస పారపోయెను. ఈసమయములో
నరీందమ్ దేవేంద్రవిజయు నాభయంకరకూపమునుండి బయటికిఁ
దీసెను. దేవేంద్రవిజయుని శరీరమంతయు బురద, పురుగులు, కం
పుగలీగి యేకగలిగించుచుండెను. వీరెరువురు నానూతనపురుషు
నెదుటనిలిచిరి.

ఈతఁడు ప్రియమున నిరూపదినాల్గొంటిక మించడు. ఈ
తనికనుగవ చేరలఁ గొల్వసగును. శరీరము మంచికండగలిగి
కట్టుగలదిగానుండెను. ఈతనిలలాటము విశాలమై కనుబొమలు
విండ్లవలెనఁగి చూపున కెంతోని యూండబాయకముగ నుండె
ను. ఈతనిశరీరమంతయు మలినముగానుండెను. ఇట్టియాతనితో,
“బాబూ, నీవెవరు? నీకట్లాక్షకారణముననే, నేనొకడనుకాదు.
ఈతఁడు పునర్జన్మమెత్తినాడు. కాని నాయనా! ఏమిది? నాకుడి
భుజము మండుచున్నది. అఁ- ఇది యాదాగ్రామకమాహాత్మ్యమే
కాబోలు!” నని యరీంద మనెను.

“దైవనశమున సదయచేరిక్షీతులమగు చేమిరువురమును
నీకు కృతజ్ఞులము. కాని నాయనా! నిన్నెన్నడును నేను చూడ
లేదు. నీవెవరో వినిగోరుచున్నాను,” అని దేవేంద్రబాబుడు,
“చేమిరునైన నేమి—కాని యాయనకు (దేవేంద్రవిజయుని
జూపుడు) నేను నిన్నరాత్రి” ఁనాను. ఈయన బంధింప

బడియుండిన గదిలలుపు తొందరలో జూమిలియూ వేయుటమరచినందున, నేనాగదిలోనికి పోయి, యాయనను నాగుండెలకానుకొని పరుగుపరుగున బోయి అరీందమ్మగారితోటలో బరుండబెట్టి, తెల్లవారకప్పుడై మే తిరుగ నాబంధఖానాకుపోయి చేరుకొంటిని. అయిననుగూర్చి జూమిలియూ ఘోర నాపేయలప్రసంగముల పేర్కొని గాన, అరీందమ్మబాబుగారితోటలో నుంచివేసిన కొంత బాగుపడుచున్నయు, రక్షింపబడుచున్నయు, దిలించి అటులగా వింగితిని నేనెదివరకెన్నను అరీందమ్మబాబు నెరుగకున్నను ఆయననుగూర్చి వినుచున్నందునను, ఆయనయల్లు నేనెరిగినందునను, ఆయనకును, యాయనకును ఉద్యోగరీత్యా సంబంధమున్నదని వినినందునను అటులనేసతిని. ఈరెండుగులతిరుగనచ్చెనో తెలియదు—” అనెను,

“ఆ హా! అటులనా! అయితే నీవెవరునాయనా?”

“అయ్యా! నేనెవరైన నేమి నావిచారకరచరిత్ర చెప్పి మీమునకు మరలెంతనో వ్యక్తయిట నాకష్టములేదు. లోకమున నెప్పుడునునులచరిత్ర వినుటకంటె దయ్యతలేరుకు విషాదకరకార్య మింకొకటియండదు”

“మాకు ప్రాణదాతనై యుండియు మేముంటిగా కోరుచుండ మీచరిత్ర చెప్పటకాటగతి మేమికిలదు? మీపేరేమి?”

కొంచెమునే పూర్తికొండ “నాపేరు సిరాజ్ హీక్ — అచ్చమైననుడిను——” అని యూతర డనెను.

సిరాజ్ హీక్ ను పరు లెనచెవిని బడిగానే, తన కేమి జ్ఞాపకమునకు వచ్చెనోకాని, యరీంద మినుతనపురుషుని సఖ

భిక్షాపర్యంతమును జూడఁదొడఁగెను. తృప్తియు, సంతోషము నొక్కసారి కలిగెను.

“గుల్ సుమను మీరెరి గుదురా?”

“అహ! ఎగుగుదుగు. త్రవ్విజ్ఞాన కుమారేశ్వర!”

“—అయిన—మీరొక్కఁడే బంధుపబడిరినియంటిరే ఏ కారణమున నెనరిచే బంధింపబడిరి?”

“పూర్వసాహేయచే—కారణ మడుగకంజి—ఆగులూ పీఠస్థు నాకు ప్రియములేకుండుటే కారణము—” అని కంటికిఁ బెట్టుకొని దుఃఖించుచుండెను.

“సలహాఃఖించెదరు. ప్రియకాలము ముందున్నది. ఇప్పుడు మించిన దేమున్నది?”

“ఇంకా ప్రియమెక్కడనున్నది? గుల్ సుమె యీలోకి మునుముండినగదా! త్రవ్విజ్ఞానకుఁ బ్రభువు సంతను పూర్వసాహేయే తనపాటను బెట్టుకొనెను—”

“గుల్ సుమె చనిపోలేదు—త్రవ్విజ్ఞాన చనిపోయినాడు—”

ఈమాట చెవినిబడినతోడనే సిరాజ్ సీనునిమోమునకుఁ గ్రోత్తి నన్నెనచ్చి మొగమున లేనగవు, నాశ్చర్యమును గాసరా, “గుల్ సుమె సజీవియైయున్నదా? జీవించియుండిన నేమి, లేకున్న నేమి? నాటితోనే ఆమెకును నాకును బుణమెల్ల దీరినది—” అనుచు నేడికన్నీరు నించుచుండెను. అకింద మదిగని యించుకతడవు తానునుజంతించి, “అన్నా! ప్రేమానుబంధపాశ మెంతబలమైనది!” అని యనుకొని, “సిరాజ్ సీన్! చింతించిన

ఫలమేమి? ఇబ్బందికన్యక వింబియున్నదిగాదా! మీయిగురువుకు
ను వివాహముజరుపుభారము నాయది. కాని సేవిచ్చటనున్న కా
రణమును, మీమీలియా విజ్ఞాపకముగానినుండి నన్ను తప్పురచ
గలిగినవిషయమును నాకు తెలియజేయగోరుచున్నారు. ”

“ మీరమగుచున్నారు గావున చెప్పచున్నారు. త
మొక్కొక గ్రీతికియుండిన నాటచుండియు నేను గుండుము
ను ప్రిమించేవాడను. గుండుము కూడ నన్ను ప్రిమిం
చుచుండేది. మాయన్యోన్యాయరాగములు తన ప్రియ క
రుకయే. ఆయనయును సమ్మతించెను. గుండుమును తన
స్వామియు చేసికొను చుండెముతో, పూత నా పేరు నన్నింట
బంధించియుంచెను. అంతరి మొకనాడు గుండుము చెరువులో
బడెనని వింటిని. తరువాత నామెచరిత్ర మేమియు తెలియక
చింతించుచున్నారు. తనజుగ్గీన్ కూడ గతిచెనని తెలిసినది.
ఈపగోరిములకన్నిటికిని కారణమగుపూర్వసాహాయము నన్ను
టకు అగీందమ్ అను డిక్టేటర్ గారు మిక్కిలి శ్రమపడుచున్నా
గట. వానిని నేనెన్నఁచును దర్శించియుండలేదుగాని సాప మా
యనను చంపుటకు పూర్వసాహాయ సద్ధముగానున్నాను.
ఇప్పుడు మిమ్ములను చంపుటకు దెచ్చిన గ్రామికమేమిటో తను
కు తెలుసునా? అది సిక్ నిక్ అస్తుము. అది శరీరముపై బడిన
తోడనే శరీరము కాలిపోవును. కేనిప్రక్కగదిలోనే బంధింపబ
డియుంటిని. జమీలియా కొంచెమునేపు క్రిందగదులలో బడు
గిడుచు నేనుపరుండియున్నదిలోనుండి పోయి, యాతొందర
లో సేగదితలుపు దెరచి సేనాతో మీతావునకు వచ్చుచుండుట

నేను చూచితిని. అరిగని నేడేదో యాపద రానున్నదని" యనితలంచి, నేను ద్వారమునద్దకు వచ్చిచూడ జూమిలియూ తొందరతో తలుపు బయటబంధించుట మరచుటచేత, నేను లాగగ నే తలుపు తెరవబడెను. కావున నేను బయటకురాగలిగితిని. వచ్చిచూచునాకి సంభవించున్న యాపదచూచి, నేనటుల నీసీసా లాగుకొని యూయూల్లు మామెపై బోయుచుంత్, కిలకిలగొట్టుకొనుచు చాచిపోయెను. కాని జూమిలియూకంతయాపద యుండదు. ఏలనన, దానికివిరుగు డామెకు తెలుసును. ఇంతియగాక ఆమెగొందినవస్తువులు మిక్కిలి దళనవిరుకూటచేత నవి కాలి నగీరముతాకకమునుచే దానికచ్చుకత్తయనాసిపోవును—"

“మీచాత్రీ నాకు మిక్కిలి విచారము గలిగించుచున్నది. మీరెంతచెప్పుచున్నాడుకనుక నేనెవరో చెప్పును తప్పదముకాదా! నేనే అగీందమ్మను—"

“ఆహా! తామేనా అగీందమ్మబాబుగారు—నానమమ్మగారుములు క్కెండును—బాబూ మీరుమాత్రము జాగ్రత్తగానుండుడు గుల్సుమ్ బీమించియేయున్నదని యనుచున్నాడుకదా! తమ్మిక్కీన్ చనిపోయినాడే—ఆమె యిప్పుడెచటనున్నదో?"

“ఆమెయుప్పుడు మాయూతాలోనేయున్నది. ఆమెపుట్టిభయముచులేదు. మీరు మాతోరంప"

“చిత్తమా—నీతెనగండి-

“ఈయన పోయినప్పట్టదు దేవేంద్రనాథ్ మిత్రాబాబు. "

“ ఈయనను నిన్న రాత్రి చూచినాను—”

“ సరేకాని మీరిప్పుడేలమాతోరారాదు ?”

“ అబ్బో—చాలాచిక్కునచ్చును. నేనిప్పుడు తప్పించు కొని మీతోనచ్చినను నన్నెచ్చుకొని పట్టుకొని బానిసకమానను. కావున నేను మీతోనచ్చుట సలహాకాకరాదు. ఈకారణముచేతనే నిన్నరాత్రి యీయననాతోటలో వీడి యిచ్చుటకు నచ్చి నాబందిఖానాలోనుంటిని.”

“ సరే మాయండచుండ మీకంతభయములేదు. నేను పూల్ సాహేబును బంధించియుంటిని. అచటికి బోయి వానిని స్తేషనుకు దీసుకపోవుదమురండ”నుచు నచ్చొట్టువదలి యాగదిలోనికిగిరి. అచట మంచముదప్ప మరియేదియుఁగానరాలేదు. అరీందమ్ నిశ్చేష్టుడై నిలిచిపోయి కొంతతడ పూరికుండి యాశ్చర్యముతో, “ ఈభవంతియంతయు కీలుయంత్రములతోను, గుప్తద్వారములతోను, కట్టబడినటులనున్నది. ఇదియేదో యీచిత్రగృహములోనున్న చాలక్ లాగనున్నదే?” యనెను.

“ ఈగదిచాలక్ మాటకేమి? మనమేల ఇంటిజన్మ డివార్లుమెంటును వుంచి యీయిల్లు పడగొట్టి వారిని పట్టుకోరాదు,” అనుచు కోరిధముతో మిత్రాబాబు పలికెను.

“ అది లాభములేనిపని—అది యాశుదిచేయగలపని మనమిప్పు డన్నిగదులును చూచివచ్చెదము రండు—” అనుచు వీరుమువ్వురును బోయి యాభవనము చూచితిరేకాని యేమియు లాభము లేకపోయెను. అరీందమ్ మొక్క విస్మయమునకు మితిలేదు.

బురదతో కూడిన కంపుదుస్తులతో నెట్టేబులనో దేవేం
ద్రీబాబును, అరీందమ్సిరాజ్ హీచులును, బయలుదేరి యాస్థల
ము వీడిపోయిరి.

పక్షులు గూళ్ళు నేగుచుండెను. మేల్తూకులతో ముసపనుల
మండ లుడ్లు మురిలుచుండెను. సూర్యాస్తమాన మగుచుం
డెను. సంధ్య వెలుంగుగూడఁ బోవుచుండెను.

— ❧ —

మ నూహరి.

ఇదియొక చక్కని తెలుగు నానల్, అసగా చమత్కా
రికథాసందర్భముగల నచన ప్రబంధము, తా॥ నీ॥ రామశా
స్త్రిగారిచే వ్రాయబడినది.

కోమల మతిసుగమంబై, హాస్యశృంగారాది రసభూయి
ష్టమై, చమనరులకు వినోదకుతూహలంబులను బుట్టించు. ఈ
నావలను తెలుగు జడున నేర్చినవారందరు, ముఖ్యముగా స్త్రీ
లు చదివి తీరవలయు. శైలి, వీధిలో బనిచేయు కూలివాండు,
ప్రొయ్యిదగ్గర వంశకొనుచుండు స్త్రీలుకూడ తెలిసికొనగలుగు
నంతసులభము.

ప్రతి 1 కి వెల రూ. 0-12-0.

రామశాస్త్రి అండ్ కో.,

బరంపురం. Berhampur.

హః డేవీఁడు.

ఇరువది రెండవ ప్రకరణము.

ప్రతి జ్ఞ.

వెనుకనుండినచ్చి తన చేతునున్న సిక్ నికాష్లుము తనమీఁదనేపోసి కార్యభంగమొనర్చి, తనప్రాణమున కపాయమాపాదించిన సిరాక్షసీయచక్రః బ్రత్యచక్రతి నంతత్వరతోనైనఁ జేసి తీరవలెనని పంతగించి జరిగినయావదంశముల నెరుకనేయనెంచి యగ్రిందంబాబుచే సంకెలలునేయబడి మంచమునకు బంధింపఁబడినపిదప నగ్రిందమావోటువదలిన కారణమున నట కీలుతలుపుఁ దెఱచికొని పాతాళభవనమునకుఁ బోయి యచట తానదివఱకు పోట్లాటతొందరతో నగ్రిందంబారి కోర్వజ్జాలక తనకుదానే చేసికొనిన విషగాయమువలన బాధపడుచు మూలుగుచున్నపూర్ సాహేబ్ కడకుఁ బోయి, యాగదిలోనున్న యొకసీసాలోని తెల్లనిద్రావకమున యొడతెల్లఁ దడిపింపి తనకుఁగలిగియుండిన ప్రాణభీతిని తప్పించుకొని తనప్రియునియాపదగూడఁ దొలగింప నెంచి, యాతనికి గాయముశగిలినవోటనే మరింతగాయపరచి యచ్చట ప్రవించురక్తపుసాయమున, తదనుపాలమగుచౌపథము ప్రయోగించి, యాతని రక్షితునిజేయ నర్హులగును గనులర

మోడ్పుమోడ్చియున్న పూల్ సాహేబు కనులువిప్పి జూమిలి యాను గొగ్గిలించుకొని—“ఓ హూ ! వచ్చినావా ! నేనెంతచేసినను నీబుణము దీర్చుకొనజాలను. శైదులోనున్నపుడు తప్పించితివి. ఇప్పుడు పోనున్న ప్రాణమును పోకుండ గాపాడితివి. ఇంకేమికావలెను. ప్రియురాలన నీవే ప్రియురాలవు—” అనియనెను.

“ఇందు నాఘనకార్య మేమున్నది. నావిధికృత్యము నేను నెరవేర్చితిని. సరే మాటలతో నేమిప్రయోజనమున్నది? సాలెపురుగు పురికొనయైనది. మేక పులియైనది. యేగు మేకైనది. కర్ర కత్తియైనది. తానున్నగదితలుపు గొల్గెమువేయ నేను తొందరలో మరచినందున సిరాజ్ హీను తప్పించుకొని పైకివచ్చి నన్ను చెరపవచ్చినందున నేను తప్పించుకొని నీదరికి వచ్చితిని. కాపాడుభారము నీదే—”

“అమ్మమ్మా ! జూమిలియా !! నీవెంతదానవే !!!

అరీందమ్ బ్రతికియుండగా సీక్టి భంగపాటులు నా కట్టి యావదలే—కాని మనస్థిమితము, దేహసౌఖ్యము మొదలగునవి తలంచలేము”

“ఆశుదాననైన నేను చేతగాక యూరకంఠినను, పురుషులైనమీరే యిటుల నుపేక్షచేయుట తగదు”

“సరేకాని సిరాజ్ హీనుడు నిన్ను చెరుపవచ్చినాడుగా! ఏమి !! ఎంతకండకావరము—బౌర్ర—ఎంతదారుణ వాక్యములు వినవలసివచ్చినది. ఇదిగో కత్తిముట్టి చెప్పుచున్నాను. ఈకత్తితో అరీందమ్ సిరాజ్ హీనుల నిరువుర నొక్కసారిగ నరికి

వేయుటయో లేకున్న వారిచేనేను చంపబడుటయో జరిగితీరన
లెను. నీవు కొంతసేపు విశ్రాంతిజెందుము. సాయంకాల మై
పోయినది; యీరాత్రి గుప్తభవనమున నాయాంతరంగికులతో
మాటలాడి యన్నియు స్థిరపరచుకొందురు. కాని యరీంద్రు
యిప్పు డింక నేమిసేయుచున్నాడు?”

“ఇంక సేయుటకేమున్నది. మనకొరకు మన 52 గదు
లును వెదకివెదకి కానరానందున వచ్చినవారిద్దరును సిరాజ్‌హీ
నునికూడా తీసుకొని హుగ్లీకి మరలిపోయిరి. వా రేమేమిపన్నా
గములు పన్నుచున్నారో?”

“ఏమిపన్న నెంచిన నేమి? నీవు నిర్విచారిమఁగ పోయి
విశ్రమించుము” అనుచు వీరువురును వారివారిపనులు నెరవే
ర్చుకొనఁబోయిరి.

“సుందరి.”

ఒ క పిల్ల న వ ల.

మహారాజశ్రీ హద్దసూరు గోపాలరావుగారిచే రచి
యింపఁబడి మృదువగులై లియు, జక్కనికథయు, నవీనములగు
వర్ణనంబులును గలిగి, స్త్రీలవిషయమగు హీందువుల దౌర్జన్య
ములఁ గొన్నిటిని వెలువరించుచు, స సుసంస్కర్తలకు శక్తికొ
లంది సహాయపడును.

వెల 4 అణాలు మాత్రమే.
నలయువారః—

దేవరాజు వెంకటకృష్ణారావు, కార్యదర్శి,

“వేగుజుక్క” గ్రంథమాల, బరంపురం,

వా డే వీ ం డు

~~~~~

ఇరువదిమూడవ ప్రకరణము.

వివాహము.

దేవేంద్రవిజయసిరాజ్ హీనుల సమేతముగ నరీంద్రమ్ గృహ ముచక్రబోయి యారాత్రి కొంతతడవు విశ్రమించెను. గుత్తు మిచటనున్నదని సిరాజ్ హీనులకుఁ జెప్పి మరునాటియుదయము న గుత్తుమనుచుబిలిచి, “అమ్మా! నీకు సిరాజ్ హీనుని చూడ నలెచనియున్నదా?” అనియడిగి, “చూచి చాలకాలమయిన దిగాబోలు పాపము” అని కొంతవగచెను.

విచారిముగామారిసస్కించే తలచుచుకొని, “పూర్వసా హేబుపిశాచిచేతులనున్న సిరాజ్ హీ నెక్కడ? నేనెక్కడ? కాలూరాయిచేతిలో బడియుండినదో నాతి డిప్పుడిలోకమున లేనే లేదు. ఏదియెటులనున్నను, నేనాయసను మరల చూచునంతటి భాగ్యము నాకెక్కడనుండివచ్చును?” అని గుత్తుమన నాప్ర క్కగడిలోనేరలిచి యామూలవినుచున్న సిరాజ్ హీనులకు మె టులనున్నదో, వణకనాహంబయ్యుఁ, గేవల మూహ్యము. కాని, “అహ! నన్నింతగాప్రేమించుచున్నదిగదా!! నేను గాఢరా కుంటకు తానెంతవగచుచున్నదోగదా!!!” అని విచారించు చుండెను.

అరీందమ్—గుల్ నుమ్ ! నీయదృష్టవశమున నీకోరినప్రియుడు నుంజీతముగ పూర్వసాహేబుయింట నున్నాడు. నిన్నటి రోజంతయు నేను, మిత్రాబ్రాహ్మను పోయి, జుమిలియా, పూర్వసాహేబుచే మోసపోయాతిమి. తుట్టతొన కౌకయాడు దానిచే చుట్టబడిన నధిముగానుండిన నన్ను రక్షించి ప్రాణదానమొనర్చినయోధుడు, సిరాజ్ హీను, సీక్రియుడు, ఇటుగో పాణిగ్రహణమునెయును—” అనుచు సంకోషముగా సిరాజ్ హీనుని గుల్ నుమ్ కప్పగించెను. వానొకరినొకరు జూచికొని యమితానందముబొందుచుండిరి. అరీందమ్ వీరివివాహమహోత్సవమునకుఁ దగిన యేర్పాట్లుజరిపి, తనతల్లిని యుభయసత్తములవాడికి బెండ్లి పెట్టజేసి యామెమాటప్రకార మొకసుదినమున వీరివివాహమహోత్సవ మత్యంతస్సాహసముగ జరిపెను. అనంతర మాదంపతుల కరీందమ్ తనతండ్రిచుట్టగాఱా, బసగానిచ్చి, యపుడపుడు, వారికి నలసింనాయుమొనర్చుచు, గుల్ నుమ్ వలన తనకు, శిశుచీశిశువులనుగుచ్చి వెలి మనలసిం యావదంశములును జేలిసికొనుచు, వారు సుఖముగాకాలము బుచ్చుటకు పలయునన్ని సదుపాయములు నేయుచు, “దోహులు శిక్షింపబడువరకు, మీరు మీజమిందారీకి పోరాదు.” అని వారికపుడపుడుచెప్పచుఁ గొన్ని దినములు గడపెను.

మాచమనరులు సిరాజ్ హీను గుల్ నుమ్ లకు, వివాహముజరిపినందుకు సంతసింతురేకాని, యరీందమ్ యొక్క మనసునందలి యస్థిమితమును దలంపకుందురేమో?

ఈతఁడు తన దేహసౌఖ్యమునకుఁ జూచుచుండలేదన పొగడ్తకాదు. నిద్రాహారములు మఱచెనన, నతిశయోక్తికాదు. స్నానపానాదుల కంతగాఁదలంచలేదన ససత్యముకాదు. ఇటులఈతఁడు పూర్వసాహేబుచు బట్టుటకుఁ బ్రయత్నించుటలో నెంతశ్రమయ్యెననఁ బొందుపఁడెనన కవిసమయముకాదు. రేయింబవళులన్యత్యాస మెఱుంగక యీతఁడు ప్రయత్నమునలు పుదు కాలములుచ్చుచుండెను.

పట్టణమున నెచ్చటఁజూచిన రక్షకభటులే—తనకు సాయమొకరుపఁగోరి యథికారులయనుమతము నొంది తెప్పించుకొనిన చారు లెచ్చటఁజూచెను గుప్తవేషములతో సంచరించుచుండిరి.

రేవతిని వెదికునుద్దేశముగలవానివలె పైకి యాలోచనలుసేయుచు, రేవతీబద్ధనుసస్కుండగు దేవేంద్రవిజయుని తనయింటనే యుండనియమించెను.

ఆయూరను, నింకను గుట్టుపట్లఁగూడ నిరూపణార్థము ప్రయత్నములు సలుపఁబడుచుండెను.

వాఁడేవీఁడు.

ఇరువదినాల్గవ ప్రకరణము.

విద్యుచ్ఛక్తి.

ఒకనాఁటియుదయమున దేవేంద్రవిజయుఁ డరీందమ్ బా
బుచు దర్శించి, “నేనీకేసునచ్చినది మొదలు మాయింటికై నను
పోలేదు. కూనీదారు దొరికియు దొరక లేదు. రేవతిజాడ కాన
రాలేదు. రేవతిని వెదకబోయిన నేను గొప్పయాపదనుండి, చా
వుదప్పి కన్నులొట్టవోయెనన్నటుల, జుమిలియాపూల్ సాహే
బుల చేతులనుండి, మృత్యుముఖమునుండి, తప్పించుకొని, జపము
నదలి లొట్టలలోబడితిమచునటుల మొదటిప్రయత్న ముమానుకొ
ని తుదకేమియుచేతగాక చేతులునులిమికొనుచు మిన్నకుంటిని.
రేవతి యేమైనదో తెలియదు. తమ కామమూనుపానులు దె
లిసికొన నిచ్చలేనటుల నున్నది!”

“ఏమి ! మీకు రేవతిని వెదకుపనియే ముఖ్యముగా
నున్నటులనున్నదే—?”

“ముఖ్యమున కేమున్నది? దోహతులను బట్టుటకు ప్ర
యత్నించుచున్నాము. దోహతులచే బాధింపబడువారిని బట్ట
నున్నాము. ఏదైనను తమహకుమలేనిపని చేయుటలేదే.”

“సరేకాని ! రేవతిని వెదకుపనిలో మీకున్న శ్రద్ధ యిం
కొకపనిలోలేదు.”

“శ్రద్ధకేమున్నది ? దిక్కులేక పలుబాములబడుచున్న
యబలను గణింపబోయిన్నించుట మరకువిధ్యుక్తమేదా !”

“ సరేకాని మీరిప్పుడెటకేగుచున్నారు?”

“ బజారునైపు”

“ సరే త్వరగా తిరిగిరండు ”

“ చిత్తము” అని దేవేంద్రవిజయుఁడు వెడలెను.

“ ఇతడు రేవతిని మిక్కిలి ప్రేమించుచున్నాడు. రేవతి
యొక్క మానుచానులు దెలిసికొన మిక్కిలి మక్కువగలిగియు
న్నాడు. ఇంక దోహాలు పట్టనడుదాక, కేవలీచరత్రి నేరికి
ని దెలుపరాదు” అనుకొనుచు సరీందమ్ చావడిలోగూర్చుండి
యుండ, నొక సేవకుఁడువచ్చి, “తమదర్బరమునకొక స్త్రీ వచ్చి
నిలచియున్నది. సెలవయినదో వచ్చును.” అని, రాసెలవొసం
గ సేవకుఁడు పోయి యాస్త్రీని దోహొ నివచ్చెను. అంతట నా
స్త్రీ మునుగుతో, మలిచమైనవస్త్రములతో పెద్దకనులతో నె
ట్టినిదేహకాంతితో వచ్చి యరీందమునెదుట నిలువ నాతండు
ను—“మీరెవరి”ని యడుగ “పూల్ సాహేబు ఇంటిదానన” ని
బ్రత్యుత్తర మొసఁగెను. ఈప్రత్యుత్తరము చెవినిబడగానే
యరీందమ్ కొంచెముజల్లుకొని, తనమనమున నేమియనుమానిం
చెనోకాని, “ఏమీ ! సీవు పూల్ సాహేబుయింటిదానవా ?”
అనియడిగెను.

“అవును—నేను జుమిలియానని దుస్సముజెంది జంకనక్కరలేదు—”

శిరము నొకయోరకువంచి, భూయుగము ముక్తివైచి, తీక్షణదృష్టుల నిగిడించి, అరీందమ్, చూచుచు మిన్నకుండెను.

“మియనుచూసములతోను మియనూహలతోను నాకు పనియేమి? నేను చెప్పవలసినమాటలు నాలుగును చెప్పి పోయెదను—కాని—మీకు పూల్ సాహేబు తెలుసునా? మీకాయనలేడా? బాగా యెరుకయైనదికాదా? ఆయనయింటిదాననే నేను—”

అరీందమ్ మిన్నకుండెను.

“నేనాయనకు మొదటియింటిదానను. నాపేరు మోహిని—”

“ఆహా! ఈపేరు నేనెన్నఁకును వినియిండలేదే!”

“ఔను. మీరు నన్నుచూచుట కిదియే మొదటిపర్యాయము.

సరేకాని, పూల్ సాహేబు జయిల్ ఖానానుండి తప్పించు

“ఆ—తెలుసునా?” [కొనినసంగతి తెలుసునా?”

“మిమ్ములను చంపుటకు గట్టిగాపట్టినప్రతిజ్ఞ తెలుసునా?”

“ఆ—తెలుసును—”

“ఇన్నిన్నీ తెలిసియేనా? ఏమి తెలివైనడిట్లెక్టివ్ లని మీరిటుల నూరికగూరుచున్నారు?”

“మే మూగుకోలేదు. చేయవలసినప్రయత్నములు చేయుచున్నాము కాని మీరు పూల్ సాహేబున కిల్లాలనంటిరే—అతనికి విరోధిగా ప్రవర్తించుచున్నారే. ఏమి కారణము?”

“నాగొడబనంతయు నిపుడు మీకు డెలియజేయుటకు వేళకాదు.

కాని మీరడుగుచున్నారుకాన సంగ్రహముగా చెప్పెదను.

“నేను వయసుననున్న కాలములో నేననాధనై యుండుట కనిపెట్టి నాకడ నప్పటికున్న స్థిరచరాస్తులపై నాసచే నన్ను తనకన్నివిధములచేతను స్వాధీనముచేసుకొని, కొంచెముకాలమైనను కాకపూర్వమే నాయాస్తిసంతను అపహరించి నన్ను తరిమివేసి వేరొకదానిని చేపట్టినాడు. నాటచుండియు నేను వానిపై నీషణ్యవహించి చంపుటకు సిద్ధముగానున్నాను. ఖయిదునుండి తప్పించుకొని, ఒకటిరెండుహత్యలుగావించి గంగానది నీదుచు ఒడ్డుననున్న చెట్టుకొమ్మపట్టుకొని తప్పించుకొంటిమను గర్వముతో నుండిగా నేనాకొమ్మనే కత్తితోనరికివేసినందున దానికిందనేయుండిన సుడిగుండములోపడి, తుదకు చావుతప్పి కన్నులొట్టవోయెనన్నట్టుల నెట్టెట్టులనో బ్రతికిపోయి మీకును మీవారికిని లెక్కలేనన్నియపక్వతు లొనర్చి తుదకిపుడు తనప్రియస్నేహితుడు గౌరితోకలుపుకొని మొత్తము పదమువ్వురిలో తాను మొసగాడై మిమ్ముల నీరాత్రి చిత్రినధగావించి హత్య యొనర్చి రేపటియుదయమీపాటికి క్షీరాన్నసమేతముగ తనయనుచరులతోపాటు విందారగించనున్నాడు. నేనిచట చాలసేపు నిలుచుట కూడనిపని,—కాని మీరు మిక్కిలి విద్యావంతులును మంచివారును గాన మీకు రానున్నయాపదవిని సహించజాలక మీకిప్పుడే తెలియజేయుచున్నాను. మీప్రాణమును మీరు కాపాడుకొనిసంతమాత్రమున మీబహద్దూరీక విజయ

ముకాదు. మీరక్షణ మీరుచేసికొనుచు ద్రోహులను పట్టుకొనవలెను. కాకున్నచో మీరు డిటెక్ట్ వులేకారు”

“అయితే పూల్ సాహేబు తనదోపిడిగాండ్రినమేతముగ నాయొంటికేవచ్చునా?”

“అందుకు సందేహమేమిటి! నామాటలయందు మీకంతగా విశ్వాసమున్నట్లుల తోచకున్నది ! మీవిశ్వాసముతో నాకేమిపని? నాపనిలో నేనుండనే యున్నాను. నిన్న రాత్రి కాలూరాయి—దోపిడికాండ్రకెల్ల నధ్యక్షుడు—యొక్కపాతాళదివ్యభవనమున తనయనుచరులును తానును యీరాత్రి మీయొంటికేవచ్చి చంపుటకు కత్తులుముట్టి వాగ్దానములుచేసినారు. పరిమచంజాలుకై న వీడ్కలుల మీకు దాపరించినాడండి !! కాలసర్పమై పొడిచిచంపివేయును. పెద్దపులియై మ్రింగివేయు. పిశాచమై మీవీక నెక్కివేయును. పూల్ సాహేబే క్రితొనరికి చంపివేయును. కావున కాపాడుకొనుడు—జాగ్రత్త ! జాగ్రత్త !! ముమ్మాటికిని జాగ్రత్త !!!” అని యెల్లెత్తి చెప్పచు నడివడిపోయెను.

అరీందమ్మననున సమద్రితరంగములనలె యనుమానమును విశ్వాసమును బనిచేయఁదొడఁగెను.

ఒక్కఁడు నిటులనాలోచించుచుఁ గూర్చుండ, జేనేంద్రవిజయఁ డింకను రాలేదు. కాని యోగింద్రీనాథుఁ డరీందమ్మబాబును దళింపనచ్చెను. అపుడు వీరిరువురు నొకనొకఁ గూడి ప్రసంగించిప్రసంగించి తుదకు:—

“

“ యోగీంద్ర! నాథ్ బాబూ ! మీరుపోయి 14 జతలు మిక్కిలిబలమైరబేడిలును పది విద్యుద్ధ్యంత్రములును,—కొత్త తీగెలతో మిక్కిలిబలమైనద్రావకములతోనున్నా—నాకు జూరుగా పంపవలెను. శేపుస్త్రావతికి మీరు యిప్పటికై దీలను పెద్దజైలుకుపంపివేసి గదులు పదునాలుగు ఖాళీచేయించియుంచండి.”

“ చిత్తము అటులనేపంపించెదను. కాని తమయింటిలో కొందరుపోలీసుజవానులు నుంచుకొనుట మంచిదేమో ?”

“ నాకెవరిసాయమును అక్కరిలేదు. మీరుమాత్రము నేనుకోరిక వి పంపివేయండి. పోలీసుస్టేషనునంద నేటిరాత్రి నిండు పహారాయంచుటకు ఏర్పాటులుచేయండి. రాత్రిభోజనముచేసి కొని నీరును ఒక కానిస్టేబిల్ యును బయలుదేరి రండి. అప్పటికి దేవేంద్రమిత్రా బాబూకూడా ఉండగలరు—”

“ చిత్తము ! అటులనేచేసెదను—” అనుచు యోగీంద్ర బాబూ సెలవుగై కొని తనయింటికి బోయెను.

అరీందమ్ విద్యుద్ధ్యంత్రముతో చేయవలసివచ్చనినిగూర్చి యోచించుచుండ దేవేంద్రనిజయుఁ డింటికివచ్చెను.

“ ఏమండీ, ఏమో యోచించుచున్నావే—విశేషము లేమిటి?” అని యడుగ, “ విశేషములేమున్నవి? శేసతి యీ పదునాలుగుభువనములలో నున్నటుల గానరాదు. ఆమెనెవడో తీసుకొనిపోయెనట ! యెంతప్రయత్నించినను లాభములేకున్నది?”

“ఇదియో మీకు బజారులో దొరికినభోగట? కాని మరి మీరు విచారించవలసినపనిలేదు. నేటిరాత్రి రేవతి యెచ్చలునున్నది తెలియుటయు, పూల్ సాహేబు మనకు నమస్కరించుటయు జరుగును.

“అ—ఏమిది ఆశ్చర్యమైనమాట !

“ఆశ్చర్యమునకేమున్నది.” అనుచు మోహినిమాటలు, ననంతరము వీరిప్రయత్నములు, నేటిరాత్రి కానున్నదియు సవిస్తరముగఁ దెలియఁజేసెను.

“మనమీరాత్రి మిక్కిలి జాగ్రత్తగా నుండవలెను. పూల్ సాహేబుయోగిగాను వారికిఁగ్రంథములు నెరిసి పదమువ్యవహారో నాతిభ్యము నుండవచ్చుచున్నాడు. వారి కాతిభ్యమియ నెఱవ్వి పాద్యాదులు సిద్ధపరచినాను. కాని వారునచ్చినపదిస నాకు మీరు కొంచెముసాయము చేయవలసియుండును. కావుననేను మనము త్వరితగాభోజనముచే కొని మేడమీదనుంచుము” అన “నరే” అనెను. వారిరువురు నాప్రయత్నములోనే యుండిరి. ....

స్వేచ్ఛగాఁదిరుగుమాడిన తుమ్మెదలు మెదలవీలులేనితెరిగున పూదేనెలయాసచే రానున్నకష్టము నెంచక, మునుపించుకొనిపోవుచున్నపద్మములలో బంధింపబడుచున్నవి. హాయిగా మనసునచ్చినతెరిగునఁ దిరుగుచుండిన జంతుకొటి చీకటియనుపగ్గముచే బంధింపబడుచున్నది. సూర్యాస్తమానమై, సంధ్యారాగంబు నన్నెఁగొలుపి, చీకటిపడి, కొంతతడవునకు చీకటియధికమై పట్టణమంతయు మాటుమణిఁగినది.

సాయంసమయమున యోగీంద్రనాథుఁడంపిన విద్యుద్వ్యం
త్ర సామగ్రినంతయు మేడమీఁద నుంచుకొని దానితీఁగెలు క్రింది
మెట్లనటకును వలసినయట్లునటపి వీధిచావడి కిరుప్రక్కలనున్న రెం
డుగదులలో నొకగదిలో మెకతీఁగెనుంచి యందే యోగీంద్రు
నిుండి యోగించి, యాతీఁగెను, మేడమీఁది తానుగూరుచుండు
చోట నొకచిన్న గంటకు సంధించి యచటఁ దానును దేవేంద్రు
డును చాలతడవు “దశావతారీ” (గంజీబా) నాడుచుండిరి. ఈ
మేడకు ముప్పదియాఱుమెట్లు. మెట్లకావంతయు నవకాశమువద
లక తీఁగెలచేనింపి యంత్రములలో వేయవలసినయాష్టములు వేసి
తీఁగెలనుమంత విద్యుచ్ఛక్తిగలుగఁజేసి, దేవేంద్రవిజయుని పది
మెట్లుదిగుమని కోరెను. ఆప్రకార మాతఁడు పదిమెట్లనటకు క్రిం
దికిననువ, తనకాశ్చర్యప్రసలాగునని పోవుచుండ భరింపలేక
“మొర్రో, మొర్రో” యని కేకలువేసెను.

“హా—ఇదియే శక్తి—ఇదియే కావలెను. ఇక చా
లును—” అనుచు నరీంగమ్ తీఁగెలసంధిని యంత్రముచుండి వీ
డఁదీసి, తిరుగ తనకడకురమ్మనెను.

ఆసంధివిడఁదీసినతోడనే యేవిదేశమేదోకాని యాశక్తి
యంతయు మఱియెచ్చటను గానరాలేదు. పిమ్మట పిరరువురు
ను చేతులకును గాళ్ళకును రబ్బరుదుస్తులే ధరియించి వీధిచావ
డిప్రక్కగదిలో యోగీంద్రునినిచి, దొంగలయలుకుడు కాగా
నే తీఁగెను కదుపసెలవొసంగి, జాగ్రత్తతోనుండ నియోగించి
తామిరువురును దిగుగ నాడుకొనుచుండిరి. అరీంద మొసఁగిన
యాజ్ఞ ననుసరించి తాణాలో పోలీసువారు మేల్కొని పహారా

యిచ్చుచుండిరి. ఆయుధములన్నియు సిద్ధముగ నుంచుకొనిరి.

అరీందమ్గారియింటికి బయలునున్న పెద్దమామిడితోటలో నక్కడక్కడగల పక్షులయలుకుడు తప్ప అప్పటినిశ్శబ్దమునకు భంగకారి యింకొకటిలేదు. అరీందమ్గారిసెలవుప్రకారము వారిబంగళా కెదుటనున్న పెద్దదీప హార్ప్పబడియేయున్నందున కచేరీచావడిలోఁ గూడ మిక్కిలి చీకటిగానుండెను. రాత్రిపదునెకండు మించినది. గంజీబాయాటలో మిక్కిలి యాసక్తులయి దేవేంద్రవిజయుఁడును అరీందమ్బాబు నానుచుండిరి. అరీందమ్బాబు ప్రక్కనే జోడుగుళ్ళబారు దట్టినపబడియున్నది. యోగింద్రీబాబుపంపిన బలమైన పదునాలుగుజతలబేడీలును జూచి దేవేంద్రుఁడు “సరేకాని వచ్చేవారు పదమువ్వరేయింటిరే. పదునాలుగుజతలేల బేడీలు!” అనియడిగెను.

“అనుచరులతో కలుపుకొని పూల్ సాహేబుపదమూడవనాడు కదా! కనుక పదమూడుబేడీలును అవసరమే. ఇక మిగిలినదియొకటియు జుమీలియాకూడా వచ్చినచో నది యామె కువయోగించును. కానిచో, పూల్ సాహేబునకే రెండునువేసెదను——”

“సరే”

అంత, వీధిగుమ్మమునద్దకు ననుచరసమేతముగఁ బూల్ సాహేబు వచ్చి, చావడిలోనుండి కచేరీవసారాలోనికి, బిమ్మట, గదులుదాటి మేడమెట్లనద్దకుఁ బోవుచుండగా వీరికాల్నడకయలుకుడువిని యోగింద్రునిసంజ్ఞ నంది యరీందమ్ పోల్చి తనవిద్యుద్వ్యంత్రమునకు జూకుఁ గలిగించుచుండెను. అరీందమ్దేవేంద్ర

విభయు లాటగట్టిపెట్టి జాగ్రత్తపడి వారివారితోపాకులతో సిద్ధముగనుండిరి.

పూల్ సాహేబులు తక్కినపండ్లగింజుగురును మేడమెట్లెక్కిరి. ఇంకెవ్వరును మేడమెట్లకు గిరింద లేరిని తెలియునడికి విద్యుచ్చైత్రమునకు మితిలేకపనియిచ్చి చురుకుగలిగించెను. పూల్ సాహేబు ఏడునాల్గవమెట్లునెక్కునప్పుడికి చివరివాఁడు రెండవమెట్లెక్కిను.

చివరివాఁడు రెండవమెట్లు నెక్కినపిదప యోగీంద్రనాథ్ తిరుగి తీరగెనులాగుచు సంజ్ఞనిచ్చెను. మెట్లమై నావంతయు తెరిపిలేకుండ సీవిద్యుచ్చైత్రములచే నింపిచేసింపించున వీరికి బాధగలిగెపుడు ప్రక్కలకుఁబోదుమన్నను సంతయుఁ దంత్రులమయిమే. విద్యుచ్చైత్ర బహుదుర్భరమై యుండెను. పూల్ సాహేబు నోటమాటలేక, పొందుచుండిన బాధ కెట్టటలనో యోర్చికొనుచు మెలమెల్లగ నెక్కుచుండెనేకాని తనయనుచరులుమాత్రీ మావంతయు నావంతి నోర్వించాలక రోదనముచేయుచుండిరి. విద్యుచ్చైత్ర వృద్ధియగుచుండెను. అత్యగౌరవమునకు లోపము గలుగుననియో, తనయనుచరులయెదుట తనకు న్యూనత గలుగుననియో తన “బహదూర్”కి లోపముగలుగుననియో, కాక యింకేకారణముననో గాని, పూల్ సాహే బింతవఱకు నెట్టెటలలనో యోర్చియున్నాడు. కాని మఱి యోర్వించాలకున్నాడు. గ్రుడ్ల నీరు గ్రుక్కుచుండెను. అయ్యననోరుమాత్రము విడిపడలేదు.

ఇదియంతయుఁ గనిపెట్టి అరీందమ్ చేతనైక లాంతరుగొని, తనవెంట తనవలెనే దుస్తులధరించి చేతఁ బడునాలుగుజత

లబేడీలు పట్టుకొని దేవేంద్రుడు నడువ మెలమెల్లన మెట్లుదిగి, తాను లాంతరు క్రిందికి జూపుచు పూల్ సాహేబున కెదుట నిలిచెను. దేవేంద్రవిజయుడు పండ్లెండగు ననుచు లకడకు వచ్చి బేడీలు వేసెను. ఇంక బేడీలు వేయించుకొనుటకు సిద్ధముగా నున్నవా డొక్క-పూల్ సాహేబుమాత్రమే—అరీందమ్ రెండు జతలబేడీలను బట్టుకొని పూల్ సాహేబునకుఁ గూడ దుదకు బేడీలు వేయసిద్ధుడై యెదుటనిలిచి, “ఓహూ, పూల్ సాహేబు డాక్టరు బాబ్ జీ! క్షేమమా! ఈనాటికి విమ్ములను నాగ్నహ పాననార్థము రా గనులపండువొకైరంగున గాంచితిని. నేను మిక్కిలి సుదినవని యెగతాళిజేసెను.

పూల్ సాహేబు మారునలుకలేదు.

కనలు చింతనిప్పులయ్యెను.

మొగము నెత్తుకకడయ్యెను.

పండ్లు పటపటఁగొరుకుచుండెను.

మెట్లమీఁదఁ గొందరు గంతులువై చుచు, నింకఁగొందరు నేలవ్రాలి తన్నుకొనుచు నానావిధవికారచేట్టుల జేయుచు, వారివారిచేతులఁగల కత్తుల నేలవీడి, బహువిధములఁ బరితపించుచుండిరి.

పూల్ సాహేబుమాత్రము చేతికత్తిని వీడలేదు.

“మిత్రమున్న యాకత్తి నిట బారనై చిరువో మీతో కొన్ని సంగతులు మాట్లాడవలసియన్నది—” అనినతోడనే యాతఁ డేమియెంచెనోకాని కత్తిని నేలనెత్తివేసి, తనచేతులు బేడీలతోసంగ నరీందమ్ స్వంతముగానే యాతనికి

బేడీలువేసి తాగాకు బోయి యాయుధపాణులైన పెక్కండుప్రోలీసుజవానులఁ దీసుకరా దేవేంద్రవిజయునంపెను.

అనంతర మీక్రిందిసంభాషణ మరిందమ్మపూల్ సాహేబులకు జరిగెను.

“ నే నశుగబోవుప్రోలీసుల కెల్ల సదుత్తరముల నిచ్చుచుండవలెను ”

పూల్ సాహేబు మారుత్తరువీయలేదు. కొద్దిగాగ్ని కనులనుండి వెలువడుచుండెను.

“ ఏమి ! మానమూని యర్థాంగీకారము వెలువరచిన నదిచాలదు. చక్కగ మాటలాడవలెను—”

“ అరీందమ్ ! ఇప్పుడు నీవని యిటులనున్నది. పూల్ సాహేబు సింహము బోనులో చిక్కుకున్నది. ఇంక చేయవలసినది లేదు. కాని—కాని ! ఏమియశుగదలంచినావో అడుగుము ”

“ కేశవచంద్ యెవరు ? నీమొదటిపేరేమి ? ప్రోలీసుస్త్రీషనుకొక కన్నెను చంపి పెట్టెలోబెట్టి పంపినది నీవేనా ? జుజ్జులి యాకును నీకును యెట్టిసంబంధము ? ఇన్నిపనులుచేసినవాడెవడు—మోహినియెవతె ? ”

“—ఆ—ఎవరు ? మోహినియా ? నీకెటులదెలిసినది ? అబ్బబ్బ ! యెంతపనియైపోయినది. తొలినుడియు నాకు మృత్యుదేవతయైన యామోహినియే నీతో నన్ని

సంగతులుచు చెప్పకపోయియుండినచో ఇప్పుడు నేనీ తీగెలమీదపొందుచుండినబాధ, నాయాత్మ పడుచుండిన దుఃఖము, అంతయు పొందవలసినవాడవు నీవేకదా ! అన్నన్నా యెంతపనిజరిగినది ? సింహము బోనులోపడిన తరువాత నింకేమిసేయగలదు ” అనుచు విచారించుచుండెను.

“ ఇప్పుడు గాతజలసేతుబంధనము కేమిగాని నేనడిగిన సంగతులకు జవాబుచెప్పుము.

“ కేశవచంద్ యెవరో మొదటచెప్పుము ” అని యిరందమ్ గట్టిగానడిగెను.

అంత పూల్ సాహేబు తెంపరితనమూని కోర్కెవేరము చే నొడ్డలెలియక, “ ఇంక చల్లకువచ్చి ముంతదానవేల ! అడిగితివికాన చెప్పుచున్నాను. వినుము.

అట్లాబాదుపట్టణపుబీదబ్రాహ్మణుని కుమారుడను. నా పేరు బిన్నెత్ లాల్ చటోపాధ్యాయి. నన్నందరు బడాఖాసీదార్ బిన్నెత్ లాల్ చటోపాధ్యాయి యని గౌరవనామముతో పిలచినచో నెక్కువసంతోషముగా నుండియుందురు. నాతలిదండ్రులు నాపరితరముననే గతించిరి. పిమ్మట సాముచేయుగరిష్టిలతో దేశాబసము చేసిచేసి, తుదకు తిరుగ సల్వాబాదుచేరితిని. అప్పటికి గతభర్తృకయై, మిక్కిలి యశావనములోనుండి, ఓగుల చూపసియై, లెక్కలేనంత యూస్తిగలిగియుండిన మోహినిని

చేపట్టి, పిమ్మట నామెతండ్రిని, పితండ్రిని, మామయి, మఱియు
నన్ననుగూడ నొక్కరాత్రి చిత్రవధగావించిన వాడే వీడు

పిమ్మట, కాన్పూర్, పాట్నా, జబల్
పూర్, మూర్ఖదాబాద్ ప్రదేశములలో తొమ్మిది
డుగురుపోలీసు ఉద్యోగస్తులకు కూసీచేసిన వాడే వీడు
అనంతరము తురకవేషముతో నొక

తురక దానిని “ నీకా ” జేసుకొనిన వాడే వీడు
కేవలము ధనకాంక్షచేతనే దానిని

పెండ్లాడుటచేత, దానిచేతనున్న ధనమంతయు

వ్రేయపెట్టబడిన పిమ్మట నాకారణమున దానిని,

దానితండ్రితోపాటొక్కసారిగనే నరికివేసిన వాడే వీడు
అనంతరము గుల్ శుమ్మెయొక్క మారు

టి తల్లిని గలిసి యామెను తృప్తిజెందించిన వాడే వీడు

రోహిణిని చంపి ప్రఖ్యాతి గాంచిన వాడే వీడు

జైలు నుండి తప్పించుకొని కావలి

యున్న యిద్దరు పోలీసు సిపాయిలను చంపిన వాడే వీడు

ఇప్పటికి యిరువదియు, పూతియైచదికావు

అనుకున్న రెండుముఖ్యమైనకూసీలు కాలేదు.

నిజముచెప్పెద వినుము.

హత్య కాబడవలసినవారిగో, ముఖ్యుడవు నీవు. తరు
వాత యోగింద్రబాబు. కనుక నాయుత్తరములో నిగువదికూసీ
లని వ్రాసియుంటిని. ఏమి వ్రాసియుండిన నేమి? ఏమిచేసిన నేమి?

అనుకున్న పని కాలేదు. కాని అరీందమ్ తన హోదాకు ఫసందు కానిపనిన్నీ, తనతలకు తగనిపనిన్నీ, చేసినాడు. బలవంతుడగు నొకప్రఖ్యాతపురుషు డొకయబలసాయము నొందనిదే నన్ను పట్టలేకపోవుట కనుశోచనీయముకాదా !!!

ఇట్లుగ నీతఁడు మూలలాశుచుండి తాజేదారీను, కొంత మందిపోలీసుజనానులుచు వచ్చిచేరిరి. బేడీలునేయఁబడినపంక్తం చుగురు దోపిడిగాంధ్రును తానాకు దీనుకపోఁబడుచుండఁ ద్రోవ లోనొకతె యొకచెట్టుచిగి, దడలున, నీగుంపులోఁజొరబడి కనిపె ఱ్చి, మరిల నేలకో శిరివేగమునఁ బరువెత్తి, తననువెదకి నెంచినవా రికిదుర్లభయై, యీపోలీసువారెంత నెదిరినను మరకానరావేదు. ఈదోహులతోవెప్పినతాజేదారీ తానాలోనే యుండిపోయెను.

అరీందమ్తో పూల్సాహేబు చెప్పవలసినమాటలన్ని యుఁ బెప్పించెప్పి “ అరీందమ్ ! నీదజాకు తగనికుట్రపని చేసినా ఁ. నీకిది ఫసందుకాదు. కాని నాప్రియురాలు జుమిలియావ లన నీకు ప్రాణపాయము కలుగకమాదు. జుమిలియాను పట్టుకొనుట పూల్సాహేబునుపట్టుకొనుటకాదు. అదిమాత్రము దెలిసికొనియుండుము ” అనుచు పూల్సాహేబు విద్యుద్వంత్ర శక్తికని విద్యుచ్ఛక్తులచురుకుఁగనమునకు నోర్వొజాలక మిక్కిలి బాధపడుచు, “ నాపాలిట మృత్యుదేవతయైన మోహిని, నీపా లికి యిష్టదేవతయైనది— ” అని దీఘకోఁచ్ఛాసమువిడచెను.

అరీందమ్ మారునలుకక దేవేంద్రీవిజయుని ముందున చువుమని పూల్సాహేబును తానాకునశవ నాజ్ఞనిచ్చి తాను వెనుకనడచుచు, మువ్వరును, పోలీసుస్తేషనుకుఁ బోవుచుండిరి.

తూర్పురేఖలు పారుచుండెను. చల్లని పిల్లగాలులు వీచుచుండెను. పక్షులు మేఠలకొరకు స్వేచ్ఛగా విహరించుచుఁ బోవుచుండెను. వీరు పోవుచుండిన నూమిషితోఁటలోఁ జెట్లమీఁద కోయిలలు కుహూకారములు నేయుచుండెను.

అతఁడతఁడును పీరుముప్పులును గొంతదూరము నడచునది లోకయబల రివ్వునవచ్చి తనచేతనన్న

శ్రీకృష్ణా పూర్వ సాహేబుకడుపుమీద సాడిచి

“ఈనాటికి మనయిరువురి యాత్మలకును శాంతిని గలుగజేసిన దీక్షియే. మరచితివే మోనన్న. కొంతకాలము నీకు మోహినీదేవతనైయుండిన మృత్యుదేవతననుమా? అరీందమ్! జుమిలియా బ్రతికియున్నంతకాలమును నీకు నపాయము లుండనేయున్నవి. జాగ్రత్త” యని యచుచు దిగ్గజానేపాడుచుకొని నేలపై వ్రాలెను.

వీరిరువురరీరములనుండియుఁ బ్రసవించురక్తమునకుమేరలేదు. దేవేంద్రవిజయుఁడును అరీందమ్యను బ్రతికియుండిన మోహినిని బట్టనొచిరేకాని తుదికు విఫలమనరీభులైరి.

మోహినీపూర్వ సాహేబులు మృత్యులై పడియున్నస్థలము నకును తాణాకును నెంతోదూరములేదు.

మోహినీపూర్వ సాహేబులమృతకళేబరములు తాణాకుఁ బంపఁబడినవిన్నట్లు విధులప్రకారము కార్యక్రమము జరుపఁబడెను.

సూర్యోదయమై చాలసేపైనది. అరీందమ్ పూల్ సా హేబుమస్తులను దీయించి జాగ్రత్త పెట్టించుటలో నాతనియందగ్గి లో విషసంబంధముగుముంట్లు రెండును ఉత్తరములుగొన్నియు దొరకెను. ఆయుత్తరము అరీందమ్ చదివిచూచి, “ దేవేంద్రవిజయ ! యోగీంద్రబాబూ ! దోషా చరివోయినాఉన్నసంతోషమును మనకీయుత్తరములు దొరికకపోయినయెడల పొందజాలమునుమా ! ” అని యనుచు అరీందమ్ తనయింటికిబోయెను. దేవేంద్రవిజయుడును అరీందమ్ గారియింటికే పోయెను.

యోగీంద్రబాబు వ్రాసికొనవలసిన రిపోర్టులు వ్రాసికొని పిమ్మట తనయింటికిబోయెను.

మోహినీపూల్ సా హేబులహాపరములు తాణాలో భద్రపరుపబడెను.

వాఁడే వీఁడు.

ఇనువదియైదవ ప్రకరణము.

కంకణధారణ

పూల్ సాహేబు మరణించుటయనుభోక్తృపకారకార్యము జరిగిననాఁటిసాయంసమయమున చల్లగాలికి తనయింటివీధిచావడి లోఁ గూర్చుండి, అరీందమ్ బాబు, యేమోయోజించుచుండ దే, వేంద్రీవిజయమిత్తర్ బాబువచ్చి, “ఇక్కడి కిన్నినాళ్ళయినది. దోహి పట్టుబడి మృతుడై నాడు. నలసిచరిత్రగొట్టా దొరకెర ది. ఇంక నేనుండి చేయనలసిపని యేమున్నది? నేను మా యింటికిపోవుటకు సెలవు దియచేయగోరుచున్నాను.”

“ఏమి మీకుతొందరి? మీకు జరూరుపనులున్నవా యేమి?”

“జరూరుపనుల కేమున్నది?”

“మీస్వంతపనులున్నను లేకున్నను మఁమీదనున్న పెద్దభార ము దలంపకున్నారగదా?”

“ఇంకేమిభారిమున్నది. మీకున్న పెద్దభారిము తీరినదిగదా?”

“ఇంకేమిభారిమున్నదా? ఉన్నభారిమే ముందున్నది!”

“ఇంకను ముందేమున్నది? ఇంకొకపు ల్ సాహేబు పుట్టలే దుకదా!”

“లేదు కాని మననిరూపకప్రియత్నము లింకను పూర్తికాలేదు. మన మొదటియైదేము సిద్ధించలేదు. కేవల యెచ్చటనున్నదో యింకను మనకు తెలియలేదాయె. కావున మీరింతతోందరిపడిన నెట్లగును?” మీరింకొక తూరి రేవతిలిగూర్చి వెదకవలయును.

“ఏమీ! రేవతిలివెదకుట యొకపనియో, మీకాపనియన నంతయవసరమా?”

“మీకు కొంచెము రోపముచచ్చినట్లులనున్నది? రేవతిలివెదకుటయందుమీకున్నంతశ్రద్ధ మరెందున్నను మరమింతకాల మింతశ్రమపడకపోయియుండుము. ఏదియెట్లున్నను మరమొకతూరి రేవతిపితండ్రి గోపాలచంద్ నదకు పోవలసియున్నది. మీరును రావలెను”

“చిత్తము. అటులనేవచ్చెదను”

“సరేకాని గోపాలచంద్ యెట్టిమనుష్యుడో మీకు తెలుసునా?”

“మిక్కిలి పెద్దమరిషి. పెదకుబ్బుబన్నుడు. శౌరవనీయుడు. మర్యాదకలవాడు”

“మీకు పోకానుభవములేదు”

“నేను ప్రత్యక్షముగా నతనినియరుగుచును. అతడు జమీన్దారులలో లెక్కగానిసామాన్యుడు కాదు”

“కనుకనే, మీకు లోకజ్ఞానములేదని యుచున్నాను. సరేగాని మనమిద్దరమును కలసి గోపాలచంద్ యింటికి వెళ్ళి ఆయనను దర్శించినచ్చెదము. దియచేయండి.”

“చిత్తము. బేనిమాద్ పూర్ లోనున్న యాయనయిల్లు నేనెరుగుదును. ఆయనయన్నకుంతురును, మనచే నిపుడన్వేషింపబడుచున్నట్టిదియు, నగు రేవతినిగూర్చిన “డిటెక్టును”లో నన్నాయన తరుచుగా పిలుచుచుండెను. రేవతినినేచును, నన్ను రేవతియు, నొంకొరుల నెరుగుదుము. పాప మామె కానరానప్పటినుండియు నాయనకు మత్తిస్తి మితములేదు.”

“నరే—ఆయననుచూచి మనము రేవతినిగూర్చి తెలిసికొనవలసిన భోగట్టానంతయు తెలిసికొనినచో మనప్రయత్నములలో నాభోగట్టాయును సాయమొనర్చగలదు. కనుక మన మీవేకుననేలేచి బేనిమాద్ పూర్ పోవుదము” అని మరొకొంతసేపేమేమొ మాట్లాడుకొని మరునాఁడు వరువాత చల్లనిపిల్లగాలులు వీచుచుండఁ బయనమైపోయి బేనిమాద్ పూర్ చేరిరి. దేవేంద్రబాబు గోపాల్ గారియి ల్లెక్కిగినవాడే యకాలచేత ననీందమ్ బాబును దీసికొని వారియింటికిఁ బోయి కావలిభటుల చేత జమీన్ దారుగారికిఁ దెలియజేయ నాయన బయటికి వచ్చి వీరిరువురిని లోనికిఁ దీసుకపోయి యచితాసనములిచ్చి కుశలప్రశ్నములు చేయుచుండెను. గోపాల్ చంద్ గారినయస్సనలువదియైదిమిది సంవత్సరములకు తక్కువయై యుండదు.

రమెరుపు, కాయముస్థూలమై దృఢమై యుండెను. తల దుక్రికలుకురచగాఁ గత్తిరింపఁబడియుండెను. మీసముగాని ముగానిలేదు. మెడలో తులసిచూలికలును, చేతనొక తులసిలతావళమును ధరించియుండెను. ఇతనినిగోపాలదాసనియుఁ

బిలచువాడుకకలదు. ఇతనియింటితలుపులమీఁద హిందీభాషలో

“గోపాల్ దాస్ దైవభక్తుఁడు”

అని రంగురంగులతో వ్రాయఁబడియుండెను. వివిధములయిన జనసమూహములుగల యాపృథ్వీయందు గోమఃఖివ్యాఘ్రములు పెక్కురుండనచ్చునుగదా!

“నాయొక్కకష్టము విని నన్నోదార్పినచ్చినారుగాబోలు విజయాబాబూ?—వీరెవరు?—”

“ఈయన మాయజమాని. మిమ్ములను జూచి పోనచ్చినాము”

“అట్లునా? ఏమిటో—శరీరమంతయు కష్టములతో చిల్లులు వడియున్నది. మీరెరుగనిదా మాకుఁబ్రభు? అన్న గారు కాలముచేసినారు. పోనీకదాయని యాయనకు మారుగా నాయననిఱానీలుగా భావించుచు పంచుకొనినచ్చుచున్న యాయనయిరువురికుమార్తెలు కేవలీ రోహిణులను యేదోహియో, యేముగ్ధివో, యేదుర్మాగుఁడో యపహరించినాడు. నాకు సమస్తమును వాగేయని నమ్మియుండినవారి నెచటో తీసుకొనిపోయి నాకడుపున చిచ్చుపెట్టినాడు.”

అరీ—శుద్ధశోత్రియులకును, ధర్మాత్ములకును, దైవభక్తివరాయణులకును, మార్గమే యాభగవంతు డిట్టికష్టముల గల్గించుచు వారిని పరీక్షించుచుండును.

గోపాల్—హేకృష్ణ! హేకృష్ణ!!

రాధారమణ! రాధారమణ!!

అరీం—దుఃఖించి కార్యములేదు ! ఇంతకీ కానరానివారినిగూర్చి మరము కనుగొన బ్రయత్నములు సూపవలెను. కాని యిటులనూరకుండి దుఃఖించుచుండుట పురుష ధర్మముకాదు.

గోపాల్—ఊహకోలేదు. దేవేంద్రబాబుతో పలుమారు చెప్పి యుంటిని. తుద కెట్టిలాభమును లేకపోయెను.

అరీం—సరేకాని యీసారి నేనును, దేవేంద్రబాబును, బయలుదేరి వెళ్లి కార్యము సఫలముచేసుకొని వచ్చెదము. మాపడుకట్టమును మీరాలోచించి వాగ్దానముచేయవలెను.

గోపాల్—ఇందులో వాగ్దానమున కేమియున్నది. నాకుమాత్రైతే నేనతీరోహణులను నాకునప్పగించినవినిప 'మియిష్టమువచ్చినది మీరుపుచ్చుకోనచ్చును.

అరీం—అటుగాదటుగాదు. ఇప్పుడే స్థిరపడవలెను.

గోపాల్—సరే మీరేమికోరెదరు ?

అరీం—కోరుటకేమున్నది ? ఇరువురుకుమాత్రైతే తెచ్చినవో తలకొక వెయ్యిరూపాయలనొప్పన నాకు బహుమానమియ్యవలెను.

గోపాల్—అబ్బా ! దాహమునకు మితియుండవలెను. గొంతుకకు ముడియుండవలెను. కొంచెము తగ్గండి.

అరీం—మీరు కొంచెముశాంతించండి ! కనుపడిని రెండుప్రాణములు గనుపరిచిన, నేనడిగినంతసా మ్మిచ్చుటకు మీరేమికట్టమున్నది ?

గోపాల్ చంద్రుని డిండుకయోజించి “గోహిణిగోపాటు రేవతిని తెచ్చినను, గోహిణిమాత్రమే తెచ్చినను మీరడిగిన రెండువేలును యిచ్చివేయుదును. రేవతినిమాత్రమే తెచ్చినచో నూడురూపాయలుమాత్రమే యిచ్చెదను.

అరిం—ఇరువురునుమాత్రమును రెండుకండ్లవంటివారుకదా ! వారెయెడల మీకున్న పేమ, యందలివ్యత్యాసములును, మీకున్న పక్షపాతియున్నా, తెలియజేయుచున్నా—నేమి ? ఇరువురయెడలను పేమ సమానముగనుండవలెనుకదా !

గోపాల్—నామనస్సులోనున్నమాట నేను చెప్పినాను. పైని మీచిత్తము.

అరిం—సరే అప్రకారము స్వహస్తముతో లిఖితపూర్వకముగా కట్టుదిట్టములు జరుగవలెను.

గోపాల్—లిఖితపూర్వకములే ? నామాటలే లిఖితములు.

అరిం—సరే. అందుకు సందేహములేదు, కాని, యందుకయి

నా వందదికాదూ ! వ్రాసియుంచడం అన్నివిధాల నా

గోపాల్—అందు కభ్యంతరంలేదు. [కుబలంగాదా ?

అనుచు సరీందమ్ చెప్పచుండినప్రకారము గోపాల్ చంద్రాబాబు వ్రాసి సంతకముచేసి యిచ్చెను. అరింద మదితీసికొని తనజేబులోనుంచుకొని గోపాల్ చంద్రుని జూచుచు—
“అయ్యా ! గోపాల్ చంద్రాబాబుగారూ ! ఇంక నేను మీతాలూకుకేను కనుక్కొనడంకో మీతరపునైట్టవ్ గా పనిచేయుటకు ప్రారంభించెదను—” అనెను.

“అహా ! ఏదోనాయనా ! ఎంతశ్రమైనాడని నాలోహిణిని నా కళ్ళమెదుటబెట్టి, నన్నేలాగయినా యొకయొడ్డునవేయు భారము మీదే !”

“అహా ! ముఖ్యముగా ! అన్నిటికన్నముందుగా మీయిల్లు త సభ చేయవలసియున్నది ”

“మాయిల్లై తనిభయమా ! మాయింట్లో యేమిటియుండును ? ఏ దియేలాగుననున్నను నాపిల్లలను నాయింట్లోనేవుంచు కొని లేదని మిమ్ములను నెరుకమందునా ”

అరీం—అటుగాదటుగాదు. డిటెక్ట్ పార్సింగుచినదిమొదలై దియనక నదియనక పరిశోధనచేయవలెను. ఇంతకును, మీయిల్లునాల్గుమూలలును పోయి చూచినందువలన మీకుగలుగునట్లుమేమిటి ?

గోపాల్—సప్తమేమియు లేదుగాని, కార్యములేనిపనికి మీ టిటలు తంటాలుపెట్టవలంచి ప్రయత్నములుచేయుట న్యాయముకాదు.

అరీం—ఇందులో తంటాలేమీలేవు. నేను మీగదులు మేడలు వెదుకను. ఇంటిస్త్రీలను పెరిపించినేయననరములేదు. నేనుకపర్యాయము మీయింటిపొడవువెడల్పులు చూడవలయును. ఇందేమి చిన్నతనమున్నదిమీకు ?

గోపాల్—ఇందులో నాకు చిన్నతనముగాని తంటాగాని యేమిన్నీ లేదు. కాని లాభములేనిపనియెందుకు ?

అరీం—ఇందున్నలాభము మీకింతవేగముగా తెలియనేరదు. నేను కనుపర్చెదను—

గోపాల్—అట్లయిన బాబుగారూ దయచేయండి!

అనిపిలువ, వీరిరువురును,—దేవేంద్రవిజయుడు వెనుక నడువ,—ఇంటిలోనికి తనిఖీనిమిత్తము పోయిరి.

ఇంటిలో ముందుగా గోపాల్ చంద్రుడు నడువ, వెనుక వీరిరువురును గొంతదూరము పోయినపిదప, పెరిటిలోనున్న పూలచెట్లనుజూడ మనచుకలదని యరీంద మనుచు, పూలచెట్ల వైపు పోయి, నిలచి, పెరిడంతయు నొక్కసారి కలయంజూచెను. ఈతఁడు పెరిటిపై నిఘానుంచినదిమొదలు గోపాల్ చంద్రు మోమున వివర్ణత్వ మారంభించినది.

కొంచెముసే పూరకుండి,— “ఏమండీ! బాబుగారూ! మీరు చాలాధనం వ్రాయించేసి, చాలా శ్రమపడి, యివన్నీ సంపాదించియుందురు—”

“బానండీ! దేశదేశాలనుండి తెప్పించినాను”

“దయచేసి నా కల్లదిగో ఆగులాబీమొక్క యిప్పించెదరా?”

గోపాల్ చంద్రునిగుడియలు దడదడఁ గొట్టుకొనసాగెను.

“అది యింకా చాలాలేతది మొన్నమొన్ననే బెంగుళూరునుండి చాలా శ్రమపడి తెప్పించినాను.”

“అవును మిక్కిలిగొప్పజాతిది—” అనుచు నరీందన్ మెలమెల్లగా నాగులాబీమొక్కకడకుఁ బోయి దానిమట్టునున్న చినచిన్నయితరమొక్క లూడఁదీయుచుండెను.

“ఎందుకీశ్రమ” యని దేవేంద్రవిజయుడు దలంచుచుండెను.

ఏలకోగాని చంద్రాబాబుచెఱాము వివర్ణమై, యిండుకత డవైన సచట నాగజాలకగాఁబోలు వెనుకంజ వేయుచుండెను.

అరీందమ్ కనిపెట్టి దేవేంద్రబాబునకుఁ గనుసైగఁజేసి, తటాలున నాగులాబీమొక్క లాగివేసెను.

చంద్రాబాబుయొడ ల్లంపమెత్తెను. ముచ్చెమటలు బోయుచుండెను. మెలమెల్లగ వెనుకకు నడచుచుండెను.

అదిచూచి దేవేంద్రవిజయబాబు జల్లుకొని జాగ్రత్తగా నుండెను.

అరీందంబాబు తనచేతనున్న కట్టతో నామెత్తనిజాగాను బాగా త్రవ్విత్రవ్వ, తన కేమికనుపించినదోకాని, “గోపాల్ చంద్ బాబూ ! ఇదియేమో మీకు తెలుసునా” అనెను.

గోపాల్ చంద్ మారువలుక లేదు.

అరీందమ్, అజాగాను త్రవ్వ, యొకమానవహస్తము, బయటకుఁదీసెను.

ఇయ్యది కేవల మెమ్ములపోకయేగాని, చర్మముగాని మాంసముగాని అందులేవు. వేళ్ళయెముకలన్నియు సమముగా నుండెను. అరీందమ్ దానిని బాగాఁచరిశోధించి, తన కేమికానవచ్చి యంతయానంద మొదనఁజేసెనోగాని, “బాబ్ రే! బాబు!!” అనియఱచి చివాలున లేచి నిలచి, చంద్ బాబుదెస కోర చూపులునిగిడ్చి పండ్లు పటపటఁగొరుకుచు, “ఏమండీ మాటలాడకున్నారు ?” అనియడుగ నాతఁడు, నోటితెఱియూర, వెడచూపులతో, వెలితివపులతో, “అరే ! యిదేమిది ? ఈయెముక లెటునుండివచ్చినవి ? ఎవరో మనిషిచెయ్యలాగున నున్నదే ? హరేగోవింద్ ! హరేగోవింద్ !! హరే—హరే !!! అనుచు నాశ్చర్యము నభినయించుచుండెను.

అరీం—తమరుతప్ప యింకెవ్వ రీషనికర్తలు? ఇన్నాశ్శనుండియు
మమ్మాడించుచు సంతసించుచున్న నారు మీరే! మీక
చేయిసంగతి తెలుసునా తెలియదా? దాచకచెప్పండి!

గోపాల్—హా శ్రేగోవింద! రా నారమణ!! నా కేమిన్ని తెలియదు.

పెరుగుదలయని పూలచెట్టు పేరునొకటి నేకాని యిత
అంతకం పుందని నేనెరుగకపోతిని. ఏమియాశ్చర్యము
జరిగింది! రాధేకృష్ణ! రాధేకృష్ణ!! రాధేకృష్ణ!!! పాప
ము శాంతించునుగాక! హా శ్రే!!

అరీం—అబ్బ! పాపము మీకింతయాశ్చర్యమైనవని జరిగింది
గనుకనే యికనొకనిముషమైన నాలస్యమునేయకుండ,
మీహస్తములకు కంకణధారణ యగుచున్నది,” అను
చు నాతని రెండుచేతులును గలిపి బేడీలువేసి యెదుటని
లుప నీక్రిందిసంభాషణ జరిగెను.

గోపాల్—అరీండిమ్ బాబూ అర్దులై నవారిచాలిటి కామధేనువ
నై, నావాడనై యున్న నీవే నన్నిటుల బాధించుచు
న్నవేల?

అరీం—నేనెల్లప్పుడున్నూ మీవాడనే—కాని యెవరపరాధు
లో వారికిహిత్య మిటుల మర్యాదచేయుట యీదేశా
చారమైయున్నది.

గోపాల్—ఐతే యిప్పుడు మీమాటలనుబట్టి చూడగా మీ
రు నన్ను దోహాగా భావించినటుల దోచుచున్నది.
అయితే నటుల మీరు తలంచుటకు, తగినప్రమాణమే
మున్నది!”

అత్యుగ్రముగు మాతృర్యకోధములవలన, గోపాల్ బాబుగారిమో మరుణిమనహించి, దేహమెల్ల కంపముపందెను.

అరీం—ప్రమాణమా? అది నాయొద్దనేయున్నది.

గోపాల్ చంద్ గారికి సంశయము వృద్ధియై తననుదానే నమ్మజాలక పోవుచుండెను. చంద్రాబాబుగారిచట నిలువ లేకుంతు, శరీరము నణచుకొన్నావ్వు. అరీందమ్ బాబు తన కోటు జేబులోనుండి యొకయుత్తరము పైకీతీసి—“ఈదస్తూరీ మీ రిదివర కెరుంగుదురా? పోల్చుకలరా?” అనియడిగెను.

“అదియేమో? యెవరిదో? నాకేమి తెలుసును. నేనిదివర కెన్నడును చూడలేదు. కనుక నేను పోల్చజాలను.

“ఈదస్తూరీ మీదికాదా?”

“అయ్యో! నాదేయైనయెడల, నే నేలచెప్పను? అది నాదస్తూరీకాదు”

“ఛీ బద్మాష్! బడావోర్!!—చాలు, చాలు. నోరుమూసుకోవయ్యా! ఈయుత్తరముననున్నసంతక మెవరిది?”

“అది నాసంతకమునే పోలియున్నది. కానినాదస్తూరీకాదు—”

“సరే పోనీకాని, యీదస్తూరీకిన్నీ యీయుత్తరపుదస్తూరీకిన్నీ భేదమేమున్నది? అనియచుచు, నిపుణిపుణే గోపాల్ చంద్ వ్రాసియుచ్చిన, యుత్తరము (తేనెపోహిణులను గవిపెట్టినదో నరీందమునకు గోపాల్ చంద్ బహుమతీయిచ్చెదనని వ్రాసియుచ్చిన వప్పుదలయుత్తరము) తనజేబునుండి తీసి చూపెను.

“ఆ—చూడండి! దానికీ దీనికీ యెంత భేదమో!”

“ఆ—యేమిటి! భేదమున్నది! దొరికినా యింకా దొరికలే దనేదగుల్బాబీ! క్రిందపడ్డా, మీదవాడనేయని యంటావేమి? ఈరెండుదస్త్రాగీలుకు, యీరెండుసంకెకములుకు, భేదము కలదందువేమి? ఇప్పుడు నీవువ్రాసియిచ్చిన యాయుధములలోని సంతకమునకున్నూ, యీవెను కటియుత్తరములలోని సంతకమునకున్నూ భేదము కలదందువేల?”

“అయ్యా! మీరుమాటలు మిక్కిలి మందరబెట్టుచున్నార— అది నాసంతకంకాదు! అది నాసంతకంకాదు!! అది ఫోర్జీ—బాగా నిదానించి ఆలోచించండి.—మీరు మొదట నాచేత పుత్తరంవ్రాయించడం, తరువాత యీ ఫోర్జీపుత్తరం చూపడం, ఇట్టి చూడగా మీరేదో నాకు ఖాతచేయవలెననేపెద్దద్రోహపుతలంపుతో వచ్చినట్లున్నది!”

“నీకన్న నేను దగుల్బాబీసికాను. ధనలోభముచేత, అన్నకు మార్తె నొకదానిని చంపించి రెండవదానిని చంప బ్రయత్నించుచున్న నీకన్న భయంకరుడనుకాను—”
 దేవేంద్రవిజయుడు విస్మయము జెందుచుండ, గోపాల్ చంద్ బను తనజేమమునుగూర్చి సంశయముచేత స్తంభభూతుడై నిలిచియుండ, నరీంద్రమ్ బసూ తనజేబులో నున్నయుత్తరములను బిగ్గజగా నిటూలజదివెను.

(మొదటియత్తరము.)

కేశవబాబూ !

నేటికి రెండుదినములనుంచి మీయొక్క సంగతి తెలియుచుండుటలేదు. మనపనులకు మిక్కిలి ఆసక్తిగానున్నది. అందువలన నాకు విచారముగానున్నది. మీరు, యెంతత్వరలో కేరళీరోహిణులనుచంపి, ఆనిశాసీలను నాకు పంపుమనో, అంత త్వరలో మీకు నేను వాగ్దత్తముచేసినయావత్తున్నా యిచ్చివేసెదను.

ఇట్లు
మీ శ్రేయోభిలాషి
శ్రీగోపాల్ చంద్రిబసు
జమీన్ దార్.

(రెండవయత్తరము.)

కేశవబాబూ !

మీసౌఖ్య గౌరవాదుల నేను వినినయంశములనుబట్టి చూడగా మీకు నాయందు విశ్వాసములేనట్లు బోధపడినది. కాని మీకు నమ్మకములేనందుకునరిపణ, మీసంపదములో మీకు వకదిమ్మిడియైనా ముట్టదు. మొట్టమొదట పనులను నెరవేర్చనలెను. అది న్యాయము. మీవాగ్దానముప్రకారము, యెంతత్వరలో కేరళీరోహిణులనుచంపి, అందుకు నిదర్శనములనునాకు పంపుతే అంతత్వరలో మీకు, నేను వాగ్దత్తముచేసినప్రకారము ఆసాము యివ్వడమేకాకుండా మీకు వేరేబహుమతికూడా యిప్పించనిశ్చయించుకొన్నాను. కాలహరణమునేయుట నావిచార

వృద్ధిసేయుటయు, మికానందముగలుగకుండుటయు నై యున్నది. మియ్యట్టిసమస్యలే యీపని నెవ్వేర్పలేనివో నిక యాసలు వీడవలసివచ్చే ! త్వరలో మీరు మనస్రయత్నము సఫలతజెందజేసి నన్నానందింపజేయ ప్రార్థించుచున్నాను.

ఇట్లు,

మిపురాభివృద్ధి గోరువాడు

శ్రీగోపాల్ చంద్ర

జమీన్ దార్.

(మూడవయుత్తరము)

కేశవబాబూ!

మిక్కిలి ఆశ్చర్యమొనగతి యేమనగా రోహిణిచంపి యింతకాలము మృత్యువు రేవతిని చంపలేకుండుట మీకున్నా మీవిశ్వాసికిన్నీ లోపముచెచ్చుచున్నది. రోహిణి చంపి దాని వామహస్తము ఆముద్దుటుంగరిమ తోపాటు నాశమై, ఆకళే బరముచు తానాకుపంపి యేరీతిగా మీబహద్దూర్ నిలుబెట్టుకున్నారో, అదేరీతిగా రేవతినిన్నీ చంపి దానికి తగినమంచినద శ్వాసము పంపి మిక్కిలి నాచంద్రితారకముగ నిలునబెట్టుకొనుడు—రోహిణినిమాత్రము చంపి మీరు సగముసాము అడుగుచున్నారు. అది కేవల మన్యాయముగను, ఆశ్చర్యకరముగను యున్నది. ఏలనన ? రోహిణినిమాత్రము చంపుటవలచలా భములేదు సరిగదా నాకు మిక్కిలి అపాయకరముగనున్నది. ఒక తెనుచంపి రెండవదానిని చంపకుండుట, నాకును, మీకును అపాయకరమే !

రోహిణిచంపి దానియెడమచేయి నాకు, దానియంగుళీ
యకముతోపాటు, గురుతుగా పంపిన జూచి, యత్యానందమం
ది, నాపెరటిలోనున్న కొత్తపూదోటలో నొకవోట పాతిపెట్టి
యయ్యదిగురుతుగా దానిపై నొకవింతతరగతిగులాబీమొక్క
పాతించితిని. అది యాస్థలమహాత్వముననో లేక, నామొక్క
క్రిందనున్న దానిమహాత్వముననో, కాని, నాకుపూర్తియగుతృ
ప్తి గలుగునటుల, నయ్యది పుష్పించుచున్నది.

మీరుపంపిన రోహిణిమొక్క అంగుళీయకముకంటె ముఖ్య
మైనగురుతు యింకొకటియున్నది. దానిచిన్నతనములో దానియె
డమచేయి అన్నిచేకాలిపోయినమచ్చ గురుతుగానుండుట వలన
నేను సులభముగను సబబుగాను పోల్చగలిగి తృప్తి జెందినాను.

కాని నేనతివిషయములోమాత్రము దానిశిరస్సునే పంప
కపోయినయెడల నేను పోల్చజాలను. కావున దయచేసి నను
తృప్తి జెందింపుడు.

అట్లు,

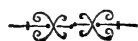
మీహితమునే కోరువారు

శ్రీగోపాల్ చంద్రబసు

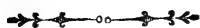
జూన్ ౧౯౧౯.

మిక్కిలి జాగ్రత్తతో, ముందు దేవేంద్రవిజయఁడు, న
డచుచుండ, నెనుక సరండిమ్ నడచుచు మధ్యనుగోపాల్చంద్ర
విచారసాగరమున నీడులాడుచుండ, తానానుజేరిరి. బేడీలలో
భద్రముగా బసూగారు పై దుచేయఁబడిరి.

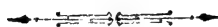
అభర్మపనివర్తకులపాట్లటలనేగదా యుండును !

వాఁడేనీఁడు.

ఇరువదియాఱవ ప్రకరణము.

అమోఘసమావేశము.

బేనిమాద్ పూర్వగడబిడయంతయుఁ జల్లారినపిదప నొక నాఁడరిందమ్ దేవేంద్రవిజయునితో రఘునాథ్ పూర్వవెళ్ళెను. రఘునాథ్ పూర్వ అరిందమ్ మొక్క జన్మభూమి. అది బేనిమాద్ పూర్వనకును పొంగిగోన నశిత్రోవనుండెను. ఆకాలము లో రఘునాథ్ పూర్వలోనున్న తక్కి నయందఱికింటె నరిందమ్ మిక్కిలి ధనాఢ్యుఁడు. ఆయనయిల్లుకూడ మిక్కిలిగొప్పది. అట్టి రెండంతస్తులమేడ యాయూరిలో నింకొకఁకిలేదు. తనభవనమునకావల నొక పెద్దకోలనుగలదు. ఆకోలనునకు నలుదిక్కుల వెలగలపూలమొక్కలును విదేశవివిధఫలవృక్షములు నుండెను. ఆకోనేరుత్రివిధించి చాలకాలముకాలేదు; కాని దానికి నీరువచ్చునాధారము పెక్కుజలచరములచే నిండియుండుటచేత నీకోనేరును జలచరపూరితమైయుండెను.

అరిందమ్ బాబుగారికి దోహదముబట్టుట కెంతయుల్లాసముకలదో చేపలనుబట్టుటకును, నంతే యుల్లాసము. దేవేంద్ర విజయునిగాంచి యరిందమ్, “అయ్యా! మీరు , వెళ్లిపోయె

దను—వెళ్ళిపోయెదను—’ అని తొందరపడుచున్నారు; కావున నేను మీకు పక్కాన్నములతో విందుగావించవలెను. నేనిప్పుడు వేరేపనిమీద వెళ్ళుచున్నాను. మీరు వేకువనేలేచి, మచకోనేటిలో చేపలను పట్టవలెను. మంచిమంచిరికములున్నవి. అష్టచెప్పక యీసని మీరుచేయవలెను” అనెను.

“సరేకాని! బజారులో నేలమచముకొనరాదు? అననసరిమగుశ్రీమయేల?”

“తప్పించుకొనుట కిట్టిమాటలతో నేమిప్రయోజనము?”

“సరే తప్పించుకొనుటకుకాదు. మీరు ఆడారుచేసినపిదప నలనుకాదనరు.”

“మంచిదేకాని మీరు వేకువనేలేచి వెళ్ళి చాలాప్రాద్యక్షులను రకునుండుక నైశమలేచిరండు—”

“చిత్తము—” అనుచు దేవేంద్రవిజయుఁడు మరలెను.

కొంచెమునే పటనేనిలిచి, యరీంద్రమఁబాటు స్వగతముగ నిట్లనుకొనెను.

“ఇక్కడికి పూర్వసాహేబుగడబిడయంతయు నంతమైనది. రోహిణియొక్కగురుతులు దొరికినవి. గుర్తునుపిరిరాక్షసీనులకు పెండ్లి యొనర్చితిరి. రేవతిని యశాయమునుండి రక్షించితిరి. గోపాల్చంద్రును జైలుభానాకు పంపితిరి. తక్కిన ద్రోహులందరును పట్టువడియేయున్నారు. కాని జమీలియాజాడ యావంతయు నొరికలేదు. ఇంతకును మిక్కిలిజరూరై నసంగతి యింకాకటికలదు. రేవతి, గోసాయియింటి నుండి రక్షణకాబడినపిదప, నొకనాడు సంభాషణాంతరమున

దేవేంద్రవిజయునెడ తనకుగలయనురాగము సూచించుచు బ్రీశంసించెను. కావున నీమెమనోలత, దేవేంద్రవిజయునూ పవ్యక్షమును చుట్టుకొనియున్నది. ఇంతియగాక దేవేంద్రవిజయును తననియమితకార్యముల కొనసాగు, తేనెతిని వెదకుకొరకు మిక్కిలియాతురము నొందుచుండెడివాడు. మరియు నపుడప్పుడు ముఖానుభూతి, 'తేనెతిని నెదుకనరుగలే? ఇతర పనుల నేల ముఖ్యముగాదలంచవలయు' ననుచు పూల్ సాహేబు పట్టుబడకపూర్వమే, పలుమారు బ్రీశించుచుండెను. ఇంతియగాక తానదివరకు రోహిణీతేనెతుల నెరుగుదుననియు, సందు రోహిణి హత్యగావించబడెననియు, హత్యగావించబడిన రోహిణిని తేనెతి కడుంగను సూపనలియనియు, నాయుర్వరలోపల తేనెతిని మిక్కిలి ప్రేమించుచున్నాననియు, సూచావాచాగా దెలియజేయుచుండెను. ఇదియంతయు విమర్శింప వీరి రుప్రరకుంగూడ, నన్యోన్యాయురాగంబు గలదనియు దెలియుచుండె. కావున కేతలును సవివాహతుడేమోట, గుల్సుమేసిరాజ్ హీనులకువలె, వీరిరుప్రరకు వివాహ మొనర్పవలెను— దేవేంద్రవిజయునకు తేనెతి యెచ్చునున్నదో యిప్పటికిని తెలియదు. తేనెతి తనచెలియలగు, రోహిణినిగూర్చి విచారించుచుండియు, తనమనోహరుడగు దేవేంద్రవిజయునిగూర్చి తనపరివారములను గుశలప్రశ్నమునెయుచుండు; కావున తేనెతిదేవేంద్రవిజయుల కొకిసారి సమావేశము సమకూర్చవలెను. తేనెతి వేకువనే కోనేటికి స్నాన మొనరుపబోవును. అట్టిసమయమునకే దేవేంద్రవిజయునును, చేపలుపట్టుటకు పోవును. కనుక వీరి లా

కరినొకరు చూచుకొనుట సమకూడగలదు. తరువాత వీరివి వాహముగూడ నొనర్చినచో నిక్కడకీపని ముగియును—” అని యనుకొనుచు సీతఁడు తనయింటిపను లొనర్పజోయెను.

పోక్కిచ్చి చాలసేపై నది. అగిండిమబాబుసెలవుపొత్తికా గము, మిత్రాభాబు పూలవేట కి నెరియగు నుపకరిణములను బట్టకొని, యగిండిమబాబుగారియింటిపనితోనై పుననున్న చెరువునకుఁ బోయెను. చెరువుగట్టుల నలుపొక్కులఁ జెత్రితమంబులగు పూలచెట్లు కినుల కిమితానండిచాయకముగ నుండెను. పూలవా సలచే భారమైననేమోయన కిమ్మతెమ్మెరిలు మండిమండిముగ వీనసాగెను. కార్యభారావృహృదయముకలవాఁడలనచిత్తుండై, యేమియుం జేయఁదోపక యారాలోచనానిమగ్నుండై నిన్నిలుండై కాలములు దృశ్యములు రుజువుసేయుటకోయన త్రాకోపకమ చలనమైయుండె. పిచ్చివృధానిమగ్ని నెన్నెన్నియో యుపమల నెంచువాఁడుఁడైయుండె నూపృష్ఠులబుద్ధులను బర్ణాయమునఁ బొందుచుండునది నీక్కు సమే యని నొక్క నక్కానెంచుటకోయన తీరస్థులబొల నాలసాలములపై గూర్చుండి, కోయిలలు, “కుప్పవ్వి, కుప్పవ్వి, ” యని యలచుచుండెను.

చేపలుపట్టుటకుఁగా బెచ్చకానితావురు నెదిరుచుండిన దే వేంద్రమిత్రాబాబు, నూపొందచున్నదనిమోనా పిలసిల్లు నొకకామినీమగని యల్లంతదూరముననే చుంచెను. ఆకాంతారస్థము నుపకరిణవృందము నుత్తరొనిడి, తుదిమెట్టునఁ గూర్చుండి, యేమేమో, యోజించుచుండెను. కొంతసేపటి కామె సమీపముననేయున్నమిత్రాభాబునంకఁ దిరిగిచూడ, సదివఱకే సాధి

ప్రాయముగఁ జూచుచుండుటచేఁగాఁబోలు నాతఁ డామెను బోల్పుటచేతనో లేక మరియేకారణముననో గాని యామెను స, మీ పింది, “అరే ! నీవు !! నీవిచ్చటికి వస్తవా ? నీవు !!!”

అని యాశ్చర్యముగఁ బలికెను. ఆలలితాంగ చిహ్నవంతముగా నున్నవాక్యము నుచ్చించిన మిత్రాబాబువంక తేలికారిచూచి, పూచిలుకానితూపులవంటి, చూపుల నాతనిపైఁబురిపి, నిలిపి, యేమో చచ్చున తలవ్రాల్చి, నేలఁజూచుచు, నొకటి, రెండుసార్లు కిరిముసంతించి, చివాలున నిలిచి, చురచు గృహోన్ముఖయై నడచిపోవుచుండె.

“అరే—ఈస్వక యెప్పుడువచ్చినది ? ఇక్కడ కెటుల రాగలిగెను ? ఏమిమితి ? నేను పోల్పుకొంటినేగాని, ఆమె నన్ని పోల్పుకొనినటులు దెలియకున్నది—బహుశః నన్ని పోల్పుకొనియేయుండును. కానివో నామ నిలిచి, యేమా యాలోచించుబనియేమి ? లజ్జావనతననినెడై, శంకించుచు బోనేల ? ఇదియంతయు పొడవొనూడి, నెంతయు పొంతగనున్నది !

ఒకవేళ నీమె అతనిసంబాబుచే రిగ్గితయైయుండనోపు, కాని నాడు అస్మితహాలింబగునామ్రెచున్నములకు లొంగక గానరాక డాగియుండి నన్ని ప్రతారించ నమిథురాతానా? ఏదియెట్లున్నను పనితనము నాటినెయ్యింబు మరుసక నాకంతధ్యని వినినయంత ననుజూచి తూపులవంటిచూపుల బరిపెనుగదా! కాన నాయం దభిమానంబు తగ్గలేదు. అంతములో కొంతకాలము ఒకరినొకరు చూచుకొనకయుండిన యంతరిమిరువురకు సన్మోన్యాసురాగ బంధము బలకరిమై వృద్ధిపొనుగదా యింతకును యీమాట

లసందడినామె యేదిక్కునకరిగెనో తెలియరాకున్నయది. కావున నేనీమీలవేట గట్టిపెట్టి యామెపోవుదిక్కు నరయవలయును.” అనుచు మిత్రాబాబుమెవెంటచంటి నాలుగడుగులు నడచి యామె యరీందమ్ బాబుగాఁబొంది కేగుటఁ గనిపెట్టి తానొకమారు త్రోవనుబోయి, కచేరీవానశిలోఁ బ్రవేశించి తనదుస్తులను మార్చుకొనుచుండ, స్నానముచేయుబోవుచున్న యరీందమ్ బాబు చూచి, “ఓహో మిత్రాబాబుగారు ఏమయిన పట్టుకొనినచ్చినారా?” అని ప్రశ్నించెను. సిగ్గుచే మాటలాడక మిత్రాబాబు తిరమునంచి నిలిచియుండెన.

“ ఏమి మాటలాడలేమి? మరేమైనా కొంత వింతలను నిరూపణముచేసుకొని నచ్చినారా?”

మిత్రాబాబు మిన్నకుండెను.

“ ఏమీ, అడ్డంగాలోచనానిమగ్నుల కిట్లామేమి? కాలము వ్యర్థముచేసికొనినచ్చారా? మీరు నిర్భక్తకార్యము సేయువారు కారు. వెచ్చింపనియుక్తతై ననూ, పూరుమాత్రము వేరొకదానినైన చేసుకొనియే నచ్చి యుందురు.”

*****

*****

‘ సరే పోనీగాని, మీలవేటయేమైనది.”

“—మీలవేటచూటకేమిగాని మీతోనేటియుష్టన ఒక్కయిమ్ముమిన్నకుగాంచితిని. ఆమె నేవతీస్ఫురిణాధరించి వెలుంగుచున్నయది. తమకామెన్వత్తాంత మేమైన జెలియనా?”

ఓహో, మిత్రాభాగ్యుగారు సరసులగుచున్నారు. డిటెక్ట్ న్ తె
లివిజ్ఞేట్లన్నియును, కామినీమణుల గని పెట్టుటలోగాబో
లు—మీరామెను పోల్చినారా ?”

“ఆమె కేవలియనియే నాతాత్పర్యము,”

“మీరు కేవలినిజూచి యెంతకాలమైనది ?”

“చాలకాలమైనది.”

“అటులనై న మీరెటులపోల్చగలరు?”

“నేనుచూచి యెంతకాలమైనను, నామనసున విల్లుకట్టుకొని
కాపురపుచేయుచున్నది నేనామెను చక్కగా గుర్తింప
గలను.”

“ఇతే మీరు యిపుడు అనుచున్నమాటయేమి”

“నేను యిపుడనవలసినమాట యేమియు లేదుగాని ఏకాంతామ
ణికొరక; మనము విస్తారము కష్టపడివెదకుచున్నామో అ
ట్టియామె నేను కానవచ్చినదిగాదా యని నిశ్చయించు
చున్నాను.

“మీరు యీమెను పూర్వము నుడియు యెరుగుదురు
గాబోలు?”

“ఎరుగకేమి, మేమిరువురము నొకరినొక రెరిగియుండుటయేగా
దు. చాలకాలమునుండి యన్యోన్యము ఆంతరింగికము
గ బ్రేమించుకొనుచున్నాము.” ఈనాటికి మానోములు
పండినయటుల పరిస్పరాభిలోకనము కల్గినది.”

“సరే. ఇంక కర్తవ్యమాలోచింపవలెను. సృష్టితము వేళయతి
కగ్గిమించుచున్నందున భోజనముచేసుకొని, ఈవిషయ

ముగూఁగ్గ ప్రిసంగించెదముగాక.” అరుచు వీరిరువురు ను స్నానముచకుఁబోయిరి—”

భోజన సమయమున నరీందమ్ బాబులు జూచి, మి త్రాబాబు! “రేనతిని తా మెప్పుడుకనిపెట్టి యెప్పుడేరీతిని ను ష్ఠితగాచేసినారు?”

“నే నేనాడు, చచ్చుటకు సిద్ధముగానున్నముసలివానివేష ముతో గోసాయిగారింటికి పోతివో, ఆనాడే, రేనతిని కనిపెట్టితిని. కావుననే యొకకనిష్టేబును, ఆమెయత్తున్నవేషమును ధరియింపించి, యామెను మాయించికి తెప్పించుకొని జాగ్రత్తగా మీకొరకే యింతకాలమును కాపాడుచుంటిని. కావుననే మీ రామెను పాఁగిగ్రహణము చేసుకొనవచ్చును. కాని తనచెల్లెలు రోహిణిని యెవరో హత్యచేసిరినియు, నావిషయపుపరిశోధన లో నేను పనిచేయుచున్నాననియు, తెలిసి, నన్నడిగి తెలిసికొనబ్రయత్నించినను, నేనవకాశ మీయలేదు” అని యనుచుండునంతలో రేనతి మజ్జిగనడ్డించుటకువచ్చి యెదుటనేగూర్చుండియున్న దేవేంద్రబాబులు జూచి, నిమిలితనేత్రయై, లజ్జావనతపననయై, కంపితదేహనల్లయై, యల్లనల్లన నరీందమ్ బాబునకునడ్డించి, యనంతరము దేవేంద్రకడకుఁబోన జంకుచుండెను.

ఇదియంతయుఁ గనిపెట్టుచునేయుండిన దేవేంద్రునిమనసిను మయస్కాంతనన్నిధి నాకర్షింపఁబడువిధమున నెటుల పరిభ్రమించుచుండునో దుహహ్యము.

అరీందమ్ క్రేగంటఁగనిపెట్టి, “అమ్మా! రేనతి! నీవు జంకివలసినపనిలేదు నీకోరినప్రియుడగు దేవేంద్రునివిజయుడే ఇతడు.

ఇట్టినుసమయము తటస్థించుగాక యనియే యంతకాలమును వేచియుంటిని. ఇంతకాలమును నిన్ను మాయించునుచుకొంటిని. ఇక నీజన్మము ఫలించినది నీకోనకోర్కు లీజేరచవి. నీకష్టములు గట్టెక్కినవి. నీవింక నీతనిచేసట్టి సనాధపుకమ్ము” అనెను. అంత నామెయు నెట్టననడ్డించి లోపలికిఁబోయెను. భోజనానంతరమున దేవేంద్రమిత్రాబాబును, అరీందమ్బాబును గూర్చుండి రేవతిని రావించి యామెతో కొంతవడి ప్రసంగించి యనంతరము రోహిణీచరిత్రఁదెలుప నామెయు నెంతయోచించారించి బిక్కెత్ కేశవబాబుపేరుతో దనకుఁజేసినభంగపాటులు జ్ఞప్తికి రా భీతిలి, పూల్ సాహేబుపేరుతో నాతఁడుచేసిన దౌర్మార్గములకు నక్కజమంది, స్థూలచంద్ తనయెడలను, దనచెల్లెయలగు రోహిణియెడలను, ద్రస్యకాంక్ష చేజేసిన ద్రోహమునకు దగినదండన నొందినందు కానందమొంది, తాఁగోరినదేవేంద్రవిజయుని మరలఁ జూడఁగలిగినందుకు సంతోషమొంది, యాయనను బెండ్లియొనర్చుకొనుసమయ మాసన్నమైచందుకుఁ బరమానందమొందెను.

అంతట నరీందమ్ మంచిముహూర్తము నిశ్చయించి యామలుదివసే వారికి వివాహముగావించెను. వివాహమైనపిదప, నరీందమ్గారియింట జరుపఁబడిన, సభలో, రేవతీదేవేంద్రులరీందమ్బాబుగారిని స్తుతింప, నరీందమ్ సభ్యులఁజూ

చి, రేవతీదేవేంద్రవిజయాదులం గూర్చియు, గుల్సుమసిరాజి హీనులఁ గూర్చి జరిగినచరిత్రంగూర్చియు నిట్లనియె.

“మిత్రుగారా! ఎన్నితవిషయమున నేనుచేసినదేమియు లేదు. ఏలనన—

శ్రీలంగోరెనభంగినిచ్చి జరులక జిత్రంబుగాలోసి, దుశ్యేలు దోహిని వానికార్యముననే శిక్షాయుతుండేయుచుండాలొండయి బ్రోచుచు న్నజనబృందమ్మన్యశఃకాములకలీలందేల్చెనుసీమడిచ్చుశుభము న్నిత్యంబునివ్వేటికన్.

అనుచులుల లోకములో నెట్టివా రేదికోరిన నయ్యది వారిలకొసంగి యద్దానిని వారు చక్క గ నుపయోగించుచున్నారా, లేదా యని పరీక్షించుచు, నద్దానిలో నేమాత్రముచెడ్డ కనుపించినను, ఆచెడ్డవలననే వారిచేతలలోనే వారిని పెక్కుకలగండ్లముంచి, వారిని మంచితోవలలోనికి జెచ్చుభారము వైవముదే. కావున నొకదోహి లోకమున శిక్షితుడైనను, ఒకసన్మార్గవర్తి కీర్తివంతుడైనను అంతకును, వారివారిప్రసర్తనలే పూచీదారులై యున్నవి. కావున నేను యెట్టిపొగడ్తలకును తగినను.

కాని యేదియెట్లులనున్నను మిక్కిలి సుఖోపకరమైన కార్యములు గుల్సుమసిరాజి హీనులయొక్కయు, రేవతీదేవేంద్ర

విజయమిత్రాబాబులయొక్కయు వివాహములు నాకు లోకకంటకుండును, పరమసీచుడును, భయంకరద్రోహియునగు పూల్ సాహేబుమరణముకన్న నెక్కుడగుచానందిము నందించినవి. ఇంతకు విధి యిట్లునుండుటచేగాదా, నేను గుల్ శిక్షలు యెన్నెన్నిచిక్కులునడిచినను, తుదకు వారకోరిక పురుషుల చెట్టబట్టగలిగిరి. దైవ మనుగ్రహించినచో, మానవులకు అలభ్యములును, అసంభవములును అనితోచిన కార్యములైనను జయప్రదములు కాగలవు.

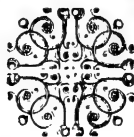
నేనిదివర కెన్నెన్ని కేసులలోనో పనిచేసియున్నాను. కాని యీ కేసులో నేను పొందినన్నియిబ్బందులు నేనెందును పొందలేదు. చేయునది యొకటి, వెదకునది యొకటి, దొరికినదియొకటియున్నై. ప్రతిపదమునను, ప్రతిక్షణమునను అపాయభయమేకదా! ఇంతకును దైవ ప్రేరణయు, ప్రకృతియును ఈవిషయమున మిక్కిలి సహాయభూతములైనవేకాని కాకున్న నొకియర్థకుడు, ఒకమాననమాత్రిమను నగు అరీందచు బ్రహ్మాండమైన ఈ కేసులో, జయమందుట మిక్కిలియాశ్చర్యముకాదా!

ఏదో, ఎట్టయిలనో పూల్ సాహేబు మరణించినాడు మోహినికూడ పాపము మరణించినది. గౌరి భైదులోనున్నాడు. గోపాల్ చంద్ యు, గోసాయియు కఠినశిక్ష నొందినారు. తక్కినద్రోహులందరును, తగినదండన నొందినారు. కాని జుమిలియామాత్రిము మరకానరాలేదు. దాని యంతమును గూడ విసగోరుచున్నాను."

దేవేం—అపరి పూతిగానెవేర్చి తమకు ఖ్యాతితెచ్చుభారము
 నాయందున్నది. నాకు జమీలియా కావించినయశకృ
 తులు నేను మరువజాలను. కావున నామెచుపట్టుటకు
 నాకు తాము సెలవొసంగ బాధించుచున్నాను.

అరీ—అభ్యంతరమేమి? తప్పక మీరు ఆప్రియత్నములొనం
 డు—గుఱసుమ్మసిరాజ్జీహీను లింక నిష్క్రంటకముగా
 తమ జమీన్దారీ నేలుకొనవచ్చును—నేవతీదేవేంద్ర
 విజయు లింక సుఖముగా కాలముబుచ్చవచ్చును.

అనుచు నాళీ ర్వాదపురస్సరముగ
 సభ ముగింపఁబడెను.

N. B. ఈ గ్రంథము 104 వ పుటవఱకు బరంపురమున స్వేచ్ఛా
 వతీముద్రాక్షరశాలలో ముద్రిం పఁబడినది.

శ్రీ

“వేగుఁజుక్క” గ్రంథమాల.

ప్రథమమరీచి.

ఉషఃకాలము.

క॥ ‘కలభాషిణి’ యనుపేరున
నలయాంధ్రకవితృకాంత యాత్మచరిత్రం
బలఘాప్రక్రియదనకొమ
రులకుం డెలియంగఁజేసె బోన్ప పోవీలక॥

మ॥ నవలారూపముగా, మనోహరముగా, నానారసోల్లాసిగా
సవలావణ్యయుతంబుగానెసఁగ, నాంధ్రుబంచు, సంస్కాయమా
నసచఃస్పృశిమఁజేయఁగాఁబడిన, గ్రంథంబిద్దియేయంచు మా
నననాథుల్ కవినాథులుక డెలిసి రానందంబుసూచించుచుక॥

ఇది యాంధ్రభాషకు నూతనాలంకారమును నొకనవనకావ్యము. ఆం
ధ్రకవితాసతి తన చరిత్రయంతయుఁ గలభాషిణి యనుపేరఁ దన కుమారులకు
నాంధ్రులకుఁ దెలియఁజేయుట. మృదుమధుర నిష్కృష్టైతితో వర్ణింపఁబడినది.
ఇందలి మాటల మద్దుతనమును, వర్ణనావిశేషములప్రృథమయు, సందర్భోచిత

రసపోషణంబును గనిన నెంతమందునకైన నానందముగనుండును. మరియు నిండు, కలభాషిణి నన్నయ్యగృహిచే జిక్కుటయు, రాజరాజు వంతఃపురమునఁ బెరుగుదు, నారాయణభట్టనన్నయభట్టారకులయొద్ద విద్యనేర్చుకొనుటయు భారతి (సంస్కృతభాషాకాంత) తోఁ గలభాషిణికె గలన్నేహంబును, రంగ నాథరామాయణ, భాస్కరరామాయణంబులు, కలభాషిణి కొసంగఁబడుటయు, అధర్వణుఁడు కలభాషిణికె న్నర్హత్యైవాని నెరింగించుటయు, గణపతి దేవ, తిక్క నార్యసంభాషణంబును, తిక్తనసోమయాజిచే భారతము రచియింపఁబడుటయు ప్రతాపరుద్రప్రహరరాజుని విద్యావైశద్యమును, శ్రీనాథుని దేశయాత్రాభిలాషయు, పోతనార్యుని కవితామహత్వమును, విజయనగర సామ్రాజ్యము విజృంభించుటయు, శ్రీ కృష్ణరాయుని కలభాషిణి పాణిగ్రహణమొనర్చుటయు రాయలద్విజయ యాత్రాగమనమును, విజయనగర సామ్రాజ్య మంత మొందుటయు నతివిచిత్రముగ, మనోహరముగ, వర్ణింపఁబడినవి. ప్రాధికపుల శయ్యా విశేషములన్నియుఁ జర్చింపఁబడినవి. వేమేల? ఇందుఁ దొక్కుఁబడిన త్రోవ లన్నియు, నూతనములు, ప్రాధములు. వ్రాయఁబడినది చరిత్రమేయయ్యును, నలలాలె జనునఁజగుని రసమొలుపదుండును. చక్కనియమృతో, “ ధేనుర్ నైలుషేపసు ” పై ముచ్చటగ నచ్చత్తింపఁబడినది.

చందాదారులకు రు 1-0-0. ఇతరులకు రు 1-8-0 లు పోస్తేజీకాక.

గృంథకర్త హూణాంధ్రభాషాపాఠంగతులకు

మ॥ రా॥ రా॥ తాపీ ధర్మారావుగారు, బి. ఎ.

D V. KRISTNA ROW,

Secretary, Vegujukka Series,

Berhampore, Ganjam Dt.

అయ్యో!

శ్రీరస్తు.

తమ యుష్కాలమును ప్రథమమరీచింజూచితి. ఆంధ్రభాషయనెడు కలవాణి యింకఁ దమనలనఁ గలవాణియే కాఁగలదని తలఁచెను. ఐనఁ దమ పూనికింజూడ, నంగలకలవాణియౌ నేమోయని శంకించెను. అటు గానీకుండని వేడుచున్నాడ. వేమేల? ఇప్పటి తమ యుష్కాలము ప్రస్థుమరీచియగు టనో వట్టిబంగరునగవలెం గన్నట్టుచున్నది. ఆయాగ్రంథములలోని పద్యముల గద్యములం గొన్నింటి నే నుదహరించినకొరత్యాంధ్రభాషమని చెప్పనొప్పియుండును. ఇంకనైన నప్పగిదనగుటఁ దగియుండునని తలఁచుచున్నాను. ఇప్పటి కీ యుష్కాలము కాలోచితముగా నుండుటంజేసి వాసింగముచున్నదనియె యెన్నుచున్నాను. తమ యుద్దేశములెల్లఁ దద్దయు మంచివగుటచేత భగవదనుగ్రహంబున సార్థకములగునని భావించుచున్నాను. భాషాపాఠశాలపాఠమున లోకోపకార ముంబావింపఁ దలంపుఁగొని కృతకృత్యులగుచుండు తమకు స్వత్ర జయము గలుగవలయునని భగవంతుం బార్థిండుచున్నాను. చిత్తగింపుడు.

రాజమహేంద్రవరం, }
ది ౫ - ౮ - ౧౨. }

ఇట్లు విన్నవించు తమవిధేయుఁడు,
కొక్కొండ వెంకటరత్నశర్మ.

గ్రంథవిమర్శన.

ఉష్కాలము—పేరునుబట్టియే ప్రారంభమని చదువరులూహించి యుందురు. దేనికి ప్రారంభమో అదిమాత్రమూహించి తెలిసికొనదగినదికాదు. ఇపుడు, విజ్ఞానచంద్రిక, ఆంధ్రభాషాభివర్ధని మొదలగు సంఘములు బైలుదేరి నూతనగ్రంథప్రాచుర్యము చేయుచున్నట్లులనే, గంజాంజిల్లా బరంపురమునందు “వేగుజుక్క” గ్రంథమాల యను నామమున నొక సంఘమును స్థాపించినటుల లోగడ నొకమారు మాపత్రికయందుఁ బ్రచురింపబడిన విపులముగు ప్రకటనను బట్టి తెలిసికొని యుందురు.

ఈ సభను నకు, న్యాయపతి రామానుజస్వామి, బి. ఎ., బి. థిల్. గా రక్షింతులు. డి. వి. కృష్ణారావుగారు కార్యదర్శులు. తాపీ ధర్మారావు బి. ఎ. గారు సంపాదకులు. వీరి ప్రథమగ్రంథమే విమర్శనావిషయమును “ఉపకాలము”

ఇందు కలభాషణీస్వీయచరిత్రమనుపేర ఆంగ్రభాషయొక్క యుక్ష్మిస్థిస్థిశులు బాగుగ నెఱవెరికించున నెట్టెట్టిపూర్వులు కలిగినదియు నెట్లభిప్రాయపొందినదియు నేయేపద్ధతుల యాచరములనందినదియు నేయేకపు లేయేగ్రంథముల రచించినదియు భాషాంతరీకరించినదియుఁ గొంతవరకుఁ గవిత్వస్వాశ్రయ విమర్శనయు మున్నగువానితోఁ బ్రస్తుతకాలమువరకు వ్రాయబడియున్నది. ఈ గ్రంథమును జదువుటకే యెంతయో యోర్పుగావలసియుండఁ గ్రంథకర్త లెంత శ్రమదీసికొనినో వ్రాయవలసిగాదు. బహుగ్రంథాలలోకనమువలనగాని యీ గ్రంథమును పూసగుచ్చినటుల ప్రాగ్రంథమునుండి యింతవరకు వ్రాయవలసిగావని మాతలంపు. నెల రూపాయున్నది. పోస్టేజీ వేరుగ భరించవలయును. ఆంధ్రభాషాభిమానులెల్లరు తిప్పక చదువడిగినది. పుస్తకమును సాంతముగ జనువుటలో నాలస్యపుగుటచే గ్రంథము మాకార్యస్థానముచేగిన చాలాకాలము నకు విమర్శనావ్రాయుట తటస్థించినది.

దేశాభిమాని.

అయ్యా!

మీరు ముద్రింపించిన యుపకాల మను పాత్రముం జదివితీ. ఇంగ్లీషు నుండి భాషాంతరీకరణము కాబట్టి యంతస్పృహ్యముగాలేదు. మీకీయభిప్రాయమేమి యుపయోగము? అయినను, “మీ వేరుఁజుక్క కీ యుపకాలము సముద్యోతనరజౌచున్నది. పృథానవనవోన్మేఘమింకఁ గాఁగలదు.” అని మా త్రిము వ్రాయుచున్నాఁడు.

కాకినాడ,
డి 9 - 9 - 1912. }

ఇట్లు
శృంగారవి సర్వారాయుఁడు.

J. RAMAYYA PANTULU,
B. A. B. L.
Presidency Magistrate.

Ananda Bang.
Vepary
Madras, 1-10-12.

అయ్యా !

తామాదగపూర్వకముగానంపిన “ ఉపకాలము ” అను గ్రంథము కొ
తవరకు జదివినాడను. మిక్కిలి చక్కగానున్నది. భాష మొత్తముమీద
సలక్షణము. శైలి మనోహరము. కల్పనావిశేషమపూర్వము. అచ్చటచ్చటఁ
గొన్నియంశములు భాషాదరిత్రమున కిందుక భిన్నముగానున్నవని నాయభి
ప్రాయము. రెండవకూర్పులో సవరణచేయవచ్చును. గ్రంథముఖముననున్న
చంపకమాలిక మిక్కిలి ప్రశంసనీయము. “ వన్నెలకనకంబు మాతెలుగు నీరస
వశానబుచేయకుండ ” యను పాదమును జదివినపుడు భాషాసేవకుల కెవ్వరి
కయిననుగంటుదడిపట్టక యుండదనియెంచెద. ఇట్టిగ్రంథము లింక ననేకములు
గలిగింది ధర్మారావుగారు భాషకు మేలొనరింపఁగలరు. గాంధికభాషను
నాశనముచేయాలెనని కొందఱు కంఠము కట్టుకొన్నారు. వారి దురుద్యమము
సాగకుండఁ జేయుభారము భాషాసేవకులమీదనున్నది. మీసమాజమిందునకుఁ
బూనుకొనుట కడుఁబ్రయత్నంపనీయము.

ఇట్లు భవద్విశేషముఁడు,
జయంతి రామయ్య పంతులు.
కార్యనిర్వాహక సభాధ్యక్షుఁడు,
ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు. చెన్నపురి.

మ॥రా॥రా॥ తాపీ ధర్మారావునాయుడుగారికి బి. ఏ.

బరంపురం.

ప్రియమిత్రమా !

శ్రీ “ వేగుచుక్క ” గ్రంథరత్నమాయందు తమచేఁ గూర్చబడిన వింత

పతకమగు “ఉషాకాలము”ను పాత్రమునుజదివి, మిగులయానందమందితిని. నన్నయకుఁ బూర్వమునగల యాంధ్రభాషయొక్కస్థితి యింకను దురవగాహ్యముగా నుండుటచేఁగాఁబోలు, దానినివిడిచి ఆయనకాలమునుండి నేటివరకాభాషపొందిన వివిధమార్పులను పూసగుచ్చినట్లు ఇంపుగా జెలిపియున్నారు. నైలి మనోహరముగానున్నది. మధ్యమధ్య సందర్భానుసారముగా, “ఎంతకొంతి దమైన వస్తువునుదీసికొనిన దానికిపైతము నల్లనినీడఁబడి మేయున్నదిగదా. సుఖమునకు దుఃఖమును, దుఃఖమునకు సుఖమును వెన్నంటియేయుండును. అనూయాపరులగు మానవులచే నిందింపబడని మహామహులెవరైన నుందురా” యను మొదలుగాగల ప్రాప్తపంచకన్యాయములనెన్నియో విశదీకరించియున్నారు. అయినను, ఇప్పటిస్థితిగతులను మననునట్లెట్టుకొని 121 పుటయందు “యిప్పటి వారలు పాతకాలలో జనివిన యనంతరము దేశాటనమునకని యెంతయోధనమును వెచ్చఁజెట్టుచున్నారు” అను వాక్యమును మునుపటికాలపు శ్రీనాథుని నోటనుంచుట పొరబాటని తోచెడిని. మఱియు 158 పుటయందలి “యా దేశంబెల్లఁ దనయాధీనంబుఁ జేసికొని యట కృష్ణరాయధ్వజమునెత్తించితమి” యను వాక్యభాగముకింత సచరణగావలసినట్లు గనుపడును. పరికించిమాడగా పూర్వము దయగలరాజుల పోషకత్వమునను, మతాభిమానమునను, పెక్కు యుద్ధాంధములు రచియింపబడి భాష కడువృద్ధినొందుచుండినట్లును, తరువాత క్రమముగా పోషకత్వలోపముననేగాక, కేవల శృంగారగ్రంథరచన ప్రారంభించిననాటనుండియు, శృంగారచేష్టల గాలములుచ్చిన రసికులదశనుబోలి త్వరత్వరగఁ జీఁజింపసాగినట్లును గానిసిందును. సత్యశరీరధారిణియను జీవము భంగి, సద్గ్రంథోపాధిచేతనే భావయు బొన్నత్యమునందుగదా. ప్రిస్తుతకాలమున మరల వీరికాపురము, పోలవరము, మునగాల, మున్నగు యూరుల పృథువుల మన్ననలనందుచు, దేశమున నావరించియున్న నీతి, మత, సంఘ, పరిశ్రామికాది సంస్కరణోద్యమములచే నుదయించుచున్న భక్త్యావేశమున నూతనముగ సద్గ్రంథములు వెలువడి భాషాభివృద్ధినిమాత్రమేగాక, దేశాభివృద్ధినిపైతము

నొడగూర్చునని నమ్మకముకలుగుచున్నది. సమస్తసంస్కరణములతోఁబాటు భాషాసంస్కరణమును, కొందరు బూనినారు. వారినిగూరించి దురభిప్రాయములను కలిగియుండక, వారిసదుద్దేశములను గ్రహించి, వారికి మిగిరింధమాల సాయపడునుగాక. మీ రాబోవు ద్వితీయమరీచి ఎట్లుండునోగాని ఈ “ఉపకాలమొ” క నవలగా గానబడినను, తక్కిన నవలల వలె కేవల కాలక్షేపమునకై జరుప వలనుపడదు. భాషాభిమానము మెండుగానుండవలయును. వీలైనచో రెండవకూర్పున “కవి, కాలము, గ్రంథములు, పోషకులు, స్థానము” అను షీర్షికలక్రింద నొకవివరణపట్టిని మిగిరింధమున కనుబంధముగ బ్రయోగించినచో నెంతయో ప్రయోజనకారికాగలదని నానమ్మిక.

ఒరంపురం,
ది 2 - 11 - 1912. }

ఇట్లు భవన్మిత్రుడు,
వెలిదండ శ్రీనివాసరావు.
ప్రొద్దనీనమ జము కార్యదర్శి.

పీయధర్మరాయ !

నా యెడ గౌరవముంచి నిండదయతో మీరంకిన “కేగలక్క” గ్రంథమాలా ప్రథమమరీచి-ఉపకాలమును గ్రంథము నాకంది యమందానందము నొందితి. ఆంధ్రభాషాభివృద్ధి తుయపునరుద్ధారణ విషయములందెలుపు గ్రంథములలో మీ ప్రాత్తము త్రమ మైనదిని యెలుగై త్రిచాటంగలను. ఆంధ్రవాఙ్మయోదంతమంతయు పాఠకులకును శ్రోతలకును ఆనంతయయిన నేనగింతగాని కనుకుగాని పట్టనీయక వింతవింతలగు కథలతో మేల్బంతియగు నొకయంతినెప్పు నటుల నొనర్చిన మీ స్వంతకల్పనలకు నెంతయు సంతసించితి.

గ్రంథములో మీరు తొక్కినత్రోవ యపూర్వమయినదని నిస్సంశయముగ జెప్పవలెను. ప్రారంభము మొదలు చివరవరకును ప్రస్తుత భాషాసంస్కరణకర్తల కేహ్యముగ గన్నడునంధు లతిపట్టరలతోఁ బాటింపబడియు

న్నవి. శైలి అత్యంతమధురము. రచనాచమత్కారము చెప్పనలవిగాదు. ఒక ప్రకరణముచదివి యంతటితో నిపుడు ముగింతమనుటకు బుద్ధిపట్టదు. గ్రంథ మంతయు సారెసారెకుఁ జదువ నుత్సాహముపుట్టుచుండును.

మికలభాషిణి సకలమనోభిలాషిణి. ఆమెకును భారతికిని జరిగిన సంభాషణములు నీతివిజ్ఞానప్రదాయకములు. తిక్కనాగ్య పోతనమంతుని వర్ణనలు కీర్తిత్యములు. మీచంపకమాలికలోని పలుకులు ముద్దుపలుకులు సమ యోచితంబుగఁ గథామధ్యంబున నాయాకవివరులం చెచ్చిపెట్టి కలభాషిణి వారిని దర్శించినటులఁజేయుట, వారివారిసామర్థ్యముల నుత్తేక్ష లేకుండ సాధ్య మైనంతవఱకు వర్ణించుట తననాదరించుచుహాస్యంబు భావమయినపుడు కలభాషిణి చెందు వికలభాషంబును అట్టిమహనీయులసంపర్కనంబున, నొందినయానందంబు ను, వివిధస్థలంబుల వేర్వేరువిధంబుల వివరించుట కలభాషిణి తనమాధ్యస్థభా వంబుచే నచ్చటచ్చట పలికినవాక్యములను భారతియొచ్చు ప్రతిత్తుత్యములు వ్రాయునో నేతద్విషయమయి లోకానుభవసిద్ధమగు మీస్వాభిప్రాయంబులు తెలుపుట, ఇవియన్నియు మీకేతగును. వేమేల, గ్రంథమంతయు రసభూ యిష్టంబయి మిగుల శ్రేష్టంబయి సర్వకళాశాలాపరీక్షలకై చను వువారికి పఠనీయంబయి కలసిల్లుచున్నదని నక్కాణించుటకన్న వేరేమి యున్నది.

కలభాషిణిని మీనూతనగ్రంథమాలాధారణచే రమ్యభూషిణిగఁ గావించు పనుకట్టిన మీసగుప్తమంబు సదా నుసాధ్యంబగునటులఁజేసి మీకు చిరాయు వొసంగి క్షీంచవలెనని జగదీశ్వరుని ప్రార్థించుచున్నాడు.

Berhampore, | VUTAKURI VENKATAGOPALARAO,
3-11-12. | Retired Tahasildar
and
Ex. President of
Andhrabhashabhi Verdhani Samajam.

అయ్యా !

ఉపాధ్యక్షులము విషయమై నాయభిప్రాయమును గోరుచున్నాను. నే నొక గొప్పపండితుడనుగాను. నాకు దెలిసినంతవరకు రసనంతముగానున్నది. ఇంతకంటే రసనంతముగాఁజేయుటకు విక్కిలి యవకాశమున్నది. సుగంధ, పుత్తులు, తనయులు, బిడ్డలు, కన్యకలు, తమాజులు, మొదలగు పదులు లెన్నియోయుండ, బుడుతలారా అను పదము, పందలకొలది పర్యాయము లుపయోగింపఁబడినది. ఆయాకవులకవిత్వములలోని యుచ్ఛ్వాసములను అంతగాఁ బ్రకటించినట్టుకనఁబడును. నానాగ్రసములను ప్రకటించి హృదయరంజక మొనర్చి నీతిని ధర్మమును మనులనెలకొల్పుటయే మహాత్మ్యస్థమైన యాశ యముగాగల కవులసేకులు మనయాంధ్రులకుండులమున జనియించినారు. ఒక్కొక్కరి చరిత్రయే యొకనవలుగా వ్రాయఁదగియున్నది. మునుముందు మీరు వ్రాయుబోవు పుస్తకములకు నా యీమాటలు సహాయకారియగునుగాక. నా మనస్సు కార్యాంతరమున మగ్నిమైయుండుటయైన నింతకంటే వ్రాయసమర్థుఁడనుకాను. తుమింపఁగోరుచున్నాను.

విగ్రహముఁడు,

పితాపురం,
ది 7-10-1912. }

ఆ|| సోమనాథరావు.

విజయేంద్రవిజయాదియుద్ధాంధకర్త.

To

M.R.Ry. T. DHARMARAO NAIDUGARU, B. A.
Berhampoor.

మిత్రీరత్నమా !

తే. గీ. తొలుతవేగుఁజుక్క వొడమి నలుగడలను

దీప్తిగాంచ నుపాధ్యక్షుల తేజమునను

మెల్లగాఁగలభాషిణి మేల్కొని తన

స్వీయచరితంబు బ్రకటించె వేడుకలర.

తే. గీ. మాత యెట్టిదో యట్టిచే మాతృదేశ
మట్టిదియనుమ మాతృవాగని తదీయ
స్వీయచరితంబు వ్రాసిన ధీయుతుండ
ధన్యురాయుండ ! నీకీర్తి నిగ్మలీనము.

2

తే. గీ. తనపంగనిపెంచి పోషించు తల్లిచుంతో
యంతయేగద తల్లిబాసని చరితము
వ్రాసినాడవు పుణ్యంబుఁ జేసినావు
తల్లియుమును దీర్పుట ధర్మమగుట.

3

తే. గీ. ఆంధ్రభాషాచరిత్ర, మహాగ్ధనంబు
తాంకకృతి తేజయకర్ణ ధారుడవగు
దీవు కవికృతిగత్నము లిందునెన్ని
యేని స్వాభిమానంబునఁ గానదగును.

4

భవదీయమిశ్రిండు,

బరంపురము, }
15-11-12.

శం. జగన్నాయకుఁడు.

ఎస్. ఎస్. స్కూలు తెలుఁగుపండితుఁడు.

ఇచ్చాపురము.

విరోధకృన్నామ సం॥ శ్రావణమాసము.

గృంథ స్వీకారము.

ఉషాకాలము.

ఇది తాపీ ధర్మారావుగారిచే రచియింపఁబడి బరంపురమునందలి “వేగుఁ
జాక్క” గ్రంథమాల యందు మొదటిపాత్రముగఁ బ్రకటింపఁబడినది. ఇం
దలివిషయ మాంధ్రభాష కలభాషిణియను గ్రామముతోఁ దనచరిత్రమును చలి

యజ్ఞేసికొనుట. తెలి బాగుగానున్నది. కలభాషిణి సత్తమానకవులలో బేర్కొనదగినవారిఁ గొండును బేర్కొనకుండుటకుఁ గాగణమేమో తెలియదు. ముందుకూర్పులో నీలాపమును సూరించుకొనుగాక !

శ్రీ వెంకటరామకృష్ణకవులు.

శతాధానులు, ఐర్బారుకవులు.

పితాపురము,

ఆంధ్రసతిక.

కృతివిమర్శనము.

1000000000

మః॥రా॥రా॥ తాపే ధర్మారావునాయుఁడు బి. ఏ. గారిచే గనియింపఁ బడి కలభాషిణి యను నొక కాంతామణి స్వీయచరిత్రగ “వేదసూక్ష్మ” గ్రంథ ముండలివారిచేఁ బ్రకటింపఁబడి విమర్శనార్థము మా కార్యస్థానమున కనుపబడిన యుండుకాలమును నిలబానితంసముంగని యానందించితిమి. వార్షికవిషయముల నిట్టి మనోహరనవలూపముగ రచించి, చిగుప్తవారి మనఁబాలును సంతోషంబుగ నోలలాడింపఁజాలిన వాగ్దేవితీర్థికలవారు మన ధర్మారావుగారు తప్ప వేరొక్కఁడు నేటికి మన యాంధ్రప్రదేశ్మంబున మాకుఁ గన్పట్టకున్నారు. ఇట్టి గ్రంథగచనచే నాంధ్రకవిత్వాసతికి నొకనూతనాలంకారమును సమర్పణము చేయుటయే కాక, యాంధ్రదేశంబున కమూల్యమును నాయకమణి నొకదానిని సమర్పించిని నొక్కినక్కాచింపనగును. గ్రంథమునంగల మాధుర్యసముద్రగ్రోలి కోరి మా మనఁబాలు తనివితీరకుండుటచే రావుగారి నామంబును బంగరుటక్కరంబులతో వాగ్దేవితీర్థిని యెంతయుంగోరుచుండును.

క॥ “చెప్పఁడుఁ గవితరసముల్ చిప్పిలనప్పప్ప బలి బలీ యన లేదా యెప్పుడుచెప్పకయుండుట యెప్పుడుమీ.....”

అను నంశమును మరంబురసుంచుకొనియే పీఠీగ్రంథము నింతమనోహరముగా రచించియున్నాఁగని మే మెప్పుడున్నాఁగము. రచనయందింత మాధుర్య

మొలికించుచున్నను, రావుగారేలకో యభిప్రాయభేదములకు మాగ్గంబులం గొన్నింటి నవలంబించియున్నారు. వానిలోఁ గొన్నింటి నీక్రిందఁ బొందు పఱచి, వారియాశయమెట్లో వివరగోరుచున్నాము. ...

బొంబాయి, }
18 సెప్టెంబరు 12. }

ఇట్లు
మండపాక పార్వతీశ్వరశాస్త్రి,
పంచమగార్జి గ్రంథమండలి (సంపాదకుఁడు.)

ఆర్యా !

బ్రహ్మపురమున స్థాపింపఁబడిన “వేదజుక్త” కార్యస్థానమునఁ బ్రథమము రీచిగఁ బ్రకటింపఁబడిన “ఉపనిషత్సూత్రము” నామూలాగ్రముగఁ జూచితిని. ఇయ్యది సమయానుసారంబుగను బాత్రోచితముగను జేయఁబడిన పరిశ్రమ నర్హతలకుఁ బట్టినట్లై సుస్మృతాంధ్రభాషాధురంధరులచేత నెకాక హాణభాషా విశాగదులగు నాంధ్రులచేఁగూడ మెప్పుపొందుచున్న మృగుమధుశైలికలుని చెప్పఁబడిన చక్కనినచనగ్రంథము. ఇందు బాత్రప్రవేశగోపనము లతిమనోహరముగఁ జాలనఱకు బాటింపఁబడినవి. గ్రామ్యపదప్రయోగంబులు గాన్నిం పవు. ఆస్వయక్రమణిక కేవల పామరజనులకు సుబోధకము కాకపోయినను విద్యవృద్ధుల కత్యంతప్రీతినిసంగకమానదు. సంపర్భానుసారంబుగ నుద్గడింపఁ బడిన పుస్తకవిరాజుల చారిత్రంబు లతిమనోహరములు సమంజసములునై యున్నవి. వాసింగన్న పూర్వకవులలోఁ గొండటిచారిత్రంబు లఱుండునెచ్చి తుడుకు వారినామములైన నిందు వెల్లడింపమి లోపమును గ్రంథకర్త గారిం కొక కూర్పున సవరించుకొందురుగాక. ఇట్లు, విద్యవృద్ధియైలు.

కాకినాడ, }
20.11.12. }

కోగంటి లక్ష్మీశ్వరసింహాచార్యులు.
శ్రీ సముద్రాల వేంకట అప్పలాచార్యులు.

శ్రీ సకస్వతి.

సంపుటము ౧౪]

ఉపాఖ్యానము.

[సంచిక 8, 8.

ఈ పేరుచేసిన నొకనవల బరంపురమున నెలకొలుపబడిన “వేగుజుక్క” గ్రంథమాలయొక్క ప్రథమమరీచి, మాకాచార్యస్థానమునకుఁ జేరినది. దీనిసంపాదకుడగు తానీ ధర్మగొప్పనాయుడు బి. ఏ. గారు గద్యపద్యములుగూడఁ జక్కగ వ్రాయు నేర్చిన వారితోఁ దింపబడినదికి కంఠముల గా సమర్థులగుటచే నచంపకమాలయె చెప్పదున్నది. క్రొత్తగాబయలుదేరిన నవలనవళకములో నిదియు పెన్నెకెక్కడిగిన గ్రంథమే. కథాకల్పనసరసము. శైలి సులభము. వాణానలు మనోహరములు. ఇంటి కథ యాంధ్రభాషాస్వయంచరిత్ర. ఇందుఁ బ్రస్తాననశమునఁ బ్రస్తుతకాలపుఁ గవీశ్వరుల కొందఱినామములు వానివారి వైఖరియులు సూచింపబడుటయు సమంజసమే. మూల్యము రు 1-8-0 కావలసినవారికి. “వేగుజుక్క” గ్రంథమాలకు బరంపురం వ్రాసిన గ్రంథము దొరకును.

Ushahkalamu.

This is a novel publication in Telugu written by Mr. Tapi Dharmarow Naidu B. A. It is fiction, art and history all rolled into one and served to the Telugu public. It is a brief history of the Telugu language and literature written in the form of an autobiography, the teller being Telugu literature herself, personified and introduced to the reader as ‘Kalabashini’—the sweet speaker. Indeed ‘Ushahkalamu’ distant as it is, here and there, from real history, is cleverly written Text on Telugu Literature, without the dryness of the ordinary texts on the subject; for it is told in the form of a story. The style of the work is throughout chaste, terse and flowing.

* * * * *

25th Nov. 1912.

The Hindu.

రాబోవు గ్రంథములు.

చిత్రనాటకము—మహారాజ్యనిర్మూలనమునకు గౌరవముగ గొప్ప విప్లవమును దెల్పుచు గుండెలుర్పుల్లు మనజేయసమర్థమగునాటకము.

పదినిపదినియము—250 ఏండ్లక్రిందట వ్రాయబడిన అముద్రిత మహాప్రబంధము ముక్కు తిమ్మన కవిత్వమునలె ముద్దలొలుకుచుండును.

మనోవిశాసనము—స్వభావోన్మీలనము (Development of Character) గలిగి మనోహరిమగు రాజపుత్రిస్థాన విషయిక నవల

విరాసాతము—సూతనకల్పనల విరాజిల్లు చక్కని నాటకము.

విజయము—ఇస్పానిషే కాలన్యన స్థను దెల్పు నాంధ్రకావ్య కాది విషయములుగల నవల.

అద్భుతోదయము—సూతనమార్గముననుసరించిహృదయరంజకంబుగ వ్రాయబడిన ప్రబంధము.

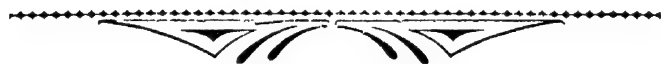
రాజభూషణము—పీరినప్రధానమై యంతియోశముతోడ కూర్చిన యదార్థవిషయముగల నవల.

దేవిరాజు వేంకటకృష్ణారావు,

సెక్రటరీ.

ప్రకటనలు.

మ॥రా॥రా॥ న్యాయపతి రామానుజన్వామి
పంతులుగారు బి. ఏ. బి. ఎల్.

అధ్యక్షుడు.

మ॥రా॥రా॥ తాపీ ధర్మారావు
గారు, బి. ఏ.

సంపాదకుడు.

“వేగుజుక్క” గ్రంథమాల.

బరంపురం, గంజాంజిల్లా.

ప్రకటనలనొసంగువారికొక చిన్నచిన్నపము.

1. మాగ్రంథమాలకు దివదీపమును గొస్తాచందాదారు
లసంఖ్యాకముగ వృద్ధియగుచున్నారు.

2. అన్నిపుస్తకములయందును శైలి సల్లలితమై, శయ్య
సరసమై, యంశము లతిరమణీయములై యుండుటచే సనేకులు
మాపుస్తకములను బ్రేమించి చదువుచుందురు. భాషాభివృద్ధికి
ముఖ్యాధారములై మాప్రచురములు తనరారుచున్నవి.

3. పెక్కండ్రు విభ్యాతిగాంచిన కవిచంద్రులు మాగ్రంథ
మాలకు వారిపౌత్తములు కానుకలుగా నొసంగుచున్నారు.

4. కావున ప్రకటనల నొసంగువారు వారిప్రకటనల మా
ప్రచురములలో బ్రచురింపించుకొనినచో మిక్కిలి లాభమును
బొందగలరు.

5. ప్రకటనలచేట్లు ప్రస్తుతము పత్రికలయొక్కయు నితర
గ్రంథమాలలయొక్కయు చేట్లకన్న మిక్కిలి తగ్గింపబడినందున
కారుచౌక గానున్నవి.

6. ప్రచురణములచేట్లు ముదలగువానింగూర్చి మాకు
వ్రాసిన తెలిసికొననగును.

దేవరాజు వేంకటకృష్ణారావు, కార్యదర్శి,

“వేగుజుక్క” గ్రంథమాల, బరంపురం.

M. R. Ry.
N. Ramanujaswamy
Pantulu Garu, B.A., B.L.,
President.

M. R. Ry.
T. Dharma Rao Garu, B. Á.
Editor.

“Vegujukka” Series.

BERHAMPORE (Ganjam Dt.)

Publishes Telugu Dramas, Novels (Historical, Social and Economical,) Prabhandhams, Biographies and unpublished works of ancient authors of note, all of which are of great use to the Telugu world.

Several authors of Solid worth are contributing their choice works to this Series.

Our motto is to publish books wherein are found:—

1. Descriptions of Nature.
2. Characterisation.
3. Development of Character.
4. Historical Beauties.
5. New Ideas.

This is the best opportunity for advertisers to advertise themselves since every day sees fresh additions to the list of our Members.

For particulars apply to:—

D. V. KRISHNA ROW,

Secretary.

BERHAMPORE,

M. R. Ry.
N. Ramanujaswamy Pantulu Garu, B.A., B.L. T. Dharmarow Garu, B.A
President.

M. R. Ry.

Editor.

“VEGUKKA” SERIES.

BERHAMPORE (*Ganjam Dt.*)

We undertake publication of (in English or Telugu) advertisements of any concern in our books consually or permanently at the following rates:—

(SIZE, CROWN OCTOVO.)

1. Front cover inner side	Rs. 6-0-0
2. Back cover inner side	6-0-0
3. Do. outer side	10-0-0
4. Any page at the end of the book	3-0-0
5. Some lines at the end of chapters	2-0-0
6. For one page permanently for all years to come in all the books.	25 0-0

The above are the fixed rates for advertisement in each book of which the publishers guarantee a very wide circulation. For spaces covering half a page and less, the cost will be 25% extra, computed at the above rates. For advertisements to be inserted in all the three books to be published in a year by the Company, a discount of 25% will be allowed from the cost thereof, computed at the aforesaid rates. Advertisements may be in English or Telugu. English advertisements will be translated into Telugu free of charge for advertisers.

N. B.—When books are sent by V. P. Posts for the advertisement charges, it must be noted that the cost of that particular book sent by V. P. Post also will be included.

For particulars apply to:—

Secretary,
“Vegujukka” Series.
BERHAMPORE.
Ganjam Dt.

ఆంధ్రభాషాభివృద్ధి ప్రచురములు.

దేశభ్యుదయమున కావశ్యకమగు విషయములందెల్ల బరిశ్రమజరుగుచున్న యిక్కాలమున భాషాభివృద్ధి కర్గస్థాన మిచ్చుట ప్రధానమైయున్నది. సంఘముయొక్క సర్వాస్థలయందును, దేశముయొక్క అన్ని భాగములయందును, విజ్ఞానము ప్రచురింపజేయుటకు భాషాసేవయే ముఖ్యసాధనము. సనాతనాధునికతీహాసములు, పృథ్వీకాస్త్రములు, అన్యదేశాదర్శనికగ్రంథములు, మహాపురుషులజీవితములు, గణితశాస్త్రములు, రాజనీతిశాస్త్రములు, ఆర్థికశాస్త్రములు, శృత్తులును, పరిశ్రమములు, వాణిజ్యమును నడుపు విధమును దెల్పుగ్రంథములు, నవలలు, లేనిలోపమును ఆంధ్రభాషాభివృద్ధిసంఘము నివారించు బ్రయత్నించుచున్నది.

ఈకంపెనీ మూలధనము రు 10,000.

భారతధర్మదర్శనము.

నిగ్రులదేశాను రాగమును బ్రబోధించుపద్యకావ్యము. సుప్రసిద్ధుండగు నొకయాగునికవివరునిచే వృగునుధురముగ గానముచేయబడిన 109 పద్యము లిందుగలవు. వెల రు 0-2-0 శాశ్వతచందాదారులకు రు 0-1 6 మాత్రమే.

ఈక్రిందిపద్యమునుబట్టి తెలియును, భాషములును, గ్రంథించనగును.
చ॥ మతములుసాచ్చినిల్లు, జన మాన్యచరిత్రుల పుట్టినిల్లు, న

ప్రతిమ దయాశమాదిగుః రత్నసమృద్ధికి రోహణాది, శా

శ్వతనిగపాయ మోక్షుల భానుగల్గికి నాలవాలమై

యశువిధాతి బొల్లు విల నంబర ! నీసరిధన్యులుందురే ?

మేనేజరు: — ఆంధ్రభాషాభివృద్ధిసంఘము. (లిమిటెడ్), మచిలీపట్న

పీష్వారాయణరావు వధ.

~~~~~

గ్రంథకర్త. వి. రామదాసుపంతులుగారు బి. ఎ. బి.యల్.

హాకొంట్లవకీలు. ద్వితీయచుద్రణము మాడుచిత్రపటములుగలవు.

వెల రు 0-2-0 చందాదారులకు రు 0-1-6.

మ హా రాష్ట్ర చ రి త్ర.

గ్రంథకర్త—చిల్లరిగె శ్రీనివాసరావు పంతులుగారు.

ఒకప్పుడు భగవంతుని కారణముగానుండి మహారాష్ట్ర సామ్రాజ్య సంపాదకులైన శివాజీ మహారాజు మున్నగు వీరు తమ చరిత్రము విశిష్టమైన యారాష్ట్రనిర్మాణముయొక్కయు, ప్రసర్తనముయొక్కయు, ఊహిత యొక్కయు కారణములు సహేతుకములుగఁ జర్చింపబడియున్నవి. శైలి సుబోధకమై ప్రస్తుతము మన దేశముచరిత్ర పాఠకాద్యులైనవారి కీ మహారాష్ట్ర చరిత్ర సప్రమాణమైనదిగ నున్నది. మహారాష్ట్రనిర్మాణకర్తల నియంత్రణములే గాక, శివాజీ, శంభాజీ, రామగానుస్వామి, అహల్యాబాయి, తారాబాయి, బాజీరావు, పీష్వారాయణరావు మొదలగువారి 22 చిత్రపటములతోడను, భగవద్గీత పుష్పపటముతోడను, అనేక కథావిశేషములతోడను, రాజనీతి విచారణలతోడను, శ్రీగ్రంథము విరాజిల్లుచున్నది. సామాన్యచదురులకు రంజకముగను, విమర్శకులకు కావలసినంత చరిత్రసామగ్రియు గొందుపరుపబడియున్నది. 500 పుటలు, ప్రశస్తమగు కాలికొబ్బెండు వెల రు 1.14.0, చందాదారులకు రు 1-4-0.

మేనేజరు: — అంధ్రభాషాభివర్ధనసంఘము. (లిమిటెడ్), మచిలీపట్నం.

రామ మోహన కాయలచారి త్రము.

గ్రంథకర్త:—కొంకంచి చక్రధరరావు పంతులుగారు.

నిమిత్త బ్రహ్మజ్ఞాన పరభాకరోదయంబుఁ గాఁగించి, అనాథలను యునతులను బట్టి బలవంతముగ గాల్చివేయు సత్యమును ధియంకరాచారంబునడంచి తనమాతృభూమియగు భారతవంశంబు నుద్ధరింప దత్పూర్వ మెన్నఁడు హిందువులెవ్వరును వెట్లుటకు సాహసించని ఖండాంతరమున కనేకమాసములు మహర్షిసముపై బయనమొనర్చి యచట మనకొఱ కనేక యుపన్యాసము లిచ్చి కార్యవిజయము గాంచునటకు బట్టుకొడునక తనదేశమాతకొఱకు పాటుపడుచుండెన మహాపురుషుని పూజ్యచారిత్రము. 200 పుటలగ్రంథము.

పటములతో నెల రు 0-12-0. చందాదారులకు రు 0-8-0.

ఆ రో గ్య శాస్త్రము

గ్రంథకర్త:—డాక్టరు, భో, పట్టాభినీతారామయ్యగారు,

బి. ఏ. యం. బి. సి. యస్.

ఈక్రిందిసూత్రములను గమనింపుడు !

- (1) ఆరోగ్యమును గాపాడుటకు వ్యాధిచికిత్సకన్న వ్యర్థ నివారణమే శ్రేష్ఠతరమును పరిమిసాధనము.
- (2) దేహము వ్యాధికు లోనగుటకు రెండులోపము లుండవలెను.
 - (i) దేహనాశ్చల్యము.
 - (ii) వ్యాధికారణములగు సూక్ష్మజీవులను, విషకరణదాగ్ధములను, స్వారోగ్యరక్షణ విధానమును, గృహారోగ్య నిర్మాణమును, జక్కగ గమనించిన దేహదాగ్ధ్యమును నెలుపుకొనగలము.
- (ii) సూక్ష్మజీవు లాహార వినియోగములగుండ దేహములోనికి బ్రవేశించి సాంక్రమిక వ్యాధుల నుత్పన్నమునయ్యెను.

ఆరోగ్యశాస్త్రమున నీయంశములన్నియు చర్చింపఁబడినవి.

మే సేజరు:—ఆంగ్రభాషాభివర్ధనసంఘము. (లిమిటెడ్), మచిలీపట్నం.

స్వాతంత్ర్యదర్శనము

గ్రంథకర్త.

దుగ్గిరాల, రామమూర్తిపంతులుగారు బి. ఏ. ఎల్. టి.

జాన్ స్టూ ఆర్టు మిల్లు అను ఆంగ్లేయపండితోత్తముని లిబర్రీ ఆను నున శిష్ట గ్రంథములయొక్క భాషాంతరీకరణము. మనోవాక్స్వాతంత్ర్యము, వ్యక్తిత్వాతంత్ర్యము, స్వాతంత్ర్యపరిమితి మొదలగు సాంఘికశాస్త్రసిద్ధాంతము లీగ్రంథమునందు చరిత్రోద్దేశములతోడ వివరింపబడినవి. పాశ్చాత్య వాక్యమునం గుత్కొమ్మగ్రంథముగ పరిగణింపబడుచున్న యీగ్రంథము నుబోధకముగ తెలియింపబడినది. కాలికోకరు 175 పుటలు. రు 0-12-0, చందాదారులకు రు 0-7-0.

ఆంగ్లేయరాజ్యాంగనిర్మాణచరిత్ర

గ్రంథకర్త.

మద్రాసు గవర్నమెంటు తెలుగుట్రాన్సులేటరుగారిగు

గోపూటి కనకరాజు పంతులుగారు, బి. ఎ. బి. ఎల్.

ఇంగ్లాండుచేయుల రాజ్యపరిపాలన, నాగరికతయు, విపులముగ నిందు నిర్ణయింపబడియున్నది. పాశ్చాత్యనైత్యము, విదేశరాజుల పరిపాలనము, సాంఘికతత్వనిర్ణయ మహాశాసనము, నిరంకుశ ప్రభుత్వమునకు పార్లమెంటు నకు పోరాటము, ప్రజాప్రభుత్వము, అమెరికాయుద్ధము, శిల్పకళల వాఙ్మయము, పార్లమెంటు సంస్కారము, క్రిస్టియాయుహోరజ్ఞి, కాలనీలు, హిందూ దేశము స్వరాజ్యము మొదలగు కీషయములు గలిగి నుబోధకమై యున్నది. తెలి మృదుమధురముగను, గల్గవలు మిగుల రసంతయుగను, కథానుక్రమణిక వ్యాప్యముగను నుండి చరిత్రోక్తము కావ్యములకంటె సుత్కృష్టముగ చేయబడినది. ఇందు 6 చిత్రపటములు 2 దేశపటములును గలవు. 300 పుటలు, ప్రశస్తమగు కాలికోకైండు వెల రు 1-4-0, చందాదారులకు వెల రు 0-12-0.

మేనేజరు;—అంధ్రభాషాభివృద్ధిసంఘము. (లిమిటెడ్), మచిలీపట్నం.

అ శో క చ రి త్ర

ఇందు తాదగ్రహశ్రవణభావమున హిందూదేశాన్నత్యమును, ఆశోకుని రాజ్యవైభవమును, తాదగ్రహశ్రవణభావమును మిగుల గమనీయముగ నీగ్రంథమునందు సర్వవివరించినది. అనేకశాసనములును అక్కడక్కడ చక్కని పద్యములును, 8 చిత్రపటములును, 1 అశోకుని రాజ్యమునుబొందు హిందూదేశపెద్దపటమును గలవు. ప్రతిస్త్రమున క్యాలోగ్రాఫికుల చేయబడినది. 330 పుటలు ఈ 1-4-0 చందాదారులకు ఈ 0-13-0.

పునర్ముద్రణమందున్న గ్రంథములు

ఆగ్భరచరిత్ర. వివేకానందస్వామి జీవితము. సిక్కుల చరిత్ర. విద్యాసాగరుని చరిత్ర. రామమోహనరామల చరిత్ర.

ముద్రణమందున్న గ్రంథములు

జ్యోతిషశాస్త్రము. విద్యాగ్రంథాలవారి చరిత్ర. ఆంగ్లరాజ్యగ్రంథము.

ముద్రింపబడవలసిన గ్రంథములు

ఆంగ్లచరిత్ర, అమెరికాచరిత్ర, జపాన్ చరిత్ర, మహాప్రభుచరిత్ర 2-వ భాగము, బొరంగజీవా చరిత్ర మొదలగునవి.

N. B. మా శాశ్వతచందాదారులకు 100 పుటలు పోస్టేజిగాక ఈ 0-4-0 లు చొప్పున నిచ్చుచుండుము. ఈ 0-4-0 ప్రతివేళకట్నము చెల్లించవలయును. దగ్గరాస్త్రాలు చేయువారు విషముగ విలీనము వాయించవలయును. చందాదారులను చేర్చు యేజంట్లకు మంచికమిషన్ యియ్యబడును.

మేనేజరు :—ఆంగ్లభాషాసాధనగ్రంథము. (లిమిటెడ్) మచిలీపట్నం.

ప్రభావతి (నవల)

గ్రంథకర్త:—గాదె జగన్నాథస్వామిగారు.

ఈనవల జగద్విఖ్యాతయశుడగు శివాజీమహారాజును గురించి వ్రాయబడినది. కథాచిమత్కార మద్భుతము. భాష మృదుమధురము. ఈనవల నాంధ్రమహారాజులనేకవిధముల గొనియాడియున్నారు. కాలిఫోర్నియాలోని చెయబడినది. చందాదారులకు 0-12-0 ఇతరులకు రు 1-4-0.

పశుశాస్త్రము

గ్రంథకర్త:—ఘోషమశ్య రాజగోపాలరాజుగారు, బి. ఎ.

ఇది కృష్ణజిల్లా వ్యవసాయసంఘముయొక్క పుస్తకభాండాగారములోని పశువులకు సంబంధించి యనేకగ్రంథములనుండియు ఏలూరులో జరుపబడిన పశువ్యవసాయ ప్రదర్శనములకు వచ్చిన యనేకజాతుల పశువులవిషయమై స్వయముగా పరిశోధించి గుర్తించిన విషయవిమర్శనములనుండియు నితరవిధములయిన యనుభవములనుండియు నీగ్రంథము వ్రాయబడుటచే నది యాంధ్రదేశీయుల కత్యంతోపయుక్తముగా నుండకమానదు. ఇందు పశువులరోగముల కొరతములును, పశువృద్ధికి గావలసిన ప్రధానవిషయములను విపులముగా వ్రాయబడినవి. చందాదారులకు 0—5—0 ఇతరులకు 0—10—0

చీనాదేశపుచరిత్ర.

గ్రంథకర్త:—బేతపూడి లక్ష్మీకాంతరావుగారు.

ఇందు చీనాదేశముయొక్క పరిపాలన వారినాగరికత విపులముగా నర్థింపబడియున్నది. ప్రస్తుతము చీనాదేశములో జరుగుచున్న యల్లకల్లోలము విపులముగా వ్రాయబడినది. ఇందు దేశభక్తాగ్రేసరుడగు సన్ యల్ ఫేన్ మొదలగు దేశాభిమానుల చిత్రపటములు గలవు చందాదారులకు రు 0-13-0 యితరులకు రు 1-4-0.

మేనేజరు,

ఆంధ్రప్రభాషాభివర్ధన సంఘము (లిమిటెడ్,))

మచిలీపట్నం

విదళితాధికారి

(సుమారు 200 పేజీలుగల చిన్న చక్కని నవల.)

ఇందు ఒక రాజకుమారుడు తన తల్లిదండ్రుల లోపముచే నెటులనధికారి హీనుడయ్యెనో, తన శత్రువుచే బేరితులైనవారి కపటోపదేశంబులకుఁ జెవియొగ్గి మోసపోయి, ఒక గొప్ప ఎడారింబడి ఎట్లుకటకటంబడెనో అప్పుడు దయామయుడగు పుమాత్ముడు తుపానురూపమున నడ్డుపడి యాతనిని రక్షించెనో ముందుగ బుద్ధిగరుడ నరుదంచిన కొన్నిదైవకంబులను దృఢీకరించినవారి దురస్థతెట్లుండునో సాధారణముగ దుష్టులగువారు అచటకాలంబున ననవాయలయు ఉన్నుని ఆశాభంగము నెట్లు కలుగజేయుదురో లోకంబున మేధానిగానులమని గర్వించి యుండువారు ఎట్టిగురాళపాలుగుదురో మేలుకలుగజేయుటలో మంచికిని, చెడ్డను నెంతహస్తముకాంతరమో సత్త్వనర్తనలో నెంతమహోర్భుత శక్తికలదో అవియన్నియుఁ జక్కఁగ మనమున కంటునటుల వ్యక్తీకరింపఁబడియున్నవి.

గ్రంథములయువారు సం॥ 1913 జనవరి 15 వ తేదీలోపల రెండవకాల పోస్టేజీ స్టాంపులను మాకుఁ బంపి తమపేరులను రిజిస్ట్రీ చేయించుకొనినయెడల మతీ (0.8.0) ఎనిమిదిఅణాలకుఁ బడయఁగలరు. ఇతరులకు పన్నెండుఅణాలకు (0.12.0) అప్పుడగును. పోస్టేజీ కొనువారే భరింపవలయును.

దేశీరాజు కష్టమూర్తి.

మేనేజరు.

వెలస్వల్పము.

ఫలమధికము.

కే. జే. రావు అండు కంపెనీవారి సువాసనద్రవ్యముల వ్రకటన.

సవసుధాంజనము లేక ఇంపీరియల్ బ్రామ్:—ఇదిరసాయన శా

స్త్రోమకాగముగ యాకంపెనీవారిచేత తయారుచేయఁబడి, అనేకులైన శ్లా
ఘంపఁబడినది. దీనిని ఉపయోగించిన చిత్తవ్యాధినుమాటఁ జెప్పనీయదు.
హృస్వపునోష్ణులను పంఝముతోఁ బాఁగఁగోలను. తలనోష్ణులనుమాటఁ దలచనీ
యదు. వాయువుపోట్లకు నజ్ఞాయుధము. తేలుబాధలను తక్షణము మాన్పు
ను. మతియుఁ బక్షవాదములు, కాళ్ళుపోట్లు, దెలుగులు మొదలగు నోష్ణులకు
మిక్కిలి ప్రసన్నిగించిన దివ్యౌషధము. ప్రత్యేకముంట నుండఁదగిన దగుటచే దీ
దసాదలు కొనుటకు పీలగునట్లు మానససుధాంజనము స్వల్పధాకే విక్రియించు
చున్నాము.

బాడ్డి 1 కి రు 0.5-0.

తామర తైలము:—ఆకుతామర, ఏనుగుతామర, నల్లతామర, మొదల

గు చర్మరోగములను మాతామరతైలము జాట్టుపట్టి ఆలకిచ్చి పారవేయును.
ఎట్టితామరయైనను మూడుపూటలలో అనామకి మై మొదలంటనశించునని సా
టి చెప్పగలము.

బాడ్డి 1 కి 0.6-0.

గులాబీనూనె. సువాసనతలనూనె

బాడ్డి 1 కి 0-12-0.

సుగంధిలాంబరీనూనె. ఆయుర్వేదశాస్త్రమున బట్టితియారు

చేయబడినది.

బాడ్డి 1 కి 0-12-0.

లవండుగు

బాడ్డి 1 కి 0-12-0.

గొమేదులు, సువాసన అగ్భరము పెద్దబాడ్డి 0-8-0 చిన్నబాడ్డి 0-5-0

సూక్ష్మములు:— నిర్మూ, గులాబీ, లవండుగు మొదలగు అనేకరకములకలవు.

బిళ్ళ 1 కి 0-1-6 లగాయతు 0-5-0 నగుకు ఖరీదుగలవు.

కే. జే. రావు అండ్ కో.,

సువాసనద్రవ్యములు చేయువారు,

బరంపురం, గంజాంజిల్లా.

వెలస్వల్పము !

గుణమధికము !

కలిగియుండి అనేకయోగ్యతలను బొందియుండు మాబోపథ
రత్నముల యొకపర్యాయము పరీక్షించుడు.

సు కే శ రం జ ని

సీసా గు 0-8-0 లు.

యిదిమిగిల సునాసనగల శలనానె. ఘవ ఘమలాడుదు ఘట్టనా
సనను నెడుజలుచుండును. వెలుక్కిలను నెట్లపరిచి వృదువుగా చిక్కగా పెం
చును. మెరుగుకు చిల్లదనమును హాయినిచ్చును.

మదనకామేశ్వర తేహ్యం

20 తులములు డబ్బి 1-0-0.

1 యిదిమిక్కిలి కీర్త్యుని, సంభోగశక్తిని, బలమును కలిగించు
ను. 2 సమస్తమేహములు, నిక్కాక, కుక్కునప్తమును భండించును. 3 రక్త
మును కుగ్గిసాచి స్పృహగొందించును. 4 పలుచని భాతులను గట్టిపరిచి స్పృహ
కు సయితము యోగ్యమును పురించును. 2 డబ్బులు చాలును.

ఘనసారచందిని

డబ్బి రు 1-4-0.

యిది ఎగుపు, తెలుపు, పసుపు మొదలగు అన్ని (శగ) గోగముల
న, మూత్రోపుమంటను, మురుకును తక్షణమే మాన్పును. 2 డబ్బులు చాలును.

పాలసుగంధితేహ్యం

20 తు|| డబ్బి రు 1-4-0 (4 డబ్బి రు 4-8-0)

యిది సవామేహము, మేహసోడలు, మచ్చలు, యితరచర్మరో
గములు, కాళ్ళు కీళ్ళనొప్పులు, దుబ్బ మొదలగువట్లను 4 డబ్బులతో నిర్మూ
లముచేసి బలముకలిగించును.

అయ్య ర్వేదిబోపధనమాజము:—

పొందూరు పోస్టు, గుంటూరుజిల్లా.

అనివ్రాయుము.

—మరుతియొక్క మరుపగూడ వరప్రసాదములు—

మారుతాంజనము

మానశరీరమునందేభాగమునం దేకారణముచేనయిన గల్లుయెట్టినో ప్పినైనను క్షణమాత్రములో నివారించునట్టి అద్భుతశక్తి, మిక్కిలి పరిమళము, ఘాటూ, ముద్దగునుగలలోకవిఖ్యాతమైన దివ్యృషధము, తలనొప్పి, నడుము నొప్పి, రొమ్మనొప్పి, మోకాళ్లనొప్పి, బెణుకులు, తేలుబాధ, వాయుపోటు, మున్నగు సర్వవిధములైన నొప్పులు ఈయాషధము వాడిన నిమిషకాలములో మాయమైపోవును. ప్రతియింటిను నుండెతగిన మందు. ఒకతూరి రాసిచూచిన గుణము తెలుసును. వెల బూడ్డి 1 కి రు 0-8-0 మాత్రం.

మారుతిలవణము:—అరుచి, అజీర్ణము, అగ్నిమాంద్యము, పులితేనె, పులు, శిశ్నవికారము, గుండెలలోమంట, కడుపుఉబ్బరము, విరేచనబద్ధము, కలరా మూలవ్యాధి, వాయుపుపోటు, మున్నగు ఘోరవ్యాధుల నివారించుటలో రామబాణమునంటి దివ్యృషధము. ఈ యాషధము వాడినదిమే దీని యద్భుతమహిమ తెలుసును. శిశుుకాలములోనే శరీరమందాగోగ్య మేర్పడును.

వెల బూడ్డి 1 కి రు 1-0-0 మాత్రం.

సుగంధకేసరి:—నిమిషమాత్రములో శ్లేష్మమైన పరిమళగంధముచేసి వారలానందించుట కనుకూలమౌనటుల తయారుచేయబడిన గంధరాజము. ఒకబూడ్డి సుగంధకేసరితో సుమారు 200 జనముచేరన సభకు చాలునంత దివ్యమైనగంధము తయారుచేయవచ్చును. గంధముచేయుటకు పన్నీరు లేక నీర్భృతపు మరేమియు నక్కరలేదు. ఎంతెవలనగల అత్తరు అగ్గోజ మైనూరుగంధం వాడిననూ యింతెనుసాసన వుండదు. ఉత్సవకాలములయందు దీనిఉపయోగ మత్యంతశక్యము. వెల బూడ్డి 1 కి రు 1-0-0 మాత్రం.

తబిబ్బుకోరువారికి క్యాటలాగు పంపెదము. ఏజెంటుకావలెను.

యస్. వాసుదేవరావు, }
హొగ్గపయిటరు.

మారుతి డిపో.
(ఆనంతపురం జిల్లా.)

కేసరియొక్క సత్కతయములు

లోధ

స్త్రీలకుదలగు ఋతుశూల (ముట్టుకట్టు) బహిష్టికాకుండుట, అకాలబహిష్టి, మెంబజాస్తిగాను, తక్కువగాను పోవుట, కనుమరొగము, సంతానహీనత, రక్తహీనత, మలబద్ధకము, శూతికావాతము, కీళ్లనొప్పులు, అనికాళ్ళు, అరిచేతులుమంట మొదలగు స్త్రీలమగ్రవ్యాధులను కుదుర్చుటకు ఇది సహాయము.
పెద్దబుడ్డిరు 3. చిన్నదిరు 1-10-0.

అమృత

రక్తశుద్ధిదావకము.

ఇది రక్తహీనత, మలబద్ధకము, ఆజీర్ణము, కీళ్లనొప్పులు, శుష్కించుచిపోవుట, సోమరితనము, మందబుద్ధి, మేహవ్రాణములు, నుక సంకిటములు, కండ్లుమంట, నిస్సత్తున, కడుపులోనుంట, మొదలగువ్యాధులను నివారించి శరీరమును కాంతిని ముఖమునకు తేజస్సును కలుగజేయును.

పెద్దబుడ్డిరు 3. చిన్నదిరు 1-10-0.

అర్క

జ్వరనివారిణి.

దీనివలన జ్వరము, వంతుజ్వరము, చలిజ్వరము, పురాణజ్వరము, అగ్నిగతజ్వరము, మొదలగు సమస్త జ్వరములు నివర్తయగుటయే గాక జ్వరబిళ్ళలు అత్యాశ్చర్యము కలుగునటుల నితీకాంచును. దీనివలన బుడ్డి 1 కిరు 1-0-0.

కేసరికుటీరం, ఆయుర్వేదబోషధశాల,

బందరుపేథి, మద్రాసు.

THE
Coromandel Life Assurance
Company, Limited,
BIMLIPATAM.

CAPITAL RS. 1,00,000.

SUBSCRIBED CAPITAL Rs. 46,950.

PAID UP CAPITAL Rs. 43,110.

BUSINESS

**Rs. 75,000 deposited with the Comptroller
General under the New Insurance
Company's Act.**

Life Insurance at cheap rates of premium Re. 1-8
per month, and marriage endowments at Re. 1 per month

Claims paid for 1910:—

@ Re. 6-8 per every rupee of premia paid in Insu-
rance scheme and Rs. 3-5 in the marriage scheme.

Cheapest, safest and most remunerative system!
Agents Required—Commissions Liberal.

Apply to—

The Managing Director,
THE COROMANDEL LIFE ASSURANCE
CO., LTD.,
BIMLIPATAM.

PICK UP

the most stubborn who would never laugh!
Sure, he would break his sides if only
he has access to

‘AHAMBHAVASWAMY.’

It is a Novelty in Telugu Literature from

The pen of a master of wit;

FULL OF

humour, sarcasm and rehtorie.

Procure a copy soon

as there is a craze for the book even while in press.

[Only a few copies are available

Cost Re, 0-2-0]

[Postage Extra.

APPLY TO :—

MR. D. V. KRISHNA RAO,

Secretary

VEGUJUKKA SERIES.

BERHAMPUR.

(Ganjam Dist.)

 Given free to the Permanent Members of
Vegujukka Series.

Miscellaneous.

Show Garden

PLANTS AND SEEDS.

GRAFTED Mango plants, 3 years old, different kinds from As. 8 to 12. Grafted, fruit trees, different sorts, such as Guavas, Pomegranates, Oranges Limes etc., from As. 8 to 12. English Vegetable Seeds, 20 packets in varieties, Rs. 3-8-0. English Flower Seeds, 20 packets in varieties Rs. 3-8-0. Indian Vegetable Seeds, 20 packets in varieties Rs. 2-8-0.

Apply for the English and Tamil Illustrated Catalogue.

S. K. I. ABDUL RAHIMAN SAHIB,

Nursery & Seedsman,

SALEM.

Just out !

Ready for sale !.

“ My Trip to England 1911. ”

BY

Mr. N. RAMANUJASWAMI B. A. B. L.

High Court Vakil.

The book is in the form of a regular diary containing interesting and instructive details.

OPINIONS :—

Madras Standard :—* * * * The life on the deck during many days of weary tossing on the ocean and the historic places to be sighted from the ship have been portrayed with grace, ease and vigour. The style is lucid and clear. The book is a pleasant reading one.

from beginning to end, neither wearying us with detail nor withholding details where they would be expected. We congratulate our *Swami* on his gathering such best experience within the short compass of about 3 months."

United India and Native States:—" * * * *
managed to see what is worth seeing and what is more important, he noted down all that was significant in what he saw. His observations of the men, manners and institutions of England are characterised by sanity and judgment."

The Indian Magazine and Review—" * * * In *My trip to England* the author declares his purpose to be merely descriptive avoiding 'partly from a sense of impropriety and irrelevancy' much comment of a personal nature; when, however, these scruples are occasionally weived aside, the 'moralisings' on scenes and events do much to relieve the narrative and show breadth of view and judgment. As a diary the book describes a typical 3 month's tour with details of every event from beginning to end.

The reader is carried through the glories of the Italian coast, the rich vineyards of France across, the Silver streak and on to the object of so many dreams, London. Here the various experiences of the sightseer are recounted; side by side are set the grandeur and pomp of the Coronation festivities and the sad squalor of the East end, with the reflections thus aroused in a thoughtful mind. That such a visit is not only a source of pleasure, but serves a useful purpose, is seen from the omparison drawn between India and England. In his

devotion to his motherland, the writer never failed to observe her weakness by contrast, and it was with her welfare at heart that he gathered information. It is such patriots, starting out eager to learn and returning full of enthusiasm for the service of India, who honestly seek to bring out the good points of East and West.

The Mordern World :—* * * * * These experiences and notes of the writer are valuable as an interesting piece of narration and none the less as a piece of instruction for those who wish to take a trip to England."

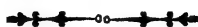
PRICE ONE RUPEE ONLY, POSTAGE EXTRA.

For copies Apply to :—

THE AUTHOR,
Berhampore, Ganjam Dt.

రాఁబోవు గ్రంథము

ప్రేమము—LOVE.

ఉ॥ నవ్యకథానిధానమధునాతనసంస్కరణప్రధానమున్
స్తవ్యవచోవిధానమును, సారరసాదిక సంవిధానమున్
భవ్యతరాభిధానమయి భాసిలునాటకమన్ దృతీయమై
శ్రావ్యతనెందునట్లు ప్రచురమొనరింతు మపూర్వఘోషగాన్.

ఇది యొకానొక వాస్తవవిషయము నాధారముగాఁజేసి
కొని, యాంగ్లేయనాటక ఘట్టిననుసరించి, వ్రాయఁబడిన సవి
షాదనాటిక.

ఇది నవరసపూరపూరితమయ్యును, ముఖ్యముగా శృం
గార, హాస్య, కరుణారసంబులు మిక్కిలి చమత్కారముగా, నే
ర్పుగా నిందుఁ బోషింపఁబడినవి. సందర్భోచితప్రకృతివర్ణనము
లును, తత్తత్స్వభావనిరూపణోన్మీలనంబులు నెంతయోశ్రద్ధతో
నిర్వర్తింపఁబడినవి. శైలిధారాశ్లమై, యతిసుగమమై సర్వజ
నామోద సంధాయకమై యున్నది. ఇందలిశృంగారరసభాగము
లలో నసభ్యములగు పదములుగాని, వర్ణనములుగాని, మందు
నకై నఁగానరావు. ప్రేమముయొక్క పరిణామములు కొన్ని
యిందు హృదయరంజకమ గా వ్యక్తీకరింపఁబడినవి. ఇంతియే
కాక అతిబాల్యవివాహము వలన నష్టములు, స్త్రీవిద్యవలని

లాభములును, వృద్ధవివాహామృతనివృద్ధములును, స్వయంవరము
వలని లాభములును, ఇష్టదాంపత్యమువలని లాభములును, అతి
మనోహరముగా వర్ణింపఁ బడినవి. నాటికయగుట చేతను,
హూణనాటకములఁకన్న ననుసరించి స్థలవిభజనముచేయఁబడి
యుండుటచేతను, ప్రదర్శనమునకు మిక్కిలియోగ్యమైయున్నది.

గ్రంథకర్త—అభినవాంధ్రావితాపితామహులగు మం
డపాక పార్వతీశ్వరశాస్త్రిలవారికిఁ జొత్తుఁజేయుచు, పంచమజా
తిఁ గ్రంథమాలా సంపాదకులును, హూణాంధ్ర భాషావి
శారదులును, నగు బ్రహ్మశ్రీ మండపాక-పార్వతీశ్వరశాస్త్రిగారు.

చందాదారులకు వెల 0—6—1

ఇతరులకు వెల 0—12—0

} ప్రోత్సేజకాక.

విజ్ఞాపన.

మాయత్నము నంగీకరించి, మాగ్రంథములు ప్రచురించుట కవకాశ మొసంగిన యాంధ్రమహాజనులకు దోసిలియొగ్గిన మస్కరించుచున్నాము.

గ్రంథముల వెలలను మిక్కిలి తగ్గించితిమి.

మిక్కిలి యుపయోగకరములగు పాత్రముల రచియింపించుటకును, అట్టిరచనకుతోడ్పడుచు నుద్దగ్రంథములురచించుమహాకవులకెల్ల తగుమార్గముల బారితోషికముల నొసంగుటకును వలనుపడునటుల చేయుటకు మాకు శాశ్వతపుచందాదారులసంఖ్య హెచ్చుకావలెను. ఇందుకు మాప్రతిశాశ్వతపు చందాదారుని అధమము ఒక్కొక్కచందాదారునైన సమకూర్చు బ్రాహ్మించుచున్నాము. చందాదారులసంఖ్య వృద్ధియైనకొలది, ముద్రించుటకు నునుపైనదశసరికాగితముల నుపయోగించుటకు, చదువకలకు తాపహము కలుగుటకు సమయానుకూలమగు చిత్రపటములును కూర్చుటకును, చూచుటకందమగు క్యాలికో బైండింగును చేయించుటకును, సమర్థులమగుదుము. ఇట్లు సన్నివిధముల నద్వితీయమగు నుద్దగ్రంథము లాంధ్రభాషలో నుండునటులచేయువారు మాశాశ్వతపు చందాదారులేయని చాటిచెప్పగలము.

ఇట్లువిన్నవించు విధేయులు,

“వేగుజుక్క” గ్రంథమండలివారు.

1. న్యా॥ రామానుజస్వామి, బి.ఏ.బి.ఎల్., అధ్యక్షుడు.
2. తాపీ॥ ధర్మారావు బి.ఏ సంపాదకుడు.
3. దే॥ వేం॥ కృష్ణారావు, కార్యదర్శి.

బరంపురం, గంజాంజిల్లా.

14137

14137

